ROST

Revistă de cultură creştină şi politică

Pentru o politică de tip creştin
de Paul Ghiţiu

Ţinta ÎPS Bartolomeu Anania
de Claudiu Târziu

160 de ani de la naşterea lui Eminescu
de Sânziana Pop

Cultura pornografiei
de David Bentley Hart

an VIII ● nr. 83 - 84 ● ianuarie - februarie 2010 ● 4 lei ● 3 € www.rostonline.org

Coperta I: Părintele Vasile Vasilachi

sumar

numărul 83 - 84 ● ianuarie - februarie 2010

EDITORIAL
Pentru o politică de tip creştin
de Paul Ghiţiu.....3

MARTORI AI VEACULUI
Parteneriatul nostru cu cititorii.....5

Reacţionarismul de cursă lungă
de Răzvan Codrescu.....6

Idei, vorbe, fapte.....8

CONŞTIINŢA NOASTRĂ MAI BUNĂ
160 de ani de la naşterea lui Eminescu
de Sânziana Pop.....12

Recurs la Eminescu.....18

POLITICA, LA DESCUSUT
Flacăra violet atacă la vârf
de Viorel Patrichi.....19

Patriotismul steagurilor nefluturate
de Dan Dungaciu.....26

REPERE
Părintele Vasile Vasilachi, protectorul „Rugului Aprins“
de Dorina Zdroba.....28

Cum l-am cunoscut pe pr. Vasile Vasilachi
de Mihai Diaconu.....33

DECANTĂRI
Tezele care *ar trebui* să ne guverneze viaţa
de Dragoş Moldoveanu.....35

Mişcarea conservatoare
de Ilie Catrinoiu.....37

Iconografia martirilor români
de Constantin Mihai.....39

Cultura pornografiei
de David Bentley Hart.....41

Economia libertăţii
de Silviu Man.....47

IN MEMORIAM
Marin Mincu, aşa cum l-am cunoscut
de Paul-Gabriel Sandu.....51

Un filosof prin vocaţie şi un prolific poet
de George Popescu Glogoveanu.....53

Sufletul bunicului
de Daniel Focşa.....57

La moartea lui Nicolae Itul
de Mircea Tarcea.....58

HISTORIA
Jertfa creştin-ortodoxă în holocaustul roşu
de Constantin N. Străchinaru.....61

Exarhatul bulgar
de Alexandru Racu.....63

VIA SACRA
Un mărturisitor al credinţei ortodoxe în zona Năsăudului: Sfântul Atanasie Todoran
de Pr. Prof. Adrian Cherhaţ.....70

Miniştrii de finanţe
de Paul Ghiţiu.....75

Noţiuni introductive despre Apocalipsă
de Arhim. dr. Chesarie Gheorghescu.....77

Preotul de spital – necesitatea unei redefiniri
de Marcel Răduţ Seliţe.....82

LA ROST
Despre eroi şi morminte
de Daniel Focşa.....85

Un caz de manipulare prin presă cu ţintă ÎPS Bartolomeu Anania
de Claudiu Târziu.....88

SEMNAL EDITORIAL
Pentru inimă şi minte.....90

OFERTĂ

Revista ROST caută distribuitori în toată ţara: biserici de mir, mănăstiri, firme locale de difuzare a presei, librării şi persoane particulare. Oferim comision atractiv. Pentru detalii, luaţi legătura cu directorul publicaţiei, Claudiu Târziu, la telefon 0740.103.621 ori pe e-mail revistarost@gmail.com.

ROST
Revistă de cultură creştină şi politică

Fondată 2002

Revistă naţională editată de Asociaţia ROST

DIRECTOR
Claudiu TÂRZIU
tel.: 0740.103.621
revistarost@gmail.com

SENIOR EDITORI
Răzvan CODRESCU
Paul GHIŢIU

REDACŢIA
Mihail ALBIŞTEANU
Pr. Antonio ARONEASA
Constantin MIHAI
Pr. Marcel RĂDUŢ SELIŞTE

COLABORATORI PERMANENŢI
Ierom. Savatie BAŞTOVOI
Daniel FOCŞA
Stelian GOMBOŞ
Paul S. GRIGORIU
Silviu MAN
Dragoş MOLDOVEANU
Paul NISTOR
Cristi PANTELIMON
Viorel PATRICHI
Alexandru RACU
Teodora ROŞCA
Paul Gabriel SANDU
Constantin N. STRĂCHINARU

CORECTURĂ
Nicu BUTNARU

EDIŢIE INTERNET
Ionuţ TRANDAFIRESCU

CORESPONDENŢĂ
OP 23, CP 27 – Bucureşti

TIPAR
Docuprint SRL
tel.: 0234/588.930

DIFUZARE & ABONAMENTE
Asociaţia ROST
tel.: 0740.103.621

ISSN
1583-6312

www.rostonline.org

Reproducerea unor articole apărute în revista ROST este permisă numai cu acordul scris al redacţiei.
ROST este difuzată în ţară şi în comunităţile româneşti din Europa, SUA şi Canada.

Pentru o politică de tip creștin

Paul Ghițiu

I. România după 20 de ani

De oriunde ai privi-o, din afară sau dinăuntru, România pare lipsită de direcție şi de voința de a-şi găsi una: societatea este atomizată iar națiunea nu are, măcar schițat, un ideal care să o unească şi către care să se îndrepte, şi nici un proiect național prin care să fie atinsă acea realitate viitoare (idealul) mai bună decât cea prezentă. Din această cauză România apare ca un vehicul condus de un şofer care nu vede, nu aude, nu cunoaşte automobilul şi nici nu e interesat să-l conducă; adică exact situația guvernelor care au ocupat Palatul Victoria şi care, în toți aceşti douăzeci de ani, nu au administrat treburile țării, ci pe ale lor, nu au fost interesate de starea societății româneşti, nici de ducerea ei către mai bine. În acest context, N.A.T.O. şi U.E., apărute pe drum şi interesate, din diverse motive, de România, au fost folosite fără jenă ca nişte oportunități de a mima actul responsabil şi a atrage susținerea maselor. Şi dacă s-au mai întâmplat şi lucruri bune pentru români, asta a ținut de cu totul altceva decât de dorința, de ştiința şi de putința celor care ne-au condus.

Condamnați la opulență şi desfrâu

Fenomenul politic românesc postdecembrist se caracterizează prin aglomerarea indivizilor, grupurilor şi straturilor care au un unic scop: îmbogățirea. Orice alte declarații de intenție sunt perdele de fum, minciuni menite a le acoperi activitatea reală. Setea de înavuțire, de câştig rapid şi consistent, s-a transformat într-o forță de blocare a societății. Apariția unui astfel de segment al societății, pe cale de a deveni o clasă, preocupat doar de acumularea prin orice mijloace, lipsit de morală şi de cultură, dezinteresat şi chiar agresiv față de dimensiunea spirituală a omului, risipitor şi hedonist, a devenit o piedică în plus, alături de infestarea comunistă, în calea reechilibrării societății româneşti.

Gol în interior, putred şi putrefiant pentru tot ce atinge, dependent de haos şi gălăgie, mediu în care poate spori şi îşi poate prelungi existența decreativă, acest segment alcătuit din politicieni afacerişti, funcționari afacerişti şi infractori afacerişti, activând cu toții în afara legii, sau siluind legea pentru interesele lor, este preponderent în noua burghezie românească. Existența lui împiedică organizarea interioară a altor construcții sociale, sporeşte dezordinea şi confuzia, polarizarea socială, suferințele fizice şi psihice, decimarea populației, derapajele antisociale.

Din portofoliul existențial al celor mai mulți politicieni de astăzi, lipsesc responsabilitatea, competența, bunul simț, bunăvoința, prețuirea adevărului şi înfăptuirea binelui, modestia, generozitatea, înțelepciunea, curajul.

Expresii ale structurilor comuniste şi securiste şi ale unor rețele mafiote sau oculte, apărute în jurul lor, sau create pentru a servi unor scopuri de informare-dezinformare şi reprimare, conducerile partidelor care au deținut puterea în această perioadă au dus, chiar dacă pe căi diferite, o aceeaşi politică de negare a ființei umane şi comunității naționale prin aservirea acestora intereselor personale de avuție şi putere. Mare parte din cei care i-au urmat pe liderii partidelor nu s-au diferențiat în mod fundamental de aceştia. Pseudo-cultura şi falsitatea mediului politic au adâncit confuzia, dezorientarea şi deznădejdea, deci şi manevrabilitatea electoratului, victimă a unor motivații sentimentale sau conjuncturale,

ale acestui politicianism dizolvant şi parazitar.

În fiecare zi sunt bătuți, schingiuți fizic şi sufleteşte, aruncați în stradă, violați şi omorâți copii; sunt bătuți, înşelați, aruncați pe străzi şi omorâți, sau mor de foame, frig şi boli, bătrâni; mor, devin alcoolici, înnebunesc tineri şi maturi. Se droghează şi suferă, pierd contactul cu realitatea sau mor copii, tineri, maturi. Se suferă de foame, frig şi mizerie. Şi, în afara cazurilor de predispoziție către alcool, lene, dezechilibru, în toate celelalte cazuri cineva (unul sau mai mulți, politicieni, funcționari şi partenerii lor, oameni de afaceri mafioți) e de vină; cineva nu i-a ajutat pe aceşti oameni, sau, mai rău, i-a furat, i-a forțat să ajungă unde au ajuns, i-a împins în prăpastie. Sunt o mulțime de ticăloşi în țara asta, care trăiesc fără a simți față de victimele lor decât dezinteres şi dispreț. Sunt, în afara puşcăriilor, condamnați la opulență şi desfrâu mult mai mulți criminali decât în spatele gratiilor.

Comunismul post-comunist

România de azi este încă, din multe puncte de vedere, o țară comunistă pusă într-o vitrină pe care scrie altceva. Cele câteva acumulări capitaliste, câteva simulări ale unor mecanisme economice de piață, câteva exerciții zise de democrație, câteva serii de tineri, în mare parte dezorientați sau prost orientați, care au părăsit facultățile, câteva instituții fantomă ale statului de drept nu sunt suficiente pentru a schimba lucrurile.

Distrugerile operate de comunism la nivel uman sunt, deşi încă puțin analizate şi evaluate, devastatoare. Egalitarismul, ateismul, materialismul ştiințific şi dialectic, marxismul şi toate ingredientele lor au distrus generații întregi şi au transformat în indivizi milioane de persoane cărora le-au furat identitatea, le-au mistificat scara valorilor, le-au distrus sistemul moral sau vocația personală. În acțiunea lor premeditată, de mutilare a conştiințelor, comuniştii i-au asmuțit pe unii împotriva altora, i-au făcut să se trădeze, să se reclame, să se trimită unul pe celălalt în puşcărie, în lagăr sau la moarte, i-au îndopat cu adevăruri mincinoase, cu false mituri şi idealuri, au practicat şi încurajat barbaria, abuzul, cultul personalității, dubla măsură, prefăcătoria, şmecheria, violența. Pe toate acestea le întâlnim şi astăzi din plin. Noii politicieni, majoritatea capitaliştilor şi funcționarilor de la toate nivelurile repetă cel mai adesea, conştient sau inconştient, la scara poziției ocupate, modelul activistului de partid, al securistului sau milițianului, updatat şi upgradat cu condimente specifice formulei liberale „fiecare pentru sine". *(Va urma)*

Parteneriatul nostru cu cititorii

Solidaritatea este unul dintre cele mai frumoase sentimente omeneşti, pentru că se naşte din dragoste. Ce poate fi mai bine decît să întinzi mîna aproapelui căzut? Ce poate isca mai multă recunoştinţă decît ajutorul primit?

Revista ROST a făcut apel la solidaritatea cititorilor săi (în articolul „Cum poate muri o idee frumoasă“, nr. 80 – 81, octombrie – noiembrie 2009) şi a simţit imediat dragostea dvs. Nefiind o afacere, ba funcţionînd numai prin munca voluntară (neplătită) a redactorilor şi colaboratorilor ei, ROST nu a apelat la solidaritate pentru sine, ci pentru ideea pe care o slujeşte. Sărind în ajutorul revistei, v-aţi arătat preţuirea şi chiar iubirea pentru ea, dar şi ataşamentul faţă de ideile, principiile şi valorile pe care le propagă. Iată de ce vă mulţumim şi ne plecăm dinaintea dumneavoastră.

În cea mai mare parte, vechii abonaţi şi-au înnoit abonamentele, iar alţii, noi, le-au îngroşat rândurile. Mai multe biserici, mănăstiri şi librării s-au oferit să difuzeze ROST. Trebuie să continuăm aşa pînă cînd ROST va ajunge şi în ultimul sat uitat din munţii patriei. Căci numai dacă sîntem bine informaţi şi doar dacă primim hrană spirituală putem urca duhovniceşte şi face ceva pentru ţara noastră.

Datorită dvs., abonaţilor şi celor care ne-aţi oferit sprijinul, revista nu numai că merge mai departe, dar este motivată suplimentar. Ne-aţi îndatorat cu atitudinea dvs. Ne obligaţi să fim mai buni. Ne-aţi spus că nu sîntem singuri şi că nu predicăm în deşert. Ne aprindeţi sufletele de credinţa că nu e totul pierdut. Ne confirmaţi că unirea face puterea. Majoritatea tăcută a luat glas şi glasul acela e revista pe care o ţineţi în mînă.

De acum înainte, între redacţia ROST şi cititorii revistei va fi un parteneriat, o frăţie de idei şi de luptă concretă şi limpede, nu abstractă ori doar bănuită. Împreună mergem mai departe!
(Claudiu Târziu)

Reacționarismul de cursă lungă *

Răzvan Codrescu

Deşi oameni hotărîți şi optimişti din fire, nici unul dintre noi nu ar fi crezut atunci, în ianuarie 1991, cînd am pornit la drum cu *Punctele cardinale*, că vom apărea fără întreruperi timp de două decenii, cu acelaşi nucleu redacțional şi cu cîteva mii de cititori fideli pe toate meridianele lumii.

Adversarii ideologici – care nu ne-au cruțat nici o clipă, ba chiar au izbutit, prin repetate mistificări şi insinuări mediatice, să ne diabolizeze în conştiința multor oameni ce n-au ajuns niciodată să ne citească efectiv – sînt extrem de indispuşi de această încăpățînată „longevitate“, iar caracterizarea noastră cea mai frecventă, uşor de găsit în *site*-urile ostile de pe Internet (unde se vede cum orice nealiniere ideologică este atent „monitorizată“, mai ales de cercurile evreieşti, cu un zel demn de o cauză mai bună), sună cam aşa: „Din 1991 apare la Sibiu revista *Puncte cardinale*, cea mai longevivă publicație reacționară din România“.

credința
iubire
speranță
PUNCTE CARDINALE
ANUL XIX
Nr. 6/222
IUNIE
2009
16 PAG. – 3 lei
PERIODIC INDEPENDENT DE ORIENTARE NATIONAL-CREȘTINĂ
MINESCU – N-A MURI

Prin consensul propagandistic al noilor politruci ai „gîndirii unice“, refractari la orice discurs creştin, național şi tradițional în genere, sîntem abrupt calificați drept „reacționari“, „extremişti“, „fundamentalişti“, „antisemiți“, „fascişti“, „legionari“ (sau măcar „legionaroizi“), „ortodoxişti“, „antidemocrați“, „talibani“ etc. Interesant şi straniu în acelaşi timp este că şi multe dintre cercurile radicale cu care sîntem curent asimilați ne suspectează, la rîndul lor, că am fi, dimpotrivă, „masoni“, „securişti“, „catolicizanți“, „intelectualişti“, „antilegionari“ (şi mai ales „antisimişti“), iar cînd sînt dînşii mai supărați pe lume – chiar „țigani“, „evrei“ şi... „homosexuali“ (aceste din urmă calificative fiind atribuite cu precădere subsemnatului, „manipulator de profesie“ şi „cal troian“ în „santa cetate“ a „rezistenței naționale“)!

Noi ne-am obişnuit demult să nu mai punem la inimă asemenea inepții, orideunde ar veni ele, văzîndu-ne de treburile noastre şi mulțumindu-ne să afirmăm cu toată seninătatea că nu ne recunoaştem în nici una dintre etichetele de mai sus, cu excepția celei de **reacționari**. Pentru că scrisul nostru este, într-adevăr, de 20 ani încoace, **reacție** fermă şi constantă la tot ceea ce a fost sau continuă să fie practică sau mentalitate de tip comunist, la tot ceea ce înseamnă stîngism

* Publicăm şi aici, în semn de salut prietenesc, acest text, care va apărea în numărul festiv al revistei sibiene *Puncte cardinale* (anul XX, nr. 1-2/229-230, ianuarie-februarie 2010), marcînd intrarea în cel de-al 20-lea an de apariție neîntreruptă. Redacția ROST urează viață lungă *Punctelor cardinale* şi se roagă pentru sănătatea d-lui Gabriel Constantinescu (n. 1921), întemeietorul şi directorul acestei prestigioase publicații, ce merită din plin bucuria acestui an jubiliar!

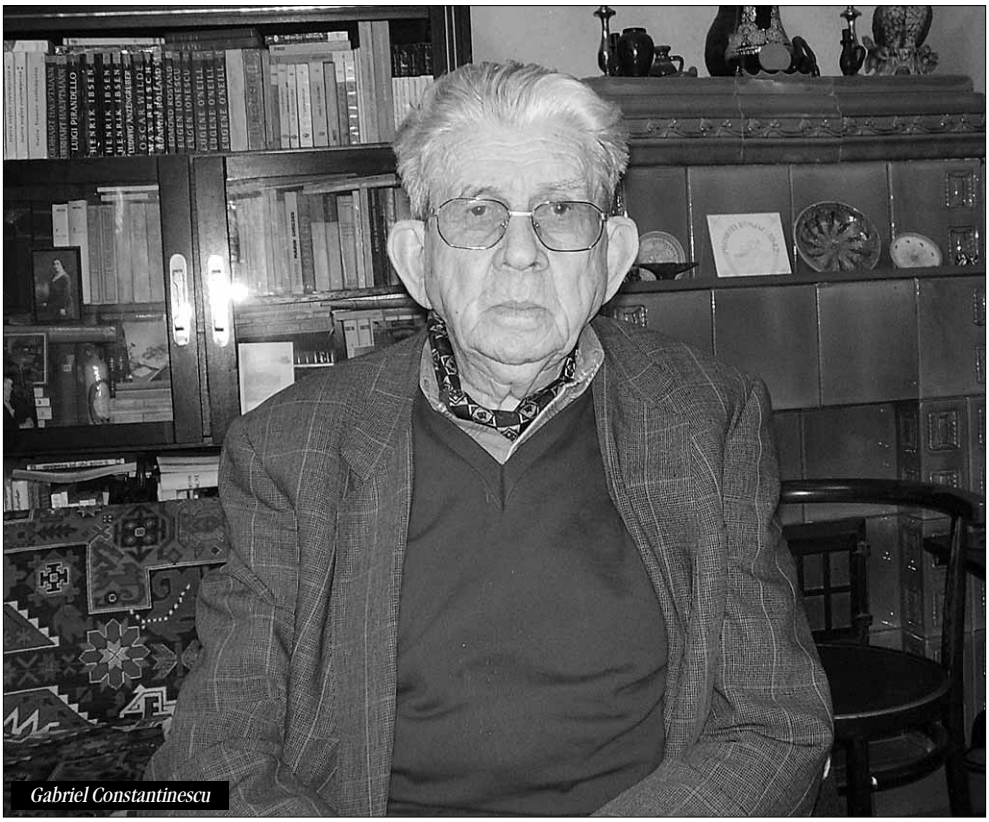

Gabriel Constantinescu

dizolvant sau demagogie politicianistă, dar şi la orice formă de teribilism extremist sau de manifestare subculturală (chiar dacă încearcă să se legitimeze prin retorica „românismului absolut").

Noi am întruchipat după puteri, cu plusurile şi cu minusurile noastre omeneşti, dar fără a ne trăda niciodată principiile directoare, **reacționarismul** de cursă lungă al bunului simț şi al măsurii tradiționale româneşti, raportîndu-ne ideal la trei instanțe cu totul nenegociabile: Dumnezeu, marii noştri morți şi îndreptarul propriei conştiințe.

N-am ambiționat nici o clipă să mîngîiem „populist" sensibilitățile contemporane, asumîndu-ne riscul de a fi astfel incomozi şi antipatici nu doar adversarilor „de stînga", dar şi anumitor camarazi „de dreapta". N-am considerat şi nu considerăm politicul o prioritate, ci avem convingerea că marile urgențe ale lumii româneşti țin, în pofida oricăror aparențe, de ordinea moral-spirituală şi cultural-creatoare, de reaşezarea valorilor eterne în ierarhia lor firească şi organic lucrătoare.

Le mulțumim celor ce ne-au înțeles, ne-au creditat, ne-au răbdat şi ne-au rămas mai mult sau mai puțin aproape de-a lungul anilor (opiniile unora dintre aceştia – cîțiva strămutați între timp la cele veşnice – pot fi citite mai jos), căci *Punctele cardinale*, dacă au ajuns la acest jubileu, datorează mai mult fidelității lor decît modestei noastre vrednicii. Rațiunea de a fi a unei publicații stă în această liberă *comunicare* şi *cuminecare* prin cuvînt. Că sîntem, în această împreună-lucrare, mai puțini decît am fi năzuit? Dacă ne credem unii altora, atunci să ne răspundem împăcați, cu vorbele bătrînului Iancu Văcărescu: *La fapta bună/ Puțini s-adună./ Mult pot puținii/ Buni împreună...*

Nu ştim cît viitor ne mai este dat, dar ce reconfortant este să ne putem regăsi, mai tineri şi mai vîrstnici, în acest trecut comun, care poartă măsura inimilor noastre!

Idei, vorbe, fapte

Ministrul Educației, Daniel Funeriu, are alergie la religie

Încă de la instalarea noului ministru al Educației, Daniel Funeriu, am aflat că acesta este un furibund adversar al Bisericii. Omul este oripilat că se predă religia în școală și că simboluri ale credinței creștine sînt afișate în locuri publice. Totuși, de cînd a devenit ministru nu mai e așa vehement și caută căi mai diplomatice de a-și impune programul, care urmărește inclusiv eliminarea religiei din școli.

În urmă cu puțin timp, el a declarat că, pentru a reduce locurile de muncă din sistemul de învățământ, propune renunțarea la profesorii care predau materiile opționale – materii între care, ați ghicit, se află și religia.
Recent, a fost postată pe Youtube intervenția lui Daniel Funeriu la o ședință, din martie 2009, a Parlamentul Europei, unde participa în calitate de parlamentar – latura creștin democrată, *of course*. Mesajul sau principal vis-a-vis de subiectul știință-religie este că știința nu trebuie să interfereze cu religia, căci știința se adresează progresului; că atunci cînd societățile umane au luat decizii bazate pe evidențe logice, aceste societăți au făcut alegeri bune. Susține că trebuie pusă „o amprentă la nivelul umanității" (?!) prin promovarea „conceptului de libertate a minții".
Și omul ăsta reprezintă în guvern un partid care se pretinde de dreapta – și care, mai nou, vrea să-și asume integral doctrina creștin-democrată. ***(C.T.)***

Regele Mihai critică Occidentul și ne cere patriotism

Într-un interviu înregistrat în noiembrie anul trecut, la reședința Majestății Sale de la Aubonne, în Elveția, Regele Mihai critică Occidentul și lipsa noastră de patriotism. Regele vorbește despre politica europeană de ieri și de azi, despre locul românilor în politica mondială, dar și despre felul în care Radio Europa Liberă i-a informat și i-a unit pe românii din lumea întreagă. Majestatea Sa dezvăluie cum era cenzurat la BBC și la Europa Liberă în perioada în care marile state occidentale încercau o apropiere de România lui Ceaușescu. De asemenea, remarcă: „Europa ne zgâlțâie când nu facem lucrurile bine, dar cand facem ceva bun, nu spune nimic!".
Regele critică și vînzarea masivă a pământului românesc către străini, lipsa de profesionalism a oamenilor politici români, puținul patriotism și lipsa de fermitate a presei în cazuri care aduc atingere moralei publice. ***(T.R.C.)***

Basarabia va condamna comunismul

Pe 14 ianuarie, președintele interimar al R. Moldova, Mihai Ghimpu, a semnat un decret prin care înființează Comisia de condamnare a comunismului din R. Moldova. Din componența acesteia fac parte nume notorii de istorici, juriști, lingviști, filosofi și politologi. Comisia pentru studierea și analiza regimului comunist totalitar din RM va studia apariția,

funcționarea şi impactul regimului comunist în perioada 1917-1990 şi îşi va face public raportul la 1 iunie a.c. Pentru aceasta, autoritățile statului se obligă să deschidă arhivele securității, inaccesibile până acum istoricilor. Decretul face referire la rezoluțiile Adunării parlamentare a Consiliului Europei cu privire la măsurile de eliminare a moştenirii fostelor regimuri totalitare comuniste (nr. 1096 din 1996) şi cea cu privire la necesitatea unei condamnări internaționale a crimelor regimurilor comuniste totalitare (nr. 1481 din 2006). Membrii comisiei s-au întâlnit într-o şedință preliminară unde s-a stabilit că preşedintele comisiei va fi istoricul Gheorghe Cojocaru, vicepreşedinți - Sergiu Musteață şi Igor Caşu, iar secretarul - juristul Mihai Taşcă. Din comisie mai fac parte: scriitorul Vladimir Beşleagă, istoricii Demir Dragnev, Nicolae Enciu, Andrei Eşanu, Alexandru Moşanu, Ion Şişcanu, Pavel Parasca, Anatol Petrencu, lingvişti Vasile Bahnaru şi Constantin Tănase, filosofii Victor Juc şi Ion Sârbu, juristul Andrei Smochină ş.a. ***(Timpul)***

Două filme de văzut

„Țarul“ este titlul unui nou film rusesc care merită văzut. Un film despre credință şi erezie, despre iubire şi ură, despre deosebirea duhurilor şi fanatism, despre putere şi slujire, despre jertfă şi trădare... Impresionant! Cum numai ruşii par că sînt în stare să facă filme cu substanță ortodoxă.

„Țarul“ este regizat de Pavel Lunghin, cel care a făcut şi copleşitorul film „Ostrov“ (Insula). În rolul țarului Ivan cel Groaznic joacă magistral Pyotr Mamonov, cel care a interpretat şi personajul principal din „Ostrov“, părintele Anatoli. Ca şi cum, împreună cu regizorul, Mamonov vrea să ne arate că în noi e şi binele şi răul. Excepțional este şi Oleg Yankovskiy, unul dintre cei mai mari actori ruşi contemporani, în rolul sfîntului mitropolitul Filip.

Un al doilea film pe care vi-l recomand este „Povestea Sovietelor“. Despre crimele comunismului, despre rădăcina ideologică şi doctrinară comună, pe care adesea o ignorăm sau nu o re-cunoaştem şi despre deosebirile dintre comunism şi nazism (unele legate de metode, altele de retorică, altele de fundamentare teoretică a crimei), despre colaborarea URSS cu Germania nazistă în războiul contra vechii ordini a lumii, despre o ideologie bolnavă şi despre popoarele care au îndurat-o, despre vinovăția Occidentului față de punerea în practică a celui mai mare şi mai odios experiment de inginerie socială din istorie. Este un documentar cutremurător şi lămuritor, scris şi regizat de letonul Edvins Šnore.

Vă îndemn să-l urmăriți chiar şi pe cei care ați trăit pe pielea dumneavoastră comunismul. Veți vedea că uităm prea repede şi învățăm prea puțin din istorie ca şi din dramele pe care le trăim. Ambele filme pot fi descărcate gratuit de pe Internet. ***(B.T.)***

Pe drumul Învierii, la Brăila, Tecuci şi Galați

Expoziția itinerantă „Pe drumul Învierii“, organizată de Asociația ROST, a fost în ultimele luni la Brăila (Biblioteca Județeană „Panait Istrati“), Galați (Şcoala generală nr. 22 „Dimitrie Cantemir“), la Tecuci (Muzeul Mixt Tecuci) şi din nou la Galați (Centrul Cultural).

Expoziția evocă, în fotografii şi documente din arhivele Securității, martiriul pentru Hristos în temnițele comuniste a şase personalități exemplare ale Bisericii Ortodoxe Române: părintele Arsenie Boca, părintele Arsenie Papacioc, părintele Daniil - Sandu Tudor, părintele Gheorghe Calciu, Ioan Ianolide şi Valeriu Gafencu.

Expoziția va continua să fie deschisă, în următoarele luni, în mai multe orașe din Moldova, urmînd să meargă şi în celelalte provincii istorice. Vă vom ține la curent cu drumul ei pe site-ul nostru www.rostonline.org şi, desigur, în revistă. ***(R.R.)***

Starea presei. E timpul pentru restaurare

La sfîrşitul anului trecut, s-au închis două ziare, „Cotidianul" şi „Bussines Standard", iar revistele trustului lui S.O. Vîntu („Tabu", „Bucătăria pentru Toți", „Idei în dialog" etc) au fost scoase la vînzare, cu amenințarea că dacă nu-şi vor găsi cumpărători vor fi închise (unele deja au alți proprietar).

La începutul acestui an, şi-au mai încetat activitatea două cotidiane, „Ziua" şi „Gardianul". Iar „Jurnalul național", unul dintre ziarele care păreau a traversa criza financiară fără zdruncinături majore, se pregăteşte să concedieze o parte din oameni.

În aceste condiții, unii au decretat moartea presei. De pildă, Cristian Tudor Popescu declară: „*Meseria de jurnalist este în descompunere*. În televiziuni de exemplu se cedează teren divertismentului şi toate posturile se

chinuie să țină pasul prin orice mijloace, mai puțin prin jurnalism adevărat. Contează nivelul de popularitate al persoanelor, scandalul, aspectul fizic, se caută fete frumoase, iar televiziunile sunt părăsite de către jurnalişti. Este o junglă, iar acest lucru este inevitabil în primul rînd din cauza evoluției tehnologice a media". Şi are dreptate într-o oarecare măsură. Alții cred că această criză este o oportunitate pentru curățarea breslei şi pentru a reveni la principiile de bază ale meseriei. Cum bine spune Ion Cristoiu: „*Procesul este unul firesc dar întârziat, din cauza implicării în politică.* În loc să funcționeze pe principiul economiei de piață, ziarele au funcționat pe principiul afacerilor politice. A fost în ultimii doi ani şi o campanie care pe care, la sfârşitul căreia se vede limpede că unii patroni nu mai au nevoie de ziare. Oricum sunt prea multe televiziuni, ziare, radio-uri, comparativ cu publicul consumator".

În ceea ce priveşte dezvoltarea presei electronice în dauna celei scrise, Cristoiu crede că *jurnalistul profesionist nu va dispărea* şi că acesta nu va putea fi niciodată surclasat de bloggeri sau alte persoane care publică texte pe Internet după bunul plac. „Jurnalismul online merge în paralel cu cel scris. În cazul unor ziare tiparite mi se pare chiar o prostie faptul ca pe print se reiau nişte subiecte publicate pe site-ul ziarului cu o zi înainte. De asemenea, multe ziare reiau subiectele prezentate de televiziuni cu o zi în urmă şi care evident că nu mai prezintă nici un interes. Şi atunci, presa scrisă nu va dispărea, însă vor dispărea mai multe publicații, iar acest lucru este unul benefic pentru că avem foarte multe ziare şi televiziuni şi e nevoie de o concentrare a presei pe cititor".

Cîțiva au găsit şi cauzele prăbuşirii presei scrise. De exemplu, Mihnea Măruță numără *Cinci boli mai vechi ale presei noastre*:

1. Scopul multor investitori nu este businessul media pur şi simplu (ci puterea care le este dată de presă), 2. Decalajul dintre public şi jurnalişti (diferența dintre aşteptările publicului şi nivelul profesional al redacțiilor a crescut continuu după 90, în defavoarea jurnaliştilor), 3. Risipirea aurei (meseria de reporter nu mai are nici pe departe farmecul de la începutul anilor '90), 4. Liderul (şeful de ziar, radio sau televiziune) căpătuit şi ahtiat după putere, şi 5. Pierderea capacității de a uimi publicul.

Dan Tapalagă consideră că întreprinderi de tipul trustului Realitatea-Cațavencu e bine să

dispară: „Imperiul lui Sorin Ovidiu Vântu a început să se clatine în primele zile după alegeri, însă *prăbuşirea trustului Realitatea înseamnă falimentul unui soi de FNI jurnalistic* dependent de resursele publice şi puterea politică. *Nu moare ceva sănătos, crapă o afacere putredă.* [...] SOV a investit în titluri curate, cum era Cotidianul până prin 2008, dar a cumpărat şi instrumente de presiune, nu afaceri viabile, ca Ziua sau Gardianul. [...]
Din acest motiv, *reformarea presei* se va întâmpla atunci când Guvernul, miniştrii, politicienii, oamenii de afaceri nu vor mai finanţa sub presiune şi şantaj trusturi de presă. Presa se va reforma sub presiunea publicului şi atunci când agenţiile de publicitate vor juca şi ele corect pe piaţă".
Peste toate şi toţi, cel mai bogat om din România şi patronul ziarelor „Adevărul" şi „Click!" , Dinu Patriciu pare optimist, dacă nu cumva bravează. *Presa face bani*, doar că trebuie să găseşti alte modalităţi de bussines, că nu mai ajunge doar publicitatea, spune el.
Eu unul mă simt mai aproape de viziunea lui Cristian Grosu: „De mirare e că nimeni, cu excepţia lui Cristoiu – acum coerent şi realist –, nu se aventurează în nici o speranţă. În loc să adune o echipă de inşi care mai *cred în această meserie*, şi *bizuindu-se pe experienţa acesteia şi pe un concept editorial urmărit până la detaliile alea care fac diferenţa*, în loc să caute soluţia salvatoare de-a împăca regulile nenegociabile şi menirea acestei profesii cu modificările din piaţă şi din percepţia unui anume fel de cititor, toată lumea se plânge şi face negre profeţii pe care le porecleşte «analize». [...]
În loc să reformulăm la infinit nişte «cauze» ale «morţii presei» - eventual scrise, transformând analizele lucide în platitudini şi văicăreli, mai bine ne-am aminti că în piaţă încă există jurnalişti nedeformaţi de schimbările bruşte de bară ale politicilor editoriale, necontaminaţi de autocenzură, neanesteziaţi de succesele puternice ale strategiilor de marketing, că *relevanţa* şi *credibilitatea* unei informaţii vor fi mereu o marfă, că a aboli de facto regulile unei profesii înseamnă de fapt anihilarea acelei profesii. Şi că o criză poate fi, pentru vizionarii şi obsedaţii meseriei, o mare oportunitate pe termen mediu şi lung". ***(B.T.)***

Atenţie la ce ne paşte în UE!

Taţii a opt familii germane din Salzkotten, landul german Renania de Nord /Westfalia, au fost fie încarceraţi, fie amendaţi cu sume mari pentru că au refuzat să-şi trimită copiii de şcoală elementară la cursurile de educaţie sexuală, relatează portalul de ştiri LifeNews.com.
International Human Rights Group, o organizaţie de avocaţi creştini care apără libertăţile religioase şi dreptul la „educaţia acasă" (homeschooling) în Europa arată că, pe lângă refuzul

„educaţiei sexuale", familiile au refuzat să permită copiilor participarea la interpretarea unui spectacol numit „Corpul meu îmi aparţine" („Mein Körper gehört mir"), o piesă de teatru care îi învaţă pe tineri cum să se angajeze în relaţii sexuale.
Preşedintele IHRG Joel Thornton comentează că, spre deosebire de sistemul din SUA, oficialii germani consideră copiii ca „aparţinând statului, în special atunci când se află la şcoală" şi că din acest motiv autoritatea părintească şi dreptul părinţilor la a-şi educa copiii este secundar interesului Statului.
Creştinii din Germania suferă persecuţii majore din partea guvernului pentru retragerea copiilor din şcoală şi educarea lor acasă (interzisă printr-un decret ce datează de pe vremea regimului nazist) ca şi pentru excluderea de la ore care daunează valorilor creştine (lucru de asemenea interzis).
(Altermedia)

Un episod biografic tulburător, evocat la

160 ani de la nașterea lui Eminescu*

O pagină ciudată şi captivantă în biografia lui Mihai Eminescu este călătoria în Transilvania. S-a petrecut în 1866, când poetul avea 16 ani. Locuia în Cernăuți, în casa profesorului Pumnul, ca elev privatist şi bibliotecar. Tocmai se pregătea să dea un examen pentru a deveni „elev public" când, la 24 ianuarie 1866, Aron Pumnul moare, iar la 25 ianuarie 1866 Eminescu dispare, fără să lase vreo urmă sau vreun cuvânt. „N-a ştiut nimeni dintre colegi când a plecat şi încotro a apucat-o, dar în urmă se lăți vestea că se afla în Transilvania."

Sânziana Pop

Ultimele două imagini din Cernăuți ale lui Eminescu au fost fixate în ziua de 24 ianuarie şi aparțin unui coleg de liceu. În prima, dimineața, poetul plânge: „Acum îl văzui pe Eminescu întâiaşi dată vărsând lacrimi de durere". În a doua, seara, scrie: „Seara m-am dus iarăşi la Eminescu şi l-am aflat scriind o poezie".

Legenda primei imagini este legată de Pumnul: „Îmi povesti despre ultimele momente ale acestui mare apostol al Românilor din Bucovina".

Iar seara: „Îmi arătă poezia şi-mi spuse că mai mulți colegi vor scrie poezii la moartea lui Pumnul cari se vor tipari. Mi-a cetit apoi întreaga poezie".

Deci: zi de iarnă, probabil geroasă, în ianuarie al anului 1866. Într-o cameră, biblioteca şcolară, tixită de cărți şi reviste, în penumbra unei dimineți mohorâte, apoi la lumina roşietică a feştilei, un băiat în vârstă de 16 ani şi câteva zile plânge şi scrie o elegie la moartea profesorului său. Este ultima imagine din Cernăuți a elevului Mihai Eminescu, o imagine melancolică, dar foarte normală, din care semnele ciudate ale atitudinii ulterioare – părăsirea gimnaziului – şi, mai ales, ale misterioasei lui dispariții – plecarea în Transilvania – lipsesc.

Se pune, deci, în mod firesc întrebarea: de ce a părăsit Eminescu proiectele sale şcolare şi, mai ales, de ce a plecat în Transilvania? Este în firea lucrurilor ca un elev (azi de clasa a IX-a) s-apuce, de-odată, drumul cel mare, lăsând învățătura şi şcoala (tocmai când declarase în public că vrea s-o ia pe calea cea bună), pentru a străbate pe jos jumătate din țară, circa 1.000 km, cu o trecere foarte grea peste munți?

În legătură cu părăsirea studiilor de către Mihai Eminescu s-au emis mai multe păreri:

● Aglae Drogli, sora poetului, afirma că Eminescu a părăsit Cernăuțiul îndurerat de moartea lui Pumnul: „După înmormântarea lui Pumnul, Eminescu s'au depus cărțile sub un scaun din grădina publică ş'au plecat spre casa părintească. Întrebat de părinți de ce au fugit dela şcoala, el plângând răspunse: mai mult n-am ce face în Cernăuți. Pumnul nu mai este. Au murit".

● Ion Sbierea, fostul profesor de limba română al poetului, afirma că teatrul l-a abătut pe Eminescu de la studiile gimnaziale: „Motivul părăsirii studiilor gimnaziale din Cernăuți nu a fost moartea lui Pumnul, ci altă împrejurare... Teatrul

* Articol publicat inițial în revista „Formula As", în anul 1999, cu prilejul împlinirii a 110 ani de la moartea lui Mihai Eminescu. L-am preluat aici cu acordul autoarei, căreia îi mulțumim în chip deosebit. (ROST)

l-au abătut de la studiile sale gimnaziale, voia să fie şi el actor şi autor dramatic! Şi aşa a părăsit gimnaziul. Poate că la părinţi să fi spus alt motiv decât cel adevărat, deşi mă îndoiesc“ (...)

● G. Calinescu pretinde că, lipsit de tutela lui Pumnul, Eminescu ar fi întâmpinat în gimnaziu mari greutăţi: „De ce n-a mai stat în Cernăuţi? E cu putinţă ca trecerea examenelor să-i fi fost primejduită de pretenţiile vreunui profesor sever acum, mai cu seamă că murise Pumnul“.

Este limpede că plecarea din Cernăuţi a lui Eminescu a însemnat o enigmă atât pentru familie, cât şi pentru prieteni şi contemporani. După eclipsa totală din vara şi iarna anilor 1863 şi 1864, când nu se ştie exact unde a fost şi ce-a făcut Eminescu, sosirea la Cernăuţi – în toamna lui 1865 – păruse o revenire definitivă la matcă dar, deodată, poetul recidivează pentru a patra şi ultima oară, părăsind pentru eternitate legătura cu „Oberknigkaiserlichergymnazium“ (şcoala germană la care învăţa).

Apoteoza unui program patriotic

Dacă filiaţia stabilită între familia Eminovicilor din Bucovina şi a Imminovitşilor din Transilvania este reală, atunci înseamnă că îndemnul intim de a merge la Blaj, Eminescu l-a avut şi din dorinţa de a ajunge la rădăcina numelui său. Fascinat de trecut şi istorie, poetul va fi dorit să verifice urma propriei sale familii pe linia tatălui, într-un ţinut spre care, prin întreaga sa educaţie şi pregătire şcolară fusese orientat. Mult mai credibilă rămâne, însă, alternativa că autorul moral al călătoriei lui Eminescu în Transilvania este Aron Pumnul. Înflăcăratul patriot ardelean de la 1848 emigrase în Bucovina unde, prin sprijinul familiei Hurmuzachi, fusese numit profesor la Gimnaziul din Cernăuţi. Primul contact al elevului Eminescu cu profesorul Pumnul se produce în şcoală. Lecţiile de gramatică şi literatură română şi „feritele“ lecţii de istorie naţională sunt cadrul ideal în care sensibilitatea artistică a copilului se întâlneşte cu patriotismul patetic al profesorului ardelean. Legătura nu se va mai desface niciodată. „Profesorul Pumnul venea foarte neregulat

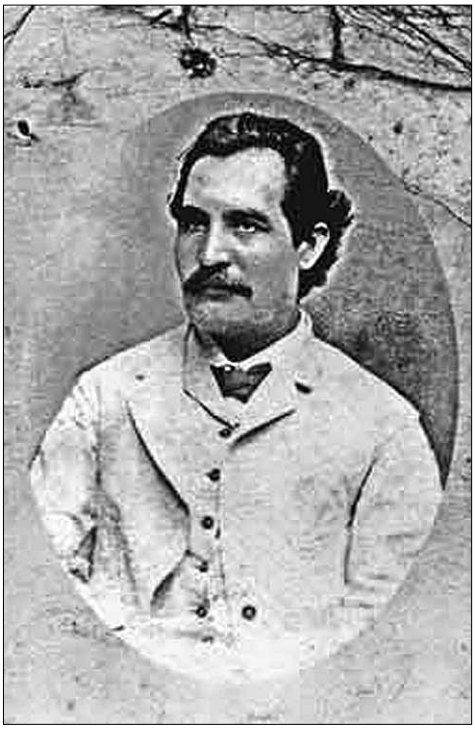

în clasă pentru că era mai mult bolnav, dar când venea era o adevărată sărbătoare pentru noi, căci mult îl iubeam cu toţii pe acest bărbat bun care ne instruia cu atâta tragere de inimă, cu atâta iubire părintească şi cu atâta linişte şi răbdare. Noi, elevii, nu l-am văzut niciodată râzând. Avea veşnic o înfăţisare melancolică şi dureroasă. Îl respectam cu toţii şi, adesea, când din cauza durerilor ce-i frământau trupul era silit să părăsească clasa, mulţi din noi îl petreceam până la trăsură să-i ajutăm să urce în ea, iar Eminescu, pe care Pumnul il iubea foarte mult, îl petrecea până acasă.“

Contactul lui Eminescu cu Pumnul a depăşit repede pragul şcolii. Gazdă a tuturor fraţilor Eminescu, profesorul ardelean l-a primit şi pe Mihai în casa sa. Poetul a locuit în Biblioteca Gimnaziştilor, de care s-a îngrijit. Dar atmosfera din casa lui Pumnul, departe de a fi idilică şi tihnită, era o continuare încă şi mai accentuată a spiritului în care se desfăşurau orele în gimnaziu. În necrologul publicat în „Cronica Gimnaziului din Cernăuţi“, la moartea lui Pumnul, se spune: „De elevii sărmani se ocupa şi în afara şcolii, lucrând cu ei, sprijinindu-i, după puteri, din mijloace pro-

prii“. Ce făceau şcolarii acasă la Pumnul? Iată răspunsul, sugerat chiar de unul dintre foştii elevi ai profesorului: „Pumnul locuia într-o casă din marginea oraşului. În dosul acestei vechi case româneşti se afla o gradină frumoasă care se întindea, despărțită numai de un gard viu de măceşi, spre nişte pădurici lăsate în părăsire. Aci se aduna, uneori, şcolărimea românească de toate vârstele şi petrecea cu moş Pumnul nu ca cu învățătorul său, ci tocmai ca şi cum i-ar fi fost părinte. El, transilvăneanul, strângea la pieptul său doritor pe toți frații români împrăştiați şi vorbea de şcolile româneşti din Regat ca de nişte adevărate temple, iar de scriitorii noştri amintea ca de nişte idoli ai naţiei“.

Mutate din clasă la domiciliu, scoase de sub supravegherea direcției gimnaziului în sânul mai larg al naturii, lecțiile de gramatică, literatură şi istorie nu erau o metodă şcolară bucolică, ci metode de propagandă concretă, cu direcție precisă: conştiința unității naționale a românilor şi a culturii lor. Trupul „bătrânului“ Pumnul se istovise, dar marea flacără a cauzei sale ardea. De altfel, o inițiativă excepțională şi peste care – neverosimil – biografii lui Eminescu au alunecat, a fost hotărârea profesorului Pumnul de a transcrie în cadrul Bibliotecii Gimnaziştilor, cu ajutorul elevilor, „Foaia pentru minte, inimă şi literatură“ a lui George Barițiu, pe o perioadă de apariție de 20 de ani! Programul cultural al Şcolii Ardelene şi al Revoluției de la 1848 transcris de elevii cernăuțeni!

Documentele sună limpede: Aron Pumnul ținea aşa de mult la revista transilvăneană a lui

George Barițiu încât, fiindcă nu avea fonduri, i-a pus pe elevii săi să o copieze. Au lucrat întreaga vară a anului 1860, mai ales elevii din clasa a doua şi până la a şaptea şi chiar Pumnul. Deci, exact în perioada când Eminescu este adus iar la Cernăuți pentru a fi înscris în anul întâi la Gimnaziu, profesorul transcria, alături de elevi, foaia lui Barițiu. Prea mic pentru această îndeletnicire, poetul nu fusese solicitat deocamdată, în schimb „Numarul 38 a Foii lui Bariț (22 septembrie 1841) este transcris de Nicolae Eminovici de-n clasa a VII-a gimnazială, în iuliul 1860." Numerele 39 şi 40 sunt copiate tot de Nicolae Eminovici. Semnătura lui Eminescu lipseşte, dar este imposibil ca cel mai aplecat spre literatură dintre fraţii Eminovici, mezinul Mihai, cel mai apropiat de Pumnul şi cel mai statornic aflat lângă el, să nu fi luat parte la această extraordinară activitate. De altfel, din cei 19 ani transcrişi, patru lipsesc. Este probabil ca tocmai în seriile pierdute să fi existat semnătura măruntă şi fină a lui Mihai Eminescu. Dar şi fără această dovadă, activitatea de răspândire a ideii unității naționale prin intermediul elevilor – organizată chiar în cadrul bibliotecii gimnaziale, unde poetul a fost mai târziu bibliotecar, unde a locuit şi unde a citit toate cărțile, ştiindu-le locul în raft pe de rost – vorbeşte de la sine despre contactul direct pe care l-a avut, mai devreme sau mai târziu, cu admirabila inițiativă a profesorului Pumnul. Lucrurile nu se opresc, însă, aici. Programul lecțiilor lui Pumnul – de fapt, aplicarea unui program patriotic cu etapele respectate strict (lecție în şcoală, lecție acasă, activitate în bibliotecă) – avea ca țel final, ca încununare strălucită a acestei strădanii *Călătoria În Transilvania*.

Eminescu n-a fost primul dintre elevii trimişi peste munți. N-ar fi fost nici ultimul, dacă profesorul nu murea. Expediția sa n-a fost o excepție. Cei mai buni dintre elevii lui Pumnul au primit din partea magistrului lor îndemnul acesta şi l-au urmat. Sistema pedagogică a lui Pumnul nu-l privea, deci, numai pe Eminescu. Cei mai dotați dintre elevii Gimnaziului din Cernăuți erau cuprinşi în „metodă" şi afiliați. Mai mari în vârstă ca el, fraţii Ioniță şi Vasile Bumbac trecuseră înaintea poetului prin această inițiere, studiaseră şi ei tema unității naționale întâi în orele de gramatică, apoi în cele de literatură şi de istorie, fuseseră „audienți" în grădina cu măceşi a lui Pumnul, apoi „Instruktoren" în bibliotecă, transciseseră perioade întregi din „foaea" lui Barițiu, aşteptând ziua-n care, pe jos sau pe roate, după cum îi ținea punga, să-şi înceapă pelerinajul spre Transilvania.

Cât de limpede se-nțelege, în lumina acestui program de influențare, uimirea pe care o produc pretutindeni cunoştințele formidabile în materie de trecut şi prezent cultural ardelean, etalate de un copil de 16 ani! Cât de adevarată este afirmația lui Eminescu: „Mai mult n-am ce face în Cernăuți. Pumnul nu mai este". Cât de clar este, respecând documentele epocii cernăuțene, respectând adevărul istoric atât cât există în ele, cât de cert este că drumul lui Eminescu în Transilvania, departe de a fi o „împrejurare boemă", „un imbold romantic al adolescenței", a fost, în fond, încheierea sublimă a unei lecții pentru toată viața: ideea unității naționale şi a culturii române aplicată programatic şi sistematic, cu strategie şi tactică, după toate normele şi canoanele unei campanii ideologice.

Pe drumul împărătesc

Singura însemnare autobiografică a călătoriei pe care Eminescu a făcut-o în Transilvania se află într-un pasaj din „Geniu Pustiu": „Într-o zi frumoasă de vară îmi făcui legăturica, o pusei în vârful bățului şi o luai pe drumul cel mare, împărătesc. Holdele miroseau şi se coceau de arşița soarelui". Sunt cel puțin două „urme" prețioase în acest text: mai întâi, că poetul a pornit-o spre Transilvania vara, scurt timp după ce expediase pe adresa „Familiei" primele poezii. Apoi, că poetul a luat-o pe jos, cu piciorul, fie pentru că n-a avut mijloace materiale să-şi plătească transportul, fie deliberat, pentru că finalul programului lui Pumnul trebuia să fie un pelerinaj.

Acum, înfățişarea poetului este alta decât cea rămasă în casa din Cernăuți. Locul tristeții l-a luat voioşia, acea „încântare" întipărită pe chipul poetului şi cu care Eminescu a pătruns şi în Blaj. Primele „rapoarte" ale studenților teologi care-l

vor întâlni o înregistrează cu exactitatea unei pelicule fotografice, alături de bruştele sale „înstrăinări“. Acestea sunt cele două stări de spirit fundamentale pe care le notează cei care l-au observat în vremea aceea pe poet: încântarea – pe un fond de intensitate a privirii aproape de nesuportat, şi înstrăinarea – stingerea bruscă a atenției, intrarea în umbră. După cum „fundamentală“ este şi „sărăcia“, „mizeria“ cu care poetul va fi pornit încă de acasă la drum. În sensul acesta, portretul fizic al poetului la plecarea din Bucovina nu poate fi mult schimbat față de portretul fizic al sosirii în Transilvania. Uşor retuşată, într-un sens mai puțin accentuat al mizeriei, înfățişarea este aceeaşi: „Bine făcut, voinic, cu fața arămie (încă nepârlită de soare), cu ochii mari, scânteietori, cu părul negru, lung, retezat (încă «nerosiu» de mizerie), bocanci în picioare (încă nu încălțări de pământ), pantaloni (fără găuri), două surtuce (cu mânecile nedeşirate), cămaşa (întreagă)“. Abia vremea (ploaia) şi timpul (circa trei luni), dormitul prin şuri, prin grădini şi fânețe, apropierea tot mai mare de regnul naturii au „lucrat“ veşmintele poetului, transformându-le în acel „ştreang de cămaşă“ care îl impresionase atât pe istoricul Nicolae Densuşianu. Încât imaginea unui tânăr frumos şi vesel, cu bocceaua pe umăr şi cu pălăria dată pe spate, îmbrăcat nici mai rău nici mai bine decât orice băiat de țăran dat la carte, îl „prinde“ şi pe Eminescu. Astfel a pornit-o la drum, „zi de vară până-n seară“, fără să stea „de fel“.

Te salut din inimă, Romă mică!

Cu popasul de la Târgu-Mureş încep primele documente scrise, privitoare la călătoria lui Eminescu în Transilvania. Ele sunt semnate de Ion Cotta şi Teodor Cojocariu, doi seminarişti pe care poetul îi întâlneşte în drumul spre Blaj şi care îl iau cu ei în trăsură. Referințele lor sunt esențiale pentru semnificația călătoriei poetului. Intrând în vorba cu ei, Eminescu afirmă că: 1. este mânat de dorul fierbinte de a vedea Blajul de unde a răsărit soarele românismului, şi 2. când ajung pe vârful Hulei, de unde se vede Blajul, poetul strigă: „Te salut din inimă, Romă mică!“ Este limpede ce reverență exprimă aceste cuvinte. Ce omagiu în memoria corifeilor Şcolii Ardelene. Câte lecturi din Biblioteca gimnazială. Şi ce crez. Sub tutela unei asemenea exclamații, este aproape sigur că poetul nu hoinărea prin Ardeal, ci căuta în planul realității concrete traseul spiritual trasat de Pumnul. Verificată în context social, marea lecție de istorie a lui Pumnul devenea o realitate, iar aspirația patriotică a poetului – o convingere. Intrarea lui Eminescu în Blaj, pătrunderea sa triumfală „istoric“ în cetatea luminilor din Ardeal are această unică explicație: edificarea. Încheierea sublimă a unui ciclu inițiatic prin care – caz unic în toată literatura română – un băiat de şaisprezece ani şi o primăvară sărise din vârstă, schimbând, spre surprinderea generală, calitatea de martor cu aceea de judecător. Sorgintea bucovineană fusese închisă în sipetul copilăriei, iar cel ce se pregătea să se înfățişeze multimii era chiar poetul național.

Intrarea în Blaj

Nu există, în toată biografia eminesciană, pagină mai frumoasă şi mai luminoasă decât intrarea poetului în Blaj. A fost, în scurta şi chinuita sa existență, singurul triumf. „E aci Eminescu!“. „E aci Eminescu!“ – acestea sunt singurele cuvinte care se mai aud după sosirea sa. Tinerii ies în stradă ca să-l vadă. „Doritor a-l cunoaşte, am ieşit în locul dinaintea gimnaziului.“ Îl urmăresc în parcurile oraşului, unde îl surprind citind cu glas tare. „Cetia foarte bine, cu deosebire poeziile, aşa încât teologii se opriau şi ascultau în jurul lui.“ E observat plimbându-se visător prin oraş, când cu o pălărie de cireşe (în mai), când cu una de struguri (în august). „Cumpăra struguri, îi punea în pălărie, apoi – ținând pălăria în mâna dreaptă – păşea, încet, prin piața Blajului.“

O dată se plimba singur pe malul Târnavei şi tinerii n-au curaj să se apropie de el. Altă dată se scălda gol. Fuge din oraş cu copiii şi întârzie nopți întregi în preajma magazinului, mare povestitor. Vorbeşte în curtea gimnaziului, sub un nuc, în liniştea respectuoasă şi reculeasă a teologilor, mult mai mari ca ani decât el. Ceea ce spune îi

uluieşte pe ascultători. Copilul propovăduieşte – cu ce cuvinte! – propriul lor crez. „Un lucru mi-a rămas în minte, ca o impresie mai adâncă: e reflecsiunea ce-mi făceam ori de câte ori petreceam mai mult în societatea lui. Îmi ziceam în gândul meu adesea şi cu oarecare indignare: cum se poate ca băieţandrul acesta, care n-a umblat la şcoală, n-a absolvit decât câteva clase, să ştie totuşi atâtea lucruri, să ştie multe ca şi noi şi multe mai bine decât noi?“

Urmele pe care le lasă sunt ca nişte dâre luminoase: a fost zărit acolo, a vorbit cu cutare. Trăieşte ca pustnicii: doarme în poduri, mănâncă pe unde apucă. Nu i se înţelege limpede chipul: într-o însemnare e „frumos, vesel şi simpatic“, în alta – „om închis de la natură, umblă tot singur“. Odată sfidează cu talentul său: „Cum se poate că el, care n-a învăţat încă poetica, ştie să facă poezii?“. Cel mai adesea copleşeşte prin tonul discursului. „Discută cu mare sigurătate şi înfocare astfel că studenţii, deşi mai mari cu mult decât dânsul, se mulţumeau să fie învinşi.“

Apare şi dispare ca o vedenie: „A rămas acasă şi s-a culcat. Noi ne-am reîntors înspre ziuă; el dormia. După prânz a dispărut fără să zică ceva...“.

Plecarea din Blaj este, de altfel, tot o astfel de dispariţie: „Pentru ultima oară când a venit la mine l-am văzut plângând. Ce-a avut, ce n-a avut, nu ştiu. După trei săptămâni, fără a-şi lua adio de la noi, ne-am pomenit că Eminescu nu mai este în Blaj“. Absenţa lui răneşte peisajul oraşului. „N-am mai putut multă vreme trece prin locurile unde lumina.“

Citite şi răscitite, interpretate şi reinterpretate, documentele blăjene – acele formidabile „procese verbale“ ale înfăţişării poetului pe care educaţia teologică, obligându-le să fie „uscate“, le-a obligat să fie „exacte“ – însemnările seminariştilor blăjeni din vara anului 1866 duc către o singură concluzie: excepţia. Prezenţa poetului în Transilvania n-are cronologie, ea a fost înregistrată deodată – o explozie, o ivire uluitoare. Discrepanţa dintre portretul vestimentar al poetului – concret şi jalnic – şi portretul spiritual – fascinant şi seducător –, surpriza pe care „felul“ omului o crea în absolut toate locurile unde îşi

făcea apariţia trebuie, documentar, aşezată sub semnul excepţiei. Ceva nefiresc şi ciudat, o taină, o personalitate prezenta dar, totodată, abstrasă, trecerile bruşte de la lumina la umbră, o mistuire interioară însoţită de patimă, o iradiere a spiritului aproape vizibilă este înregistrată de toţi. După sumarul în cuvinte exacte al veşmintelor poetului, observate „ca la poliţie“, urmează mereu ceva care scapă notaţiei sigure, un amănunt nevăzut la prima „ochire“, un detaliu atât de ieşit din tipare, atât de neaşteptat, încât ceea ce pare sigur la început este cu mult mai puţin expresiv decât ceea ce este nesigur. Înregistrările, fără nici o excepţie, conţin – în afara imaginilor concrete – şi-un abur, un contur de lumină aşezat deasupra poetului. Un trup rău hrănit şi rău îngrijit, profund vătămat de mizerie şi, deasupra, un nimb. Să se fi produs, atunci, în văzul tinerimii blăjene, prima manifestare „orală“ a geniului eminescian? Să se fi întâmplat (ca o altă minune a lumii) încă de la vârsta aceea, atât de fragilă, şi în văzul mulţimii „detaşarea“ Luceafărului? Ceva s-a petrecut, totuşi, atunci şi acolo, în vara anului 1866: o întâmplare care a iradiat toată biografia poetului şi apoi întreaga-i creaţie, aşa cum iradiază şi arde pelicula fotografică ivirea unui fascicul solar.

Recurs la Eminescu

Celor care cred că Eminescu nu mai e actual, ca şi celor care îl prețuiesc pe „omul deplin al culturii române“ ca pe un reper esențial, le readucem aminte cum gândea acesta şi ce atitudine avea în privința unor probleme de interes național.

„Dar, domnilor, mi-e ruşine să fiu român! Dar ce fel de român! Român care vrea a-şi fi însuşit monopolul, privilegiul patriotismului şi-al naționalității – aşa român de paradă mi-e ruşine să fiu. Naționalitatea trebuie simțită cu inima şi nu vorbită numai cu gura. Ceea ce se simte şi se respectă adînc, se pronunță arareori! Evreii vechi n-aveau voie să pronunțe numele dumnezeului lor! Iubesc poporul românesc fără a iubi pe semidocții şi superficialitățile sale.“ (*Manuscris* 2257)

„Mai bine rob în țara drepților decît om mare în țara în care neonestitatea, trădarea nocturnă, vicleşugul şi pehlivănia sînt merite şi titluri de înaintare.“ (*Manuscris* 2264)

„Numai în zilele voastre individualități fără talent, fără caracter, fără muncă ajung miniştri şi oameni mari... [...]

Demagogia la un popor bătrîn îl descompune repede, dar unuia tînăr îi ia pentru cîtva timp mințile. Căci, în adevăr, ce e mai periculos decît iluzia la care dă naştere Costinescu, Carada, Stolojan e *tutti quanti*, că fără muncă, fără merit, fără un dram de creieri sănătoşi, poți ajunge milionar?“ (*Timpul*, 16 mai 1882)

„De aceea nu e nimic serios în România. Azi, unul proclamă republica, mîine e ultramonarhist; azi reprezintă o idee, mîine alta; toate în acelaşi mod superficial.“ (*Timpul*, 1 august 1981)

„Pare că s-ar simți că Hunedoara e leagănul dinaştilor români, de-aceea s-aruncă cu toată furia de maghiarizare asupra acestui ținut. E probabil că şi dinaştii Moldovei sînt originari din Hațeg. Nepotul de soră al celui din urmă Piast Ludovic I, rege polon şi maghiar, a donat, la 1363, satul Zalazd din ținutul Hunedoarei contelui Vladislav, fiul lui Muşat din Almaglu, şi fiilor săi Petru, Ioan, Alexandru şi Muşat. Un Petru Muşat e Domn în Moldova (1373-1392) şi întemeietorul dinastiei din care, ca culminare, a răsărit Ştefan V Muşat cel Mare. Chiar maramureşenii par din Hațeg. Ce e Maramureş decît o combinare între numele român al Porții de Fier (Marmura) şi numele Mureşului care curge la nordul ținutului?“ (*Timpul*, 5 iunie 1883)

„...vînzarea Bucovinei va fi o veşnică pată pe împărăția vecină, de-a pururea o durere pentru noi. Dar nu vom lăsa să se închidă această rană. Cu ale noastre mîini o vom deschide de-a pururea, cu ale noastre mîini vom zugrăvi icoana Moldovei de pe acea vreme şi şirurile vechi, cîte ne-au rămas, le vom împrospăta în aducere aminte, pentru ca sufletele noastre să nu uite Ierusalimul.“ (*Curierul de Iaşi*, 30 septembrie 1877)

„Chestiunea retrocedării Basarabiei cu încetul ajunge a fi o chestiune de existență pentru poporul român. [...]

Nenorocirea ce mare ce ni se poate întîmpla nu este că vom pierde şi rămăşița unei provincii pierdute; putem să piredem chiar mai mult decît atît, *încrederea în trăinicia poporului român*. [...]

Statul român de astăzi a trecut prin mai multe zguduiri şi rămîne statornic, fiindcă are două temelii: conştiința românilor şi încrederea marilor națiuni europene.

Dacă vom cîştiga de trei ori atît pămînt pe cît avem şi vom pierde aceste temelii, statul român, fie el cît de întins, va deveni o creație trecătoare; iar dacă ne vom păstra temeliile de existență socială, Rusia ne poate lua ce-i place şi pierderile vor fi trecătoare.

Astăzi e dar timpul să întărim, atît în români, cît şi în popoarele mari ale Apusului, credința în trăinicia poporului român.

Rusia vrea să ia Basarabia cu orice preț: noi nu primim nici un preț.

Primim un preț – am vinde; şi noi nu vindem nimic!“ (*Timpul*, 10 februarie 1878)

Notă: Am extras citatele din Mihai Eminescu, *Opere Politice*, Ed. Timpul, Iaşi, 1997

Vedere de pe Centură

Flacăra violet atacă la vârf

Viorel Patrichi

Între iubire şi politica din România nu există nici o legătură. Dar între politică şi fascinația seducției să fie vreo relație? Există! În fiecare campanie electorală, populația răbdurie este înfierbântată bine, până când ticălosul ajunge cu sufletu-n rai. Acolo odată ajuns, el uită toate promisiunile fiindcă starea de grație i se cuvine. Aşa crede orice idiot care nu va ajunge niciodată om de stat. Idiotul va rămâne „om politic“ fiindcă nu e capabil măcar să-şi ceară iertare pentru prostiile lui. Să ne gândim câte legi, câte înstrăinări („privatizări“) s-au făcut în 20 de ani contra interesului național şi vom înțelege că majoritatea aleşilor noştri uită complet de mandatul pe care l-au primit din partea fraierilor. Când l-am întrebat pe Emil Constantinescu dacă a avut împuternicire să semneze tratatul cu Ucraina, prin care erau abandonați un milion de români, cu tot cu teritoriile istorice, cotropite de Stalin, *liderul regional* mi-a răspuns printr-o întrebare: „Şi ce, ați văzut demonstrații de dragul Bucovinei de Nord? A ieşit societatea civilă în stradă?“ Eu, ca multe milioane de români l-am votat, dar nici în coşmarul vieții mele nu mi-aş fi imaginat că va face un asemenea gest politic, pentru care nu pot să-l iert cât voi trăi.

L-am votat pe Marinelu, sperând că va insista pentru folosirea banilor împrumutați în investiții care să creeze noi locuri de muncă. Şomajul din România a atins 30-40% din totalul forței active de muncă. Acesta este nivelul real, iar nu datele oferite de Institutul de Statistică, unde se ia în considerare doar numărul celor care primesc ajutor de şomaj. Conaționalii noştri, care au împuns fuga în toate patru zările ca să facă munci umile, tot din categoria şomerilor fac parte fiindcă statul român sau mediul de afaceri intern nu le-au oferit nimic. În majoritatea oraşelor mici, numărul şomerilor este de 80-90%. Ce să mai vorbim despre sătenii noştri, transformați într-o populație de asistați care întind mâna la stat sau către politicieni, cu prilejul alegerilor? Încă mai sper că măsurile contra crizei economice nu se vor reduce doar la concedierea oamenilor. Ca să mai salvăm ce? Aparențele unei bune guvernări? Nimeni nu se gândeşte la programe pentru reorientarea forței de muncă. „Pensionarii şi suplinitorii vor pleca acasă!“, a spus Marinelu imediat după

sărbători. Bine, dar acei profesori au fost angajați fiindcă nu existau titulari. Ei erau calificați şi îi vom înlocui cu absolvenți de la fabrica to'a'şului Bondrea. Aşa da reformă în învățământ!

Toate planetele Prostănacului erau în Luna Neagră

Să le mai acordăm un an de grație guvernanților noştri, atinşi adânc de flacăra violet. Il avem ca expert în lumea de dincolo pe Guzganu Rozaliu, cel pasionat de ezoterism. Marinelu a învins grație *Flăcării violet!* Nu Prostănacu a dat cu oiştea-n electorat. „În ziua de joi, în general, Băsescu este în formă maximă pentru că cel puțin cei care se ocupă de ezoterie ştiu ce înseamnă Ziua Flăcării Violet. Dacă ați observat, cei din PD-L purtau violet şi cravatele, şi pulovărele, şi pulovărul pe care îl purta Băsescu. Deci există o filiație aici. Eu cred în treaba asta, dar nu e cazul să dezvoltăm aici", a explicat Guzganu Rozaliu cel din Leu. El povesteşte că Marinelu a consultat augurii de la Techirghiol în vara trecută, când i s-a spus că poate câştiga numai prin fraudă. „El ştie bine la ce mă refer". Dar oare ce-a ştiut Micu Titulescu atunci când a spus: „Ei au furat mai bine ca noi"?

Guzganu Rozaliu vede peste tot Saqqara, adică focul sacru din textele egiptene, folosit în Şcoala Misterelor. Şi dacă ştia, de ce nu i-a purificat Prostănacului câmpul energetic? Şi dacă el era strategul din Partidu lu Mukles, de ce şi-a lăsat ucenicul pradă Flăcării Violet? Putea să rostească şi ezoteristu de pe S(h)iret: „Eu îl invoc pe Preaiubitul Saint Germain şi toate Legiunile Luminii din infinitate, care sunt asociate cu frecvențele 5 dimensionale ale Flăcării Violet a Iubirii Libertății şi iertării". Dar cum să bagi aşa ceva în politică, mai ales că ziua Flăcării Violet nu este joia, ci sâmbăta? Joia era ziua Razei Aurii, dar nu mai contează. Micu Pirania avea şi el cravată mov...

Honorică a învățat să *vorbească*!

Pătărania cu Flacăra Violet mi-aminteşte de Ioan Oltean care a scos trei perle naturale: „PSD este broasca râioasă pe care am înghițit-o", „Emil Boc este ca Ştefan cel Mare, mic la stat şi mare la sfat şi la faptă" (să-l vedem!) şi „Unitatea de măsură a valorii în politică trebuie să fie bocul". Ce poate fi mai fabulos? Câți boci avea Marinelu când şi-a pus pulovăr mov? Mulți... Cum să-i măsurăm acum valoarea Guzganului Rozaliu dacă a dat pe gură aşa ceva drept justificare? Trece de un pico-boc? Nu cred. Şi aici ajungem la Honorică, beizadeaua Regelui Gunoaielor. A intrat în horă pentru Parlament pe banii babachii. Băiatul nu-i prost deloc, nu cred că este mai stupid ca nepotul Giselei Vass, care s-a dus la conducerea Băncii Naționale şi a lăsat locul liber în Camera Deputaților. A învățat să *vorbească*, se dă cu „antigel" pe păr, stă prin discoteci şi face caş la plisc – numai bun pentru Cameră! Dacă nu vă place, „să ziceți mersi că n-am pus-o pe Bahmuțeanca sau pe soacrămea, bă!" Şi eu cred la fel: ieşeau amândouă!

Iliescu: „Băsescu nu poate reface relațiile cu Rusia"

Într-un interviu acordat lui Viaceslav Samoşkin, corespondentul ziarului „Vremia Novostei" de la Moscova, Ion Iliescu este de părere că relațiile României cu Federația Rusă s-ar fi îmbunătățit, dacă la alegerile prezidențiale ar fi învins Mircea Geoană. „El are experiență diplomatică. Pentru

el, caracteristică este deschiderea, are altă pregătire intelectuală decât Băsescu, a cărui gândire politică este primitivă. E adevărat, viaţa e plină de surprize – viaţa l-ar putea învăţa câte ceva pe actualul preşedinte“, crede Ion Iliescu. „În ultimii 20 de ani, au avut loc contacte folositoare între România şi Rusia, dar asupra acestor relaţii şi-au lăsat amprenta prejudecăţile, în special din partea anumitor forţe politice. Este vorba de aversiunea românilor faţă de ruşi pentru că, la un moment dat, Rusia a rupt Basarabia, apoi nordul Bucovinei. Un rol l-a jucat şi problema încă nerezolvată a Tezaurului românesc, încredinţat spre păstrare Rusiei în anii 1916 - 1917. Ambele ţări trebuie să se debaraseze de complexele istorice şi să dea dovadă de realism. Cu toţii ne îndreptăm spre o Europă unită, unde graniţele îşi vor modifica importanţa. Polonia şi Ungaria au avut, la rândul lor, probleme cu Rusia, dar în tot acest timp au dezvoltat pragmatic intense relaţii economice şi culturale cu Moscova. Nouă ne-a lipsit înţelepciunea şi asta este urmarea presiunii forţelor conservatoare în viaţa politică a României. În politică nu te poţi lăsa ghidat de sentimentul de ură. Dar şi Rusia putea să dea dovadă de mai multă înţelegere. Iar acum, situaţia este şi mai complicată. Sudul Basarabiei şi regiunea Cernăuţi aparţin Ucrainei, unde sentimentul de nedreptate generat de istorie este şi mai puternic. Dialogul se dovedeşte mai dificil. Dar pe mine mă îngrijorează anturajul lui Băsescu. Aceşti intelectuali, în loc să-i dezvolte orizontul de gândire, îl învaţă numai ce nu trebuie. Acum, după 20 de ani, el a descoperit pentru sine anticomunismul! Ce curaj poate fi ăsta să condamni, în termenii unui document special, comunismul în condiţiile în care el nu mai există şi nu mai reprezintă vreun pericol. Un astfel de document nu valorează nimic! Adevărata condamnare a sistemului comunist a venit din partea revoluţiei române, care a condus la prăbuşirea lui“, a explicat părintele „democraţiei originale“ din România.

„Duşmanul secret al Rusiei“

Ia să vedem cine mai are aceeaşi părere cu Tataie. În seara zilei de 5 ianuarie, la postul de radio „Ecoul Moscovei“, era veselie mare. Fusese invitat Mihail Gusman, directorul adjunct al agenţiei de presă ITAR TASS. Subiectul discuţiei a fost Traian Băsescu. Jurnaliştii ruşi de la postul menţionat consideră că preşedintele României a devenit „duşmanul secret al Federaţiei Ruse“ în momentul în care a declarat că există „două state româneşti, un singur popor român“. Nu este pentru prima dată când mulţi jurnalişti ruşi manifestă aceeaşi percepţie sovietică, imperială. Timpul trece şi ei rămân cu aceleaşi sechele de gândire ne-europeană. Oare de când afirmarea unui adevăr elementar, de genul „moldovenii sunt tot români“, te transformă, inevitabil, în „duşmanul Rusiei“? În România, dacă afirmi că lipovenii nu ar fi ruşi, eşti considerat idiot, şi pe drept cuvânt. Şi apoi de ce prezentarea adevărului despre basarabeni ar trebui să jignească Rusia care a recunoscut suveranitatea Republici Moldova, dar refuză să-şi retragă trupele de ocupaţie de pe teritoriul acestui stat? Numeroşi academicieni ruşi au reconfirmat adevărul istoric al apartenenţei basarabenilor la spaţiul de etnogeneză al tuturor românilor chiar din timpul Uniunii Sovietice şi nu i-a împuşcat nimeni.

Dincolo de aceste exagerări, Mihail Gusman, cu instinctul lui de... rus autentic, este şi un fin observator al personajului politic cu educaţie militară şi cu un inconfundabil simţ al umorului. „În calitate de primar, Traian Băsescu a curăţat Bucureştiul de maidanezi. Doar erau cam 300.000 prin oraş, mai răi ca lupii şi peste o mie şi jumătate de oameni muşcaţi de câinii cu pricina în fiecare lună. Şi vine Brigitte Bardot să-i salveze şi, surpriză, primarul se angajează să-i urce pe toţi într-o garnitură de tren, în cele mai bune condiţii, ca să-i ia cu ea în Franţa“. O şi vedem pe celebra BEBE cu dulăii şi coteii după ea prin tren, coborând apoi în gara de la Paris. Mihail Gusman a fost şi el marinar şi s-a folosit de nostalgiile comune pentru ca „duşmanul secret al Rusiei“ să-i acorde vreo două interviuri. Recunoaşte că Traian Băsescu este un personaj charismatic, cu mare priză la public, cu un limbaj simplu, direct şi frust, dar care a câştigat alegerile „pe muchie de cuţit“. „Pentru el, Bucureştiul era o corabie. A ordonat ca oraşul să fie curăţat de câinii vagabonzi

şi de chioşcuri. Cred că dacă avea puterea, ar fi dat comandă să fie lustruite şi toate clanţele de la uşile de intrare în instituţiile publice. Totul trebuia să fie ca pe punte“, continuă Gusman.

Voronin a cedat Ucrainei 7 kilometri din satul Palanca

Procedând poate în buna tradiţie lăsată de Emil Constantinescu la Bucureşti, regimul comunist de la Chişinău a oferit în secret Ucrainei peste şapte kilometri de teritoriu. Ironia face că tot Voronin îl acuză pe premierul Vlad Filat de „înaltă trădare“. „Acordul care delimitează frontiera dintre R. Moldova şi Ucraina a fost semnat în 1999 de către foştii preşedinţi Petru Lucinski (Moldova) şi Leonid Kucima (Ucraina). Ulterior, acest acord a fost ratificat de comunişti în 2001, când aceştia au venit la guvernare. Trebuie să vă spun că acest acord are şi un protocol adiţional secret, care prevede cedarea a 7,7 km de şosea din regiunea satului Palanca către Ucraina“, a explicat Vlad Filat. Exact ca patrioţii de la Bucureşti. „În schimbul celor 7,7 km de pământ cedaţi Ucrainei, R. Moldova a primit cca 400 de metri de teritoriu cu acces la Mare, acolo unde se află construit şi portul Giurgiuleşti“, a precizat premierul Vlad Filat la împlinirea primelor o sută de zile de guvernare. Aşa că Voronin continuă gherila subterană contra noilor guvernanţi, cu sprijin rusesc. „A defini anul 2009 drept «anul prăbuşirii irevocabile a regimului Voronin» nu e numai incorect, ci şi periculos: atâta timp cât sistemul creat de regimul Voronin nu e distrus, nu avem dreptul să afirmăm că regimul Voronin s-a prăbuşit, şi încă irevocabil. Noi ne-am mai alimentat cu această iluzie în deceniul trecut, când am crezut că comunismul a fost îngropat pentru totdeauna sub dărâmăturile istoriei. În linii mari, la modul general, se poate spune că 2009 a fost anul înlăturării de la putere a PCRM. Cu precizarea de principiu: de la puterea centrală. PCRM a fost înlăturat de la conducerea R. Moldova, dar nu a fost distrus sistemul comunist, creat de acest partid. Comunismul, în varianta lui Voronin, nu mai este o ideologie, ci o boală, un fel de gripă pandemică: nefiind tratată la timp, omoară o societate. Comunismul nu a murit în R. Moldova şi războiul continuă“, a afirmat Constantin Tănase pentru Vocea Basarabiei.

Basarabia – statul ţiganilor

Roman Evghenevici Konopliov, considerat expert pentru Transnistria în cadrul Institutului pentru Strategie Naţională din Moscova, propune Kremlinului să pună în practică proiectul de purificare etnică „Basarabia – statul ţiganilor“.

La Institutul pentru Strategie Naţională din Moscova s-a remarcat controversatul politolog Stanislav Belkovski, fostul consilier al lui Vladimir Putin. Belkovski a propus în anul 2004 unirea Basarabiei cu România, prin abandonarea Transnistriei, care ar trebui să opteze: fie să devină stat independent, fie să adere la Federaţia Rusă, fie să se alipească la Ucraina. Proiectul otrăvit şi dezaxat al lui Konopliov pentru Republica Moldova îl compromite iremediabil pe Stanislav Belkovski, astfel încât orice plan elaborat de inteligentul strateg va mai găsi cu greu suporteri printre români. Şi iată de ce.

Roman Evghenevici Konopliov crede că ar trebui declanşată purificarea etnică, aidoma practicilor aplicate de radicalii lui Şeşeli: românii din Basarabia să plece în România, iar ţiganii din România să poftească în Basarabia, care ar putea deveni un stat al romilor. De ce? Fiindcă individul nu acceptă un adevăr istoric elementar: Basarabia – pământ locuit de daco-români din cele mai vechi timpuri. Aşa crede el că s-ar clarifica lucrurile pe malul Nistrului. Republica Moldovenească Transnistreană va deveni o vitrină atractivă pentru „moldovenii“ care vor da năvală spre Tiraspol, singura „capitală“ ce recunoaşte „naţiunea moldovenească“. Konopliov nu crede că moldovenii care au plecat la lucru în Rusia se vor mai întoarce vreodată în provincia românească Moldova fiindcă ei au de lucru în Rusia şi şi-au dat copiii la şcoli ruseşti. Prin urmare, deznaţionalizarea moldovenilor este necesară şi normală. „Dacă vor dori să trăiască în cultura lor, ei vor putea merge în Transnistria, fiind siguri că acolo va fi aşa cum a fost cândva în Moldova unită - alfabet chirilic, iar în casele vecine locuiesc fraţii lor

ortodocşi ruşi şi ucraineni“, crede pseudostrategul Konopliov. Transnistria va deveni astfel multinațională, va recunoaşte identitatea fiecărui grup etnic şi va putea dobândi mai uşor recunoaşterea mondială.

Konopliov este mai tare ca Mareșalul Antonescu

Ce va face Konopliov cu țiganii din România? Simplu: ei trebuie să plece în propria lor țară Basarabia, unde există un oraş unde țiganii formează majoritatea etnică - Soroca. Ceea ce nu a izbutit nici Mareşalul Ion Antonescu, care a deportat inutil câteva mii de țigani în Transnistria, pare să reuşească domnul Konopliov. Soroca va deveni capitala statului țigănesc. Ce se va întâmpla însă cu românii care încă mai trăiesc în Basarabia? Ei trebuie să-şi lase avutul şi să treacă în România care „va avea nevoie de frații-basarabeni, de mâinile lor de lucru, de copiii lor“. Autorul „studiului“ preluat de Regnum consideră că o astfel de construcție ar fi acceptată de Rusia, dar şi de Uniunea Europeană, de România, şi de Transnistria. El nu se întreabă dacă românii din Basarabia ar admite o asemenea parascovenie,

dar hârtia şi Internetul suportă multe în numele propagandei neoimperiale ruse.

Roman Evghenevici Konopliov s-a născut la 4 septembrie 1973, la Poceol în provincia Briansk, din Rusia. Este relativ tânăr şi e surprinzător că poate gândi atât de retrograd şi de periculos. În 1978, s-a mutat cu părinții în Transnistria. În octombrie 1992, fuge în Rusia, speriat că... „vin românii“, ca pe timpul Mareşalului. Era în clădirea Parlamentului de la Moscova (DUMA – Casa Albă) când Boris Elțîn a pus tunurile pe Legislativ. Sigur că lucrurile merg în direcția dorită de Moscova, se întoarce în Transnistria în vara lui 2002. A aboslvit studiile Facultății de Drept Internațional (1996) şi ale Facultății de Informatică (2003) din Briansk. Prin urmare, este un om bine format profesional. Cântă muzică rock, conduce trupa „Volshebnaia Gora“ şi este publicist de 16 ani. În perioada iulie 2002 – iulie 2005, este redactor la portalul „Transnistria: Politica Națională“. A creat agenția de ştiri „Lenta PMR“ din Transnistria. În perioada ianuarie 2007 – august 2009, este redactor şef la jurnalul „Russkii Prorîv“ din Tiraspol. Scrie mult despre interesele Rusiei în Transnistria şi nu numai. Din iulie 2009, ajunge redactor şef al agenției RIA Dnestr. Este considerat ideologul separatismului transnistrean. În vara lui 2002, organizează forumul internațional „Noi suntem Rusia!“ la Tiraspol şi tot atunci face mitinguri în fața Ambasadei R. Moldova de la Moscova. Scrie romanul *Evanghelia extremistului* despre tinerii activişti politici radicali, carte interzisă în Rusia.

Presa rusă, mai periculoasă ca Armata a 14-a

La fel ca alți intelectuali ruşi, nici Konopliov nu pricepe că expansionismul teritorial este caduc dacă nu se bazează pe logistică şi tehnologii moderne, pe o cultură puternică, superioară spiritualității autohtonilor. Într-o competiție liberă, fără tancuri, spiritualitatea românilor va învinge. Aici merită menționat discursul pe care l-a ținut Veaceslav Țibuleac, directorul postului de radio „Vocea Basarabiei“, la Congresul al III-lea al Partidului Liberal Democrat, condus de

premierul Vlad Filat. „Nu Armata a 14-a, dislocată în stânga Nistrului, nu Tiraspolul este cel mai mare pericol pentru existența R. Moldova, ci nenumăratele instituții media ruseşti din Chişinău, care sugrumă metodic, zi de zi, viitorul R. Moldova. Republica Moldova se află încă sub cea mai cruntă ocupație cunoscută vreodată în istorie – ocupația informațională a Federației Ruse“, a avertizat Țibuleac. Situația este reală şi extrem de periculoasă, iar România nu are suficiente posibilități şi voință politică pentru a o contracara. Directorul de la „Vocea Basarabiei“ a reamintit că situația este cauzată de slugărnicia guvernelor de la Chişinău.

Tadjikistanul, Uzbekistanul, Kazahstanul, Ucraina, țările baltice au legi care interzic transmisia programelor de limbă rusă pe teritoriul lor. Preşedintele Dmitri Medvedev era foarte indignat recent că limba rusă nu se studiază suficient în Basarabia. Aici ajungem la un mare adevăr oferit de viață, pe care domnul Medvedev nu-l respectă. Majoritatea tinerilor din Basarabia nu mai ştiu limba rusă şi nu este nimic abominabil aici. Ei au studiat limba engleză, de care au mai mare nevoie, franceza, italiana, spaniola, germana. Însă mai presus de toate, copiii de peste Prut învață temeinic limba maternă, româna.

Un pas mai aproape de Țară

Conform unei hotărâri a Guvernului României, vor fi înființate cinci birouri teritoriale, unde se vor înregistra cereri de redobândire sau acordare a cetățeniei. În cadrul Direcției Cetățenie, vor funcționa cinci birouri teritoriale: la Suceava, Timişoara, Cluj-Napoca, Iaşi şi Galați. Deocamdată se caută banii pentru plătirea celor 15 funcționari pe 2010. Ministerul Justiției şi Libertăților Cetățeneşti de la Bucureşti a transformat Direcția Cetățenie în Agenția Națională de Cetățenie, începând cu anul 2010. „Depunerea cererilor pentru cetățenie nu se va mai face ca până acum numai la Ministerul Justiției, ci şi la prefecturi şi la toate oficiile consulare ale României. Aceştia sunt paşi absolut esențiali pentru că nu vom mai avea cozi sau alte manifestări nedemne“, spunea senatorul Viorel Badea, reprezentantul românilor din Europa şi Asia. Promitem să urmărim atent acest proces.

A intrat panica în filo-ruși

„Nu există nici o diferență dintre (între) limba română şi limba moldovenească. Dar dacă limba română va fi prevăzută în Constituție, asta

Mark Tkaciuk

ar însemna un pas pentru unirea Republicii Moldova cu România!“, a avertizat deputatul comunist Mark Tkaciuk, într-un interviu pentru postul de radio „Eko Moskvî“ (Ecoul Moscovei). „Pentru unioniști (sic!) este foarte important ca limba să fie numită română. Asta ar fi o mare realizare pentru ei. Toate rezultatele anterioare importante, cum ar fi înțelegerea multiculturală, acum se distrug de către aşa numita guvernare democrată. Astăzi, s-au început represiuni. Se închid posturi TV şi radio importante de limbă rusă. Radio Dojdi va fi închis săptămâna viitoare. Mă aflu la Moscova ca să coordonăm o poziție comună referitor la situația din Republica Moldova, care să fie prezentată la sesiunea Consiliului Europei“, a amenințat Martk Tkaciuk.

Mark Tkaciuk a fost consilierul principal al lui Vladimir Voronin şi era considerat eminența cenuşie a regimului bolşevic de la Chişinău. Evreu de etnie, domnul Tkaciuk este un om cultivat şi are relații importante în Israel şi în Statele

Unite ale Americii. Rămâne însă surprinzătoare repulsia lui față de orice efort de apropiere dintre românii de pe ambele maluri ale Prutului, devenind un campion al moldovenismului retrograd. Chiar dacă evreii din Republica Moldova s-au bucurat de sprijin din partea guvernelor succesive de la Chişinău. „Înaintea Partidului Comuniştilor, nimeni din R. Moldova nu a vorbit despre integrarea europeană", a adăugat Mark Tkaciuk. Inexact. Cel care a acționat mai întâi pentru apropierea de comunitatea europeană a fost Mircea Druc, primul premier necomunist de la Chişinău. Ulterior, Iurie Roşca, Vlad Cubreacov, Ion Ungureanu, Valeriu Matei, Dorin Chirtoacă, Mihai Ghimpu, Vlad Filat şi mulți alții au vorbit şi au acționat în această direcție.

Fără „dinozauri", dar și fără experiență

„Îmi doresc să reiau proiectul de reformare al MAE, al lui Mihai Răzvan Ungureanu, voi restabili prestigiul social al corpului diplomatic român", a promis noul şef al diplomației româneşti, Teodor Baconsky. Numai că eliminarea profesioniştilor cu experiență din cadrul MAE, sub pretextul că ar fi... „dinozauri", pentru a angaja exclusiv tineri insuficient formați, fără o cultură interdisciplinară puternică, nu duce decât tot acolo: cu incompetenți nu se poate face reformă, iar MAE rămâne un mamut care se clonează mereu, chiar dacă media de vârstă a scăzut drastic. Tinerii trebuie să deprindă nobila şi dificila profesie de diplomat pe lângă profesioniştii autentici.

De asemenea, domnul Baconsky a promis relansarea diplomației economice: „Oficiile noastre ar trebui să fie puțin mai inventive, poate şi pe baza unei legislații mai puțin rigide". Aici se va lovi de lipsa economiştilor bine pregătiți, care să lucreze pentru interesele României, iar nu pentru SRL-uri proprii. MAE nu va putea eluda nici obligațiile asumate formal de guvernele noastre succesive în domeniul reformei juridice. „Avem pentru 2010 o chestiune în continuare sensibilă, legată de mecanismul de cooperare şi verificare pe Justiție. Vă pot făgădui că voi lucra îndeaproape cu domnul Predoiu, ca pe baza unor progrese reale, acest mecanism să fie turnat (sic!). Croația este pe drumul spre aderare, nu are prevăzut acest mecanism şi noi am rămâne cu o povară ideologică. Avem informații că partenerii bulgari s-ar pregăti să ceară menținerea mecanismului, iar menținerea sau ridicarea mecanismului se face la pachet". Dar dacă nu trebuie să-l ridicăm din cauza bulgarilor, cu plăcere...

Noul ministru promite unele tuşe mai puternice pentru România ca țară membră în NATO şi UE, dar şi reconsiderarea relațiilor cu vecinii. „Mă gândesc să profităm şi de noul context politic intern din R. Moldova, pentru a încuraja vocația europeană a acestui stat vecin şi pentru a deveni un furnizor de idei democratice la adresa noului executiv de la Chişinău, devenim, aşa cum Polonia a co-inițiat cu Suedia parteneriatul estic şi a devenit oficial sponsor al Ucrainei, să devenim la fel şi noi pentru Chişinău. Sperăm să numim acolo cât de curând un nou ambasador, iar acordul privind micul trafic de frontieră să ajungă cât de curând la Parlament pentru a fi dezbătut de membrii Legislativului. Avem o colecție de parteneriate strategice. Am pomenit de relațiile cu SUA, de parteneriatul cu Franța în cadrul UE", a explicat Teodor Baconsky.

Românii de pretudindeni au fost deja uitați

Normal şi util pentru țară ar fi dacă românii din afara frontierelor ar fi respectați cum se cuvine nu doar în campanii electorale. Noul ministru promite şi aici, dar fără concretețe: „Sunt de acord cu teza că milioanele de români trăitori în țările UE sunt europeni, dar păstrând cetățenia română transmit mesajul că vor să păstreze legătura cu țara. Aduc idei, bani, investiții, sunt un partener esențial. Cred că nu trebuie să-i tratăm cu chestiuni populiste, nu trebuie să-i tratăm ca eroi (pe) infractorii care operează bancomatele din străinătate". Agenția Romanian Global News avertizează că Emil Boc şi ceilalți şefi de la PD-L ignoră solicitarea zecilor de asociații româneşti din afara frontierelor de a înființa un post de ministru delegat pentru românii de pretutindeni, care, totuşi, l-au votat masiv pe Traian Băsescu.

Patriotismul steagurilor nefluturate*

„Patriotismul nu este o izbucnire de emoţie scurtă şi nebunească, ci o dăruire liniştită şi statornică de o viaţă".
(Vicepreşedintele american A. E. Stevenson)

Dan Dungaciu

Prima vizită externă realizată de preşedintele României în Republica Moldova este consecinţa firească nu doar a promisiunilor electorale ale candidatului Traian Băsescu, ci şi a relaţiilor speciale care există acum între cele două state. Prima vizită a oricărui preşedinte al României la Chişinău trebuie să devină cutumă politică. Cortegiul guvernamental, declaraţiile făcute, atmosfera de la Chişinău - toate sugerează că vizita lui Băsescu e un eveniment cu potenţial excepţional, ce ar putea deveni istoric. Deocamdată, rămâne sub semnul lui „ar putea să fie".

Două tipuri de naţionalism

În orice comunitate cu un profil bine conturat asumarea identitară se face pe două paliere, pe care anglo-saxonii le numesc „naţionalismul steagurilor fluturate" şi „naţionalismul steagurilor nefluturate". Primul înseamnă exprimarea mai degrabă oficială sau oficializată a identităţii naţionale, adică la ceremonii, parade, date semnificative şi vibrante în memoria comunitară a etosului. Este momentul când discursurile oficiale duduie, fanfarele cântă, steagurile ies pe străzi şi sunt fluturate ostentativ şi temeinic. Dar paradele se termină, ceremoniile se încheie, fanfarele mutesc. Ce rămâne după? Rămâne „naţionalismul steagurilor nefluturate", acel „naţionalism de fiecare zi" - neostentativ, cotidian şi „banal", precum îl numeşte un sociolog britanic.

Acesta are, în principiu, două „funcţii". În primul rând, este partea nevizibilă sau neostentativ vizibilă a unei asumări consistente, ce ar trebui să fie tocmai motorul şi temelia celui dintâi. Este acel tip de naţionalism - fără conotaţii negative - infiltrat tacit în manuale, presă, discursuri publice şi care există, neconştientizat, în mentalul comunitar. E ceva care te instituie identitar fără ca să faci caz de el. Manifestarea lui publică e o latenţă, dar care se exprimă în situaţii speciale. Eşti ceea ce eşti, dar afli asta sau ţi se reaminteşte asta, dacă e cazul, în contexte paradoxale, fericite sau dramatice, violente sau festive, emoţionante însă, de fiecare dată, şi definitorii pentru tine.

„Activismul prin resemnare"

În al doilea rând, şi acest aspect ne interesează mai mult aici, „naţionalismul banal" este motorul care alimentează perpetuu nu doar asumarea identitară/naţională, ci şi angajarea identitară. Altminteri spus, te angajezi în numele unui ideal de acest tip nu doar când fanfarele cântă, steagurile sunt fluturate sau luminile reflectoarelor sunt ţintite asupra ta. E naţionalismul... dintre sărbători. Ceea ce te menţine „în priză" e tocmai convingerea intimă, dar profundă, că serveşti un ideal pentru care sacrificiile merită făcute chiar şi când nu sunt (re)cunoscute de către alţii, indiferent de domeniu. Adică, eşti dispus să îţi trăieşti angajamentul, cel mai adesea, sub semnul unui anonimat aproape fatal. Este ceea ce Mircea Vulcănescu numea, în textele sale interbelice, „activismul prin resemnare". În paranteză fie spus, aceast tip de angajare - „opusă activismului prin disperare" - este cea care ar fi mobilizat atunci străluciţi membri ai generaţiei interbelice să îşi asume funcţii administrative

* Articol apărut iniţial în ziarul „Timpul" de la Chişinău, vineri, 29 ian. 2010, preluat aici cu acordul autorului

anonime atunci când imperativele vremii o cereau.

Naşterea demagogiei

Relaţia dintre cele două tipuri de asumare identitară/naţională trebuie să fie coerentă, deşi nu neapărat cauzală. Ceea ce trebuie să funcţioneze aici ar fi o dependenţă mutuală, în sensul în care „naţionalismul banal" alimentează şi legitimează „naţionalismul steagurilor fluturate", iar acesta îl exprimă şi exemplifică public pe cel dintâi. Osmoza bună dă o societate puternică şi coerentă. În cazul unor fracturi dintre cele două tipuri, societatea nu poate funcţiona fericit, căci gripajele sunt regula - nu excepţia - evoluţiei ei. Când cele două paliere ale exerciţiului identitar nu sunt coerente şi nu se alimentează reciproc şi firesc, rezultă două lucruri: pe de-o parte, este semnul unei incoerenţe identitare mai adânci şi care nu poate fi ostoită prin operaţii estetice superficiale (sărbători impuse de sus în jos). Pe de altă parte, este momentul când se nasc lozincile, discursurile grandilocvente şi retorica bombastică. Într-un cuvânt, demagogia.

Entuziasmul bine temperat

E timpul să revenim acum la miza majoră a acestui articol - vizita masivă a autorităţilor din România, în frunte cu preşedintele Băsescu, la Chişinău. Tot ce s-a petrecut acolo stă sub semnul unei potenţialităţi excelente. Dar care, ca să capete cu adevărat semnificaţie istorică, trebuie fructificată, pe ambele maluri ale Prutului. Acesta va fi testul patriotismului real - înainte de toate al elitelor politice, dar nu numai. În ceea ce priveşte Bucureştiul - tocmai pentru ca să nu devină şi acest eveniment un „ar fi putut să fie", dar nu a fost - angajamentele asumate trebuie să se transforme de aici înainte în obiective strategice, însumate într-un proiect. Începând de la cele 100 milioane credit nerambursabil, trecând prin cele 12 acorduri bilaterale a căror negociere a fost înghetată încă în 2008, bursele de studii şi recunoaşterea lor, conectarea energetică, cele 130 de milioane de euro, fonduri europene pentru proiecte comune şi până la cele 150.000 de cetăţenii româneşti promise în 2010.

Să fim bine înţeleşi. Nimeni nu pune la îndoială sinceritatea acestor declaraţii. Dar capacităţile logistice, structura guvernamentală precară pe direcţia Est şi, mai ales, angajamentele morale în direcţia Chişinăului ale unor funcţionari de la Bucureşti sunt chestiunii care trebuie să fie aşezate, fie şi preventiv, sub semnul îndoielii. Au existat prea multe ezitări până în acest moment, dincolo de blocajele evidente şi totale ale regimului Voronin, pentru ca spiritul critic să fie suspendat. Miza care s-a ridicat la Chişinău prin vocea consecventă a preşedintelui Băsescu este prea mare pentru ca cineva să îşi permită să o risipească. În plus, căderea în jubilaţie după declaraţiile făcute acolo ar putea duce la concluzia - absolut falsă - că toate problemele pe relaţia cu „cel de-al doilea stat românesc" au fost clarificate, soluţionate sau sunt pe cale să se rezolve. Ceea ce ar fi complet fals! Demobilizarea grăbită şi necugetată a factorilor guvernamentali sau neguvernamentali ar fi un efect pervers extrem de periculos al declaraţiilor optimiste făcute de oficialii ambelor state la Chişinău. Să nu fie!

În ceea ce priveşte Chişinăul, este evident că nu există acolo unanimităţi - lipsa discursului preşedintelui Băsescu în plenul parlamentului moldovean e o dovadă grăitoare în acest sens. În plus, alegerile anticipate bat la uşă. Dar nevoia unui parteneriat cu România, asumat sincer, nu poate fi negată de nimeni şi de nimic. Asumat chiar dacă nu din dragoste, măcar din interes. Căci, dacă este evident că RM nu se poate integra în UE împotriva României (retorică voroniniană), e la fel de clar că nu poate făcând abstracţie de ea sau aşezând-o pe acelaşi plan cu... Ucraina. Sinceritatea angajării şi a cooperării în acest „parteneriat pentru Europa", deocamdată neformalizat, este o condiţie obligatorie. Atât din partea politicienilor, dar şi a cetăţenilor RM.

Acesta este semnul sub care vor sta de aici înainte relaţiile bilaterale după vizita preşedintelui României şi a cortegiului său impresionant la Chişinău. Vizita s-a încheiat. Steagurile nu se mai flutură, reflectoarele s-au stins, oamenii au plecat din piaţă. Greul de aici începe...

Şapte ani de la adormirea întru Domnul a Părintelui Arhimandrit Mitrofor Vasile Vasilachi,

Protectorul „Rugului Aprins“*

La 6 ianuarie 2003, a trecut la Domnul, Părintele Vasile Vasilachi, vicarul Arhiepscopiei Ortodoxe Române în America şi Canada şi preot paroh la Biserica „Sfantul Nicolae“ din New York, mare misionar ortodox şi predicator în România şi pe continentul nord-american. Deşi era în vârstă de 93 de ani, Părintele Vasile se afla în acea zi în vizită pastorală, cu prilejul marii sărbători creştine a Botezului Domnului.

Dorina Zdroba

Părintele Vasile Vasilachi s-a născut în ianuarie 1909, în Idricii de Sus, comuna Roşieşti, judeţul Vaslui, în familie de preot. A urmat Seminarul din Huşi (1921-1929) şi apoi Teologia la Bucureşti (1929-1933), unde a frecventat şi cursurile de istorie şi literatură ale lui Nicolae Iorga. Şi-a luat doctoratul la Facultatea de Teologie din Chişinău. A fost călugărit la vârsta de 26 ani la Mânăstirea Neamţ. A slujit ca diacon şi preot la Catedrala mitropolitană din Iaşi şi a fost director al Cancelariei eparhiale (1936-1940). Apoi a ajuns la Bucureşti în funcţia de secretar patriarhal (1940 –1944) şi a fost predicator la Catedrala Patriarhală (a rostit aproximativ 400 de predici transmise la Radio) iar o vreme a fost şi redactor al revistei „Biserica Ortodoxă Română“. Războiul l-a găsit stareţ la Mănăstirea Antim din Bucureşti, unde a fost numit în 1944. Până în 1948 a lucrat zi şi noapte „pe vreme de crunt şi nedrept război, în sărăcie şi tristeţe“, ca să refacă mănăstirea. În aceşti ani (1946-1947), Părintele Vasile a fost propus ca episcop vicar în America de către Mitropolitul Moldovei Irineu Mihalcescu şi aprobat de Patriarhul Nicodim, dar autorităţile comuniste s-au opus numirii.

După alegerea Patriarhului Justinian, în 1948, la presiunile celor ce deţineau puterea politică, Părintele Vasile Vasilachi a fost îndepărtat de la Catedrală şi din stăreţie, pe motiv că făcea parte din mişcarea duhovnicească „Rugul Aprins“ de la Mănăstirea Antim, pentru care de altfel dăduse binecuvântare ca stareţ. Mişcarea a fost interzisă. A fost alungat, la fel ca şi fratele său, Arhimandritul Haralambie, fost stareţ al Mănăstirii Cernica. Părintele Vasile a mers la Mănăstirea Neamţ, apoi la Mănăstirea Moisei din Maramureş, la Horaiţa şi la Secu şi, în cele din urmă, la Schitul Pocrov, unde a fost egumen.

În 1959, amândoi fraţii au fost scoşi din călugărie şi preoţie şi trimişi cu domiciliu forţat în satul natal. Puţin timp după aceea au fost închişi la Gherla.

Amnistiat în 1964 (fratele sau murise în închisoare), Părintele Vasile Vasilachi a fost reprimit în cler şi i s-a încredinţat parohia Bobâlna din judeţul Cluj. După cinci ani a plecat în Statele Unite, desfăşurând o activitate pastoral-misionară de excepţie. A slujit în parohiile Southbridge-Massachusetts (1969- 1977), Detroit-Michigan (1977-1979), Windsor-Ontario în Canada (1979-1984) şi la Biserica „Sfantul Nicolae“ din New York (1984-2003). A ajuns vicar al Arhiepis-

* Fragmente dintr-un amplu text postat pe www.crestinortodox.ro. Titlul şi intertitlurile sunt puse de redacţia ROST.

copiei misionare ortodoxe Române din America. A trecut la Domnul în ziua de Bobotează a anului 2003.

Mărturii de la Bobâlna

Acum, după şapte ani, vă propunem câteva mărturii emoționante de pioasă amintire, din două locuri de pe două continente, aflate la mii de kilometri distanță, Bobâlna şi New York, mărturii din partea unor oameni care nu-l pot uita pe Părintele lor drag Vasile Vasilachi, preotul care le-a marcat semnificativ viața.

Lucreția Stuparu are 83 de ani, locuieşte în Bobâlna, şi l-a cunoscut bine pe vrednicul de pomenire Părinte Vasile Vasilachi.

- Ce vă amintiți de părintele Vasile Vasilachi?

- O fost un om foarte bun. Rareori mai găseşti un om ca el. O venit la noi la Bobâlna în 1964. Venea din puşcărie, dar noi nu ştiam nimic. Ve-deam un om blând, timid, slăbuț, fricos. O dată m-am dus cu un pomelnic, seara, în Postul Mare, la casa parohială şi am dus şi o prescură. De-abia a vrut să deschidă uşa şi să mă sloboadă în casă, atât era de fricos şi de bănuitor după anii de închisoare. Am avut un băiat care mi-o murit, o fost inginer de mină, dar atunci de-abia terminase liceul şi mergea foarte des seara în poveşti la Părintele Vasile. Venea si-mi spunea: „Iar am fost la Părintele. E prea cult pentru noi, nu ştiu cum o ajuns aicea". Dar nu am cuvinte să vă spun cât de smerit era.

D-apoi nu vă spun, când o plecat de la noi în America, nu vă puteți imagina, de la copil pân' la cel mai bătrân om, toți or fost aici şi i-am aşternut covoare de-acolea de la uşa bisericii până acolea în drum. Părintele s-a suit pe fântână şi ne-o vorbit. Plângeam cu toții. Toți ne-am dus şi l-am sărutat, iar Părintele ne-o dat la fiecare câte un cadou, din ce-o avut, câte o cărticică, o iconiță, ceva la

fiecare... Şi-o zis: „Bobâlna şi bobâlnenii vor fi în inima mea şi în sufletul meu în toată viaţa mea“. Lumea îl înconjurase şi plângea şi nu-l lăsa să se urce în maşina care-l aştepta. Nu-ţi poţi închipui ce-o fost aicea, ce s-o întâmplat cu Părintele aista!

– Părintele Vasile nu i-a uitat pe bobâlneni nici după ce a plecat în America...

– Cum să ne uite? Atâţia bani o trimis şi la biserică şi la săraci! La mine veneau banii trimişi de Părintele prin domnul Pop din Olanda, plecat de-aici din Bobâlna. Tot domnul Pop o făcut şi crucea de lângă biserica noastră, ridicată în memoria Părintelui Vasilachi. Prin acest domn ţineam legătura cu Părintele nostru drag. Venea domnul Pop şi aducea banii şi-mi spunea: „Împarte-i dumneata şi să-i scrii Părintelui cui ai dat“. Părintele îi cunoştea pe toţi săracii din Bobâlna. Părintele Vasile Vasilachi o scris şi o carte despre satul nostru intitulată *Bobâlna şi bobâlnenii*. Eu am corespondat mult cu Părintele, îi scriam de Paşti, de Crăciun, îi mai scriam despre noutăţile din sat. Am păstrat toate vederile, toate scrisorile pe care ni le-a trimis Părintele Vasilachi. Ne trimitea şi cărţi şi, în fiecare an, ne trimitea calendar creştin ortodox de-acolo din America. Mai am o carte de la Părintele despre viaţa dânsului. Pe toate le-am păstrat mai ceva ca pe aur.

Părintele Vasilachi era şi un bun tămăduitor. Venea multă lume la dânsul ca să-şi afle tămăduirea sufletească şi trupească. I-o ajutat pe foarte mulţi. O ajutat şi biserici, şi în America, şi în România.

Augustin Faur este pensionar şi e cântăreţ la biserica din Bobâlna. Vorbeşte cu emoţie despre vrednicul de pomenire Părinte Vasile Vasilachi.

- Cum vi-l amintiţi pe Părintele Vasile Vasilachi?

- Am amintiri deosebite despre Părintele Vasile Vasilachi. Eram tânăr când a venit la Bobâlna şi am avut fericita ocazie să mă căsătoresc la biserică. Avea o privire atât de dulce, un suflet cald, era de o blândeţe ieşită din comun. Când intrai la dânsul în biserică, nu ieşeai niciodată fără să-ţi dea ceva, orice găsea îţi dădea, ajuta oamenii foarte mult. Când a plecat Părintele, au rămas aici oameni cu datorii mari faţă de dânsul şi-i spuneau enoriaşii şi consilierii: „Părinte, dumneata te duci şi rămâi cu banii daţi aici la oameni...“ Şi Părintele răspundea: „Lăsaţi-i pe oameni în pace pentru că dacă ar fi avut bani mi i-ar fi dat înapoi cu siguranţă“. Avea atâta bunătate, era atât de plăcut, avea o privire ca de sfânt!

- Dar cum era la biserică?

- În acea vreme Bobâlna avea mai mulţi locuitori, iar biserica era arhiplină când slujea Părintele Vasilachi. Părintele slujea şi noaptea, ca la mănăstire. Veneau la biserica noastră şi credincioşi din alte zone mai apropiate sau mai îndepărtate. Îi mersese vestea Părintelui despre blândeţea şi harul său.

Părintele Dacian Santa este preot paroh la Bobâlna de trei ani. Este un preot foarte tânăr. A venit la Bobâlna după ce a urmat Facultatea de Teologie, obţinând şi masteratul la Cluj Napoca.

- Preacucernice Părinte, este grea misiunea de preot la Bobâlna?

- Bobâlnenii sunt oameni credincioşi, sunt oameni buni, dar trebuie să ştii să le intri la suflet, ceea ce Părintele Vasilachi a ştiut foarte bine, după cum spun credincioşii mei. De aceea a şi rămas Părintele Vasilachi un model de urmat pentru toţi preoţii care au venit după dânsul aici la Bobâlna, iar credincioşii întotdeauna te compară cu Părintele Vasile Vasilachi.

- Părintele Vasile Vasilachi s-a aflat aici în perioada 1964-1969, după care a plecat în S.U.A. A revenit vreodată în vizită?

- Da, în septembrie 1990, şi a slujit aici Sfânta Liturghie, cu un sobor de preoţi. A fost întâmpinat cu mare drag de către credincioşii din parohie, cu flori şi cu îmbrăţişări. A stat însă foarte puţin, având de mers şi în alte locuri din ţară, pe care nu le mai văzuse timp de câteva decenii.

Părintele Vasile Vasilachi a fost foarte legat de această parohie pe care a ajutat-o financiar în toată perioada cât a trait în America şi chiar şi după aceea, prin suma de bani lăsată prin testament, în anul 2003.

Mărturii din SUA

La 7 ani de la trecerea la Domnul a Părintelui Arhimandrit Mitrofor Dr. Vasile Vasilachi, credincioşii de la Biserica „Sf. Nicolae“ din New York

deapănă şi ei amintiri despre preotul care a condus această parohie timp de 18 de ani.

În decembrie anul trecut, la Universitatea Columbia din New York a fost organizat simpozionul „Întreita dragoste de Dumnezeu, Biserică şi Neam“, pentru a sărbători aniversarea a 25 de ani de la sfinţirea acestei biserici româneşti şi a 100 de ani de la naşterea Părintelui Vasile Vasilachi.

Dumitru Ungureanu, tehnician dentar în Rockland County, la nord de New York, este enoriaş al Bisericii Sf. Nicolae şi a făcut parte din consiliul parohial până acum doi ani. Îşi aminteşte de sprijinul deosebit pe care i l-a dat Părintele Vasile în momente de mare cumpănă personală: „În 1998 am aflat ca hepatita B, pe care o aveam de la vârsta de 16 ani, devenise cronică şi începuse să-mi afecteze ficatul. Doctorul a spus să fac injecţii cu Interferon, după care analizele au ieşit bune. Numai trei luni mai târziu, la o altă analiză, enzimele ficatului erau mărite foarte mult. În aceeaşi zi l-am sunat pe medicul specialist, dar şi pe Părintele Vasile, care mi-a spus să vin la biserică să-mi facă rugăciune de sănătate. Când am ajuns la biserică, rugăciunea a fost de fapt Sfântul Maslu, făcut de Părintele Vasile împreună cu ÎPS Victorin, Arhiepiscopul românilor din acea vreme, care venise la New York pentru o conferinţă bisericească şi, în acele momente, era la Biserica Sf. Nicolae. După Sfântul Maslu, Părintele a citit din Sfânta Evanghelie şi mi-a spus: «să ai încredere în Dumnezeu că totul o să fie bine. Dumnezeu îţi va aduce în cale doctorul şi medicamentul care trebuie». A doua zi am mers la medicul specialist, care mi-a spus să nu-mi fac probleme, pentru că «ieri» (în ziua când mi s-a făcut Sfântul Maslu), s-a aprobat un nou medicament care dă rezultate foarte bune. Sunt 11 ani de atunci şi totul este foarte bine. Mulţumesc lui Dumnezeu, Părintelui Vasile şi Arhiepiscopului Victorin!“

Dumitru Roşca a fost fiu duhovnicesc al Părintelui Vasile Vasilachi. Locuieşte acum în Pennsylvania. „L-am întâlnit pe Părintele Vasile prima oara în ianuarie 1990 la biserica „Sfântul Nicolae“ din Sunnyside, New York. Trecuse mai puţin de o lună de la Revoluţia din decembrie 1989. De cum l-am văzut slujind, mi-a inspirat multă bunătate, blândeţe, smerenie şi, mai ales, nemăsurată evlavie. Dar ceea ce m-a impresionat în mod deosebit a fost că toate aceste trăiri ale sale erau transmise enoriaşilor, care participau la rândul lor cu evlavie la Sfânta Liturghie, prin cântări, rugăciuni şi închinăciuni. Aşa se explică şi dragostea cu care Părintele Vasile era înconjurat.“

Nicoleta Furtună, programator la o companie de software din New York, l-a cunoscut foarte bine pe Părintele Vasile Vasilachi, lucrând ca trezorier în consiliul parohial timp de 14 ani. De aproape un an, este preşedinta consiliului parohial de la Biserica „Sfântul Nicolae“ din New York. „L-am cunoscut pe Părintele Vasile Vasilachi în 6 aprilie 1994, la o zi după ce tatăl meu, doctorul Nicolae Furtună, trecuse la Domnul. Şi acum îmi aduc aminte căldura sufletească cu care m-a primit Părintele deşi nu mă văzuse niciodată. M-a întărit atunci sufleteşte, mi-a alinat durerea cu vorba sa blândă şi cu ochii săi albaştri pătrunzători. De atunci am început să mergem regulat la biserica „Sf. Nicolae“.

Şi mama şi Părintele Vasile erau moldoveni şi, fiind din generaţii apropiate, aveau multe amintiri comune. Vorbeau deseori despre cartierele copilăriei, despre întâmplari de dinainte de război din târgul Ieşilor, despre profesori comuni la Facultatea de Drept (mama a terminat Dreptul la Iaşi, iar Părintele Vasile a urmat şi dânsul câteva cursuri de Drept), vorbeau chiar şi despre diverse reţete de mâncare. Deşi plecase de zeci de ani din Moldova, Părintele Vasile mai păstrase destul de mult din graiul moldovenesc.

Singur îşi gătea şi ne spunea câteodată la telefon: «mi-a reuşit mămăliguţa» sau «am făcut un borş grozav».

Părintele Vasile a iubit tare mult copiii, avea grijă de şcoala duminicală, de programă, de prezenţa lor. Organiza în fiecare an, împreună cu profesoara de la şcoală, concertul de Crăciun. Tot la Craciun, avea grijă nu numai de copii, ci şi de membrii consiliului parohial. Fiecare consilier găsea sub pomul de Crăciun un mic dar de la Părintele Vasile. La zile onomastice sau dacă ştia zilele noastre de naştere, Părintele ne suna şi ne

cânta «Mulți ani trăiască!» şi făcea urări atât de frumoase, încât ne simțeam în al noulea cer.

În perioada 1984-2003, când Părintele Vasile Vasilachi a fost preot paroh aici la noi, numărul enoriaşilor s-a dublat, biserica a fost înfrumusețată, s-a făcut pictură murală în altar şi pe tavan. Părintele Vasile a fost inițiatorul tuturor proiectelor din biserică. Dânsul anunța după slujbă dacă trebuie făcut ceva şi era primul care făcea donație pentru acel proiect. Ştia să vorbească şi să îndemne oamenii la a ajuta (fiecare după puteri: unii cu bani, alții cu munca sau cu materiale), ca să facem ceva bun şi frumos pentru biserică sau pentru mănăstire.

În ultimii ani ai vieții sale, Părintele şi-a dorit să înalțe o biserică la Mănăstirea românească „Sfântul Dimitrie Basarabov“ din Mount Hope, aici în statul New York, dar n-a mai apucat. Astăzi, visul Părintelui este aproape împlinit. Cu banii lasați de Părintele Vasile prin testament şi cu străduniile parohiei noastre din New York, biserica de la mănăstire este de-acum ridicată, urmând să se mai facă amenajări interioare.

Pentru mine personal este o onoare şi-n acelaşi timp o mare responsabilitate ca, în calitate de co-executor testamentar, să îndeplinesc dorințele Părintelui Vasile până la capăt. Cu voia Bunului Dumnezeu sperăm ca, în toamna acestui an, cu ocazia hramului Mănăstirii „Sfântul Dimitrie Basarabov“ din Mount Hope, să sfințim noua biserică, mult dorită de Părintele nostru drag Vasile Vasilachi.“

Pr. Vasile Vasilachi şi doamna Nicoleta Furtună

Cum l-am cunoscut pe pr. Vasile Vasilachi

Mihai Diaconu

Apreciem târziu valoarea unui dar pe care Dumnezeu ni-l face chiar şi o dată în viaţă, prin miracolul care poate fi apropierea de un om deosebit, o personalitate de care apoi ne aducem aminte cu drag, ne umple sufletul de bucurie şi de multe ori ne influenţează gândurile în bine.

În adolescenţă, prin 1958, cu încă doi colegi de şcoală, în preumblările noastre din vară prin munţi, am ajuns, în mod neaşteptat, într-un loc de o frumuseţe rară, la schitul Pocrov. În faţa noastră a apărut o poiană parcă fermecată, care avea în mijlocul ei o bisericuţă şi câteva căsuţe pitoreşti. Ne-am apropiat cu sfială şi-n linişte, de parcă ne temeam să nu tulburăm miracolul primei impresii. Am trecut printr-o poartă înaltă şi o inscripţie ne anunţa că suntem bineveniţi în casa Domnului, iar la fântână o altă inscripţie: „Coboară în adâncul sufletului tău găleţile credinţei, pentru a bea şi Apa cea Vie“. Pe aleea cu flori, care ne zâmbeau prietenoase, era scris: „ Nu ne rupeţi, lăsaţi-ne să împodobim grădina Maicii Domnului“.

Toate în jurul nostru, erau însufleţite de o aureolă magică şi toate păreau că au un mesaj special pentru noi. Nu mai eram nişte turişti indiferenţi şi vorbăreţi, devenisem sfioşi, atenţi pe unde călcam, de parcă intrasem într-un altar şi mulţi ochi ne priveau.

Stăteam pe băncile de la fântână, în starea aceia de uluială, când de noi s-a apropiat un călugăr tânăr şi înalt, care ne-a zâmbit cu blândeţe: „Bine-aţi venit la noi!“. Ne-am ridicat: „Sărut-mâna, părinte !“

Părintele ne-a tratat ca pe nişte fraţi mai mici, pe care-i ştia de când lumea şi privirea lui şi modul cum ne vorbea ne-a încălzit inima şi ne-a impresionat.

Devenisem nişte persoane importante, pentru că simţeam că acest călugăr, prin ce ne spunea, era deasupra profesorilor noştri şi în acelaşi timp, el putea să fie atât de apropiat de noi. Ne-a hrănit, ne-a arătat camera în care vom dormi. Era o cameră curată cu un uşor miros de busuioc, care avea inscripţia „Fie-vă îngerii aproape“, iar pe pereţi erau icoane dar şi fotografii în care i-am recunoscut pe Vlahuţă, Topârceanu, Hogaş şi Sadoveanu. Părintele ne-a spus că în această cameră mai dormiseră şi Ionel Teodoreanu, poetul Mihail Codreanu, George Lesnea şi mulţi

alţii. Pentru fiecare din aceştia avea câte ceva frumos de spus. După slujba de seară, la care am participat şi noi cu evlavie, părintele a venit în camera noastră şi ne-a fascinat nu numai cu cunoştinţele sale de istorie şi literatură, ci mai ales cu modul creştin, nou pentru noi, în a explica trecutul şi chiar prezentul ţării noastre.

Şi a doua zi a mai fost o zi de lumină, împreună cu el.

La plecare, ne-a condus în poiană şi ne-a făcut cu mâna, până-am intrat în pădure. Deşi despărțirea m-a indispus, nici pe departe nu mi-a trecut prin cap că nu-l voi mai vedea pe acel călugăr, despre care aveam să aflu mai târziu, că era preot dr. Vasile Vasilachi. Următoarea vară m-am dus să-l revăd. Simțeam că am multe să-i spun şi el sigur ar fi avut pentru mine cele mai limpezi răspunsuri. Nu l-am mai găsit şi nimeni nu voia să-mi spună unde-i.

Cu greu, ferit şi în şoaptă, un călugăr mi-a spus că-i arestat, pentru că a scris nişte cărți anticomuniste, în care lua atitudine împotriva colectivizării agriculturii. Mi-am adus aminte de vorbele lui, spuse cu un an în urmă: „Fără proprietate, omul se transformă într-o viețuitoare lipsită de demnitate".

Şi-au trecut mulți, parcă prea mulți ani. Pocrovul este acum pentru mine o mare decepție şi am re-înțeles că „Omul sfințeşte locul". Căsuța în care am dormit a ars, toate-s neîngrijite. M-am bucurat totuşi să găsesc acolo cărți scrise de el, printre care şi *De la Antim la Pocrov* şi înregistrările necroloagelor la moartea sa. Am realizat ce mare om a fost. Mi-am zis că nu e drept ca părintele Vasilachi, să intre în uitare şi mi-am dorit ca revista „ROST" să mă ajute să-l readuc printre noi.

Scurt itinerar biografic

Preotul Arhimandrit Dr. Vasile Vasilachi s-a născut în 1909 în ținutul Fălciu. S-a distins repede în anii de studii prin capacitatea, râvna şi rezultatele muncii sale, apoi şi-a luat doctoratul în teologie şi s-a impus cu autoritate în publicistica teologică a vremii. A fost numit director al Mitropoliei Iaşi şi apoi, sub Patriarhul Nicodim, a fost predicator şi secretar la Patriarhie.

Între anii 1944 şi 1948 a fost starețul Mânăstirii Antim. Aici, deşi timpurile au fost mai mult decât tulburi, a reuşit, prin prestigiul său şi printr-o perseverență de mare gospodar, să înlocuiască turlele din lemn cu cele pe care le vedem şi astăzi. Ajutorul Domnului a fost mereu. De exemplu, la stabilizarea din 1947, printr-un complex de împrejurări, mânăstirea a putut să-şi plătească datoriile la CEC şi a terminat toate lucrările ce şi le-a propus. Unul dintre cei prin care a lucrat Dumnezeu spre ajutorarea mănăstirii a fost poetul şi gazetarul Sandu Tudor, călugărit la Antim, care şi-a dat averea pentru sfântul lăcaş.

Acelaşi Sandu Tudor a fost, tot în anii de stăreție ai părintelui Vasile Vasilachi, inițiatorul şi animatorul mişcării cultural-spirituale „Rugul Aprins" de la Antim, care a avut un mare impact în epocă şi pentru care parte din elita bucureşteană a fost întemnițată de comuniști. În fiecare duminică după amiază, la Antim erau organizate conferințe publice la care vorbeau Alexandru Mironescu, pr. Dumitru Stăniloae, Arhim. Benedict Ghiuş, dr. Vasile Voiculescu, Paul Sterian, Sandu Tudor, Andrei Scrima şi alții. Se puneau întrebări şi se răspundea.

Tot la Antim au fost organizate concursuri de pictură şi muzică. Premiați au fost Arhimandrit Sofian Boghiu (pictură) şi respectiv compozitorul Paul Constantinescu (muzică).

În 1948, părintele Vasile Vasilachi a fost destituit şi alungat de la Antim. A umblat aproape un an din mânăstire în mânăstire ca să fie primit. Şi s-a stabilit la schitul Pocrov, ce ținea de mânăstirea Neamț. În scurt timp, a reparat şi a transformat schitul într-o lavră a ortodoxiei.

Între anii 1958 şi 1964, a fost închis de comuniști.

După eliberare, la inițiativa episcopului Teofil al Clujului, a fost numit paroh la Bobâlna, unde a devenit ctitorul unor biserici.

În 1969, a ajuns în SUA şi episcopul românilor ortodocşi PS Victorin l-a numit paroh la Biserica din Sunnyside-Queens. Din 1973, a devenit vicar al episcopiei din Detroit.

În 1984, a fost numit paroh la biserica „Sf. Nicolae" din New- York, pe care a refăcut-o.

A fost un apreciat duhovnic al Bisericii Ortodoxe Română din America. A scris nenumărate cărți, care sunt şi astăzi foarte căutate. După 1990, părintele Vasilachi, având strânsă o frumoasă sumă de bani, a contribuit la refacerea bisericii Sf. Spiridon Vechi, demolată de comuniști, şi a venit la Bucureşti pentru resfințire. A doua zi a fost hirotesit, acordându-se rangul de arhimandrit.

A murit în 6 ianuarie 2003, într-o zi de Bobotează, la New-York.

„Manifestele Umaniste“ (1933 şi 1973)

Tezele care *ar trebui* să ne guverneze viaţa

„Va veni vremea ca oamenii să înnebunească şi, când vor vedea pe cineva că nu înnebuneşte, se vor scula asupra lui, zicându-i că el este nebun, pentru că nu este asemenea lor.“
(Sfântul Antonie cel Mare).

Dragoş Moldoveanu

Din eforturile conjugate ale filozofului Roy Wood Sellars şi ale pastorului Raymond Bragg a rezultat, în 1933, *A Humanist Manifesto*, primul dintr-o serie de trei manifeste (următoarele două vor apărea în 1973 şi, respectiv, în 2003 – acesta din urmă fiind mai degrabă o reafirmare a primelor două) care vor expune ideile călăuzitoare ale *umanismului secular* – „noua filozofie a lumii moderne“.

Mândri de progresul ştiinţific şi de schimbările economice şi sociale, ale căror efecte „benigne“ sunt cât se poate de evidente astăzi, umaniştii au înţeles că este de datoria lor să ofere omenirii întregi o reconstrucţie din temelii a credinţelor religioase, în deplină concordanţă cu cerinţele vremurilor. Noile cunoştinţe şi descoperirile în tehnică şi ştiinţă făceau imposibilă identificarea religiei cu „doctrinele şi metodele care şi-au pierdut importanţa şi care nu mai pot rezolva problema modului de viaţă în secolul al XX-lea“. Religia nu putea dispărea, cel puţin nu peste noapte, dar oamenii puteau fi convinşi de necesitatea adaptării vechilor credinţe la noul context. Fixându-şi drept obiectiv fericirea tuturor, umaniştii au ridicat pe cel mai înalt piedestal fiinţa umană, singura capabilă de împlinire, adevărata forţă care dinamizează timpurile. Noua religie constituie „necesitatea“ prezentului (prezent care durează din 1933). Această responsabilitate a „generaţiei de la 1933“ se fundamenta pe un sistem de credinţe în cincisprezece puncte.

Raymond Bragg

Roy Wood Sellars

„Datorită“ umaniştilor, am aflat că universul nu a fost creat, ci există de sine stătător, iar omul este parte a naturii, fiind „rezultatul unui proces continuu“. Principiile şi dogmele contemporane nu mai pot fi formulate în absenţa „spiritului şi a metodei ştiinţifice“. Doar *a posteriori*, prin experienţă, putem determina realitatea/realităţile lumii în care trăim, proclamă adepţii lui John Dewey. Orice altceva, considerat nesemnificativ pentru fiinţa umană, este superfluu. Criteriile sunt stabilite, în mod firesc, de către umanişti. „Munca, arta, ştiinţa, filozofia, dragostea, prietenia, relaxarea sunt expresive pentru a satisface în mod inteligent viaţa omului“. Distincţia dintre sacru şi secular nu mai are nici o valoare, potrivit minţilor strălucite ale auto-proclamaţilor umanişti religioşi. Un alt principiu al *Manifestului Umanist I* îl reprezintă glorificarea prezentului. Împlinirea vieţii umane şi dezvoltarea personalităţii sunt indisolubil legate de *aici* şi *acum*. Emoţiile şi pasiunile sunt direcţionate către atingerea fericirii, obiectivul principal fiind crearea unei societăţi „libere şi universale“ în care oamenii să colaboreze „voluntar“ şi „inteligent“ pentru a dobândi binele comun.

Noua religie a umaniştilor de la 1933 este îngrijorător de asemănătoare universului

prezentat în distopia *Brave New World* a lui Aldous Huxley, scrisă cu doar un an mai devreme. „Pe panta primejdioasă a adorării omului şi nevoilor sale materiale“ (Alexsandr Soljeniţîn), tot ceea ce contravine sistemului ideologizat al uniformităţii sociale este contestat *a priori*.

În 1973, apologeţii dogmei progresului ştiinţific, vajnici dezrobitori din temniţele în care creştinismul a „închis“ omenirea în ultimele 17 secole, publică *Humanist Manifesto II*, o actualizare a versiunii apărute cu patru decenii în urmă. Cu un ochi deschis către Occidentul capitalist şi cu celălalt îndreptat către „adevăratele democraţii“ – regimurile comuniste –, umanismul secular reîncepe, la nivel intelectualo-publicistic, contracruciada modernă împotriva codurilor morale şi credinţelor tradiţionale. „Precum în 1933, umaniştii continuă să creadă că religia tradiţională, cu precădere credinţa în Dumnezeul care ascultă rugăciunile oamenilor, nu are nici un temei şi este demodată“. Vechile principii sunt „incapabile“ de a face faţă cerinţelor unei lumi în care tehnologia a căpătat dimensiunile unui cult religios. Tehnofilii sunt extaziaţi! „Vom stăpâni mediul înconjurător, vom învinge sărăcia, vom reduce bolile, vom creşte speranţa de viaţă, vom..., vom.. etc.“, până când omenirea va trăi o viaţă fără lipsuri şi greutăţi. Premisa o va constitui actualizarea valorilor morale şi sociale în direcţia universalizării principiilor societăţii seculare: „gândire liberă, ateism, agnosticism, scepticism, raţionalism, cultură etică“.

Manifestul Umanist II este pledoaria în favoarea unei noi ordini a lucrurilor. Omul este sacrul vremii celei noi. Religiile dogmatice tradiţionale „aduc un deserviciu speciei umane“. „Nici o divinitate nu îi salva pe oameni; aceştia trebuie să se salveze singuri“, propovăduiesc aceşti „lupi răpitori ascunşi în haine de oi“[1].

Tezele „imuabile“ ale umanismului secular sunt congruente unei înţelegeri mincinoase a realităţii. Atât timp cât *libertate, egalitate, fraternitate* a devenit, dintr-un slogan, o axiomă, orice altă concepţie nesupusă rigorilor vremii celei noi este eretică şi chiar distructivă. În plan social, umanitatea este încurajată (a se înţelege, obligată) să accepte orice comportament care, până nu demult, era considerat deviant sau patologic. Varietatea opţiunilor sexuale nu mai este maladivă şi trivială, ci constituie o valoare intrinsecă. Deviantul este normal, iar normalul este deviant tocmai pentru că nu admite denaturarea.

Democraţia de consum este regimul politico-societal care convine de minune profeţilor vremii celei noi. Pretinzând că individul este implicat în procesul de decizie şi participativ în orice nivel al societăţii, susţinând că omul este cel care supune sieşi regulile, legile şi prescripţiile tradiţionale, instituind primatul toleranţei şi exaltând spiritul progresist modern, denunţând misticismul şi providenţialismul vechii lumi, umanismul secular oferă oamenilor ceea ce doresc aceştia să audă. Dorinţele sunt manipulate pentru a fi concordante viziunii umaniste asupra universului. Ce poate fi mai minunat decât a conviețui într-o societate în care fiecare să aibă aceeaşi şansă, echitatea socială să fie literă de lege, iar discriminările pe criterii de sex, vârstă, etnie etc. să nu rămână decât amintiri urâte? În vederea construirii unei astfel de comunităţi, opţiunea ideală ar fi, din punct de vedere politic, renunţarea la suveranitatea naţională şi dezvoltarea unui „guvern transnaţional“, fundamentat pe universalism şi diversitate. Un alt factor exponenţial îl reprezintă avansul tehnologiei, orice opinie contrară apologiei beneficiilor tehnologiei fiind privită cu suspiciune.

Obiectivul declarat este comunitatea globală, în care „pacea, prosperitatea, libertatea şi fericirea să fie împărtăşite de toată lumea“. Invocând valori sublime, imposibil de contracarat, dezirabile în orice conjunctură sau epocă istorică, umanismul secular se foloseşte de acestea ca de fetişuri pentru a manipula conştiinţele. Puterea de atracţie a ideologiei totalitare a iacobinilor umanişti este înfricoşătoare. Degenerarea acestei lumi a început cu Revoluţia Franceză şi a atins apogeul cu evul anti-creştin ale cărui manifestări sunt comunismul, capitalismul şi totalitarismele care subjugă fiinţa umană. Umanismul demonic de astăzi, sub înfăţişarea sa atrăgătoare, marchează începutul dezumanizării omului.

[1] *Sfânta Scriptură*, „Sfânta Evanghelie după Matei“, 7:15.

Mișcarea conservatoare

Ilie Catrinoiu

În toamnă a apărut la editura Logos, în traducerea tânărului politolog Dragoș Moldoveanu, strălucita carte de istorie politică *Mișcarea conservatoare* a renumitului profesor Paul Gottfried. Este pentru prima dată când se traduce la noi o carte magistrală pentru peisajul nostru politic şi cultural. Cartea, pur şi simplu, distruge toate miturile degradate pe care presa românească ni le-a inculcat de 20 de ani încoace cu privire la situația politică, financiară si culturală a Americii. Doldora de informații, lucrarea profesorului Gottfried se impune ca o lectură obligatorie pentru cei interesați de politica de stat americană de după al doilea război mondial, dar şi pentru cei care vor să afle modalitățile prin care cultura poate fi instrumentalizată în scopuri mercantile.

De la *Republica* lui Platon, statul atotputernic şi atotştiutor a instituit, pentru a pune la lucru damnarea la fericire, *meseria* de intelectual. Din această categorie fac parte acei intelectuali pentru care confortul ideilor primează în fața adevărului ideilor. Intelectualul confortabil şi obosit e capabil de cele mai mari fraude de dragul unității şi păcii mundane; el detestă omul normal.

Ceea ce Paul Gottfried dezvăluie în cartea lui e acea greață cioraniană față de utopie şi tranziție: „*Intelectualul obosit* sintetizează anomaliile şi viciile unei lumi în derivă. El nu acționează: îndură. [...] astfel, excesele oboselii sale vor întări tiraniile. [...] Acest avorton se transformă, în numele unei utopii de două parale, în gropar al intelectului şi, convins că face un lucru foarte necesar, prostituează acel «îndobitociți-vă», deviză tragică a unui singuratic. [...] fanatic *fără convingeri*, el nu mai este decât un ideolog, un gânditor hibrid, din cei ce apar în toate perioadele de tranziție“ (*Ispita de a exista*).

După al doilea război mondial, America şi Europa au trecut prin schimbări radicale, schimbări de *tranziție*. Nu doar România e în *tranziție*, ci întreaga lume. O lume a prosperității, libertății şi normalității a fost nimicită pe altarul „progresului“ adus de doctrina războiului preventiv, începând cu declanşarea primului război mondial. Ceea ce ignoră o mulțime de istorici e că, în plan politic, promotorul totalitarismului e războiul preventiv ca factor declanşator al „progresului“. Analiza lui Gottfried pune în lumină contrastul dintre conservatorii tradiționali americani şi neoconservatori. Conservatorii tradiționali resping postmodernismul instituționalizat şi orice formă de stat social, de la comunism şi fascism până la globalism. În schimb, neoconservatorii sunt adepții compromisului cu statul social.

E de înțeles acest fapt dacă observăm în această carte rădăcinile profund marxiste şi utopice ale intelectualilor neoconservatori. Ceea ce îi leagă pe neconservatori de socialişti e tocmai chintesența a ceea ce declanşează expansiunea statului social împotriva libertăților personale: doctrina războiului preventiv. Comuniştii, fasciştii şi, azi, globaliştii se folosesc de războiul preventiv. Preşedinte al Americii între 1913-1921 şi doctrinar al războiului preventiv, Woodrow Wilson nu s-a sfiit să afirme că în spatele războiului preventiv se află interesele financiare ale oligarhiei.

Paul Gottfried

Conservatorismul tradiţional respinge războiul preventiv şi acceptă, aşa cum este firesc şi moral, numai războiul de autoapărare sau, cum ar spune Murray N. Rothbard (1926-1995), războiul legitim sau justificat. Iată de ce conservatorismul tradiţional, fie că e american sau românesc (Corneliu Coposu, Iuliu Maniu, PNŢ-ul interbelic), nu e imperialist, expansionist, violent.

Când în toată presa românească şi internaţională, în toate universităţile de stat se demonizează naţionalismul, intelectualul obosit nu precizează ce fel de naţionalism e totalitar: naţionalismul non-intervenţionist al conservatorismului tradiţional sau naţionalismul intervenţionist al comuniştilor şi fasciştilor.

Oligarhia americană (Rezerva Federală – FED) îşi arată colţii în politică prin anul 1964 când bancherii şi industriaşii şi-au retras sprijinul financiar pentru republicanul Barry Goldwater spijinindu-l pe liberalul Nelson Rockefeller. Anul 1964 reprezintă anul de cotitură în istoria conservatorismului american. 20 de ani mai târziu, în 1985, candidatul republican la preşedinţie, Jack Kemp, proclama deja egalitatea ca fiind cel mai important principiu conservator. Acestei crize doctrinare din interiorul mişcării conservatoare, Richard Vignerie îi răspunde, în 1984, cu propunerea legitimă de a pune pe picioare un nou partid de dreapta ca alternativă la democraţi şi republicani, un partid cu o doctrină orientată împotriva statului social, împotriva sindicatelor puternice şi împotriva marilor corporaţii.

La o analiză atentă a fenomenului, corectitudinea politică neoconservatoare susţine în practică ceea ce respinge în teorie: multiculturalismul. Astfel, ne atenţionează Paul Gottfried, neoconservatorii sunt în favoarea imigraţiei fără restricţie, în favoarea statului dădacă, în favoarea exportării „democraţiei de tip american“ (p. 199) în întreaga lume si în favoarea „capitalismului democratic“; Acton Institute, un *think-thank* libertarian finanţat de neoconservatori, a anulat distincţia dintre capitalismul democratic şi socialism (p. 213). Paul Gottfried conchide: revoluţia democratică globală conduce către o comunitate globală secularizată şi egalitară.

În România, această carte ar trebui să lămurească lucrurile. În decembrie 1989 comunismul a căzut, „disidenţii“ de la Radio Europa Liberă şi Vocea Americii au fost aceleaşi personaje neoconservatoare de tristă amintire pentru istoria naţională: nu au ridicat un deget în favoarea unirii României cu Republica Moldova, la fel cum prietenii lor americani s-au opus făţiş reunificării Germaniei. Ion Iliescu a semnat independenţa Republicii Moldova sub tăcerea complice a aceloraşi intelectuali care astăzi se agită pe bloguri şi în reviste pozând în „patrioţi“ şi în oameni favorabili „deschiderii“ către Republica Moldova. Se înţelege: nu e vorba despre o deschidere a statului naţional România către statul naţional Moldova, ci despre o „deschidere“ a suprastatului globalist NO NAME către Republica Moldova, viitoarea regiune NO NAME a globosferei.

Iconografia martirilor români

Constantin Mihai

Fenomenul martirajului românesc în secolul XX, de o complexitate deconcertantă, implică o analiză în profunzime a resorturilor spirituale care au condus la o asemenea atitudine *sui generis*, mai ales într-un context politic dominat de o ideologie ostilă ideii de libertate ca marcă ontologică specifică. Este un fenomen care devine evident în măsura în care se propune descifrarea semnificațiilor sale majore, pe fondul unui exercițiu de *anamnesis*, de revenire la identitatea memoriei. Abordat din perspectiva istoriei culturale, se poate decela esența acestui fenomen, mai ales printr-o analiză teologico-metafizică profundă. Până când se va produce această cercetare interdisciplinară, absolut indispensabilă decriptării acestui fenomen, să ne bucurăm de realizarea albumului consacrat martirilor români din secolul XX, *Icoana Noilor Martiri ai Pământului Românesc* (Bacău, Editura Bonifaciu, 2009), o întreprindere salutară a unei comunități monahale, care suplinește golul cercetării pe această direcție și care propune o dimensiune novatoare: icoana ca restituire a identității memoriei.

Acest album iconografic, splendid ca realizare grafică și prin profunzimea motivelor de mucenicie ilustrate, este structurat emblematic prin prisma unei întregi geografii penitenciare (Miercurea Ciuc, Brașov, Vaslui, Jilava, Târgu-Ocna, Pitești, Gherla, Aiud, Mina Baia-Sprie, Canal), fiind însoțit de scurte fragmente memorialistice semnificative pentru fiecare moment recluzionar (de la Pr. Dumitru Stăniloae, Pr. Daniil Tudor, Pr. Gheorghe Calciu Dumitreasa, Pr. Justin Pârvu, Pr. Liviu Brânzaș, Pr. Constantin Voicescu, Pr. Arsenie Papacioc, Pr. Dimitrie Bejan, Pr. Vasile Pătrașcu, Pr. Gheorghe Opriș până la Radu Gyr, Valeriu Gafencu, Virgil Maxim, Ioan Ianolide, Nicu Păun, Octavian Voinea, Aurel Vișovan, Dumitru Lungu, Costin Merișca, Flor Strejnicu, Gheorghe Măruță, Dumitru Bordeianu, Aurel Obreja, Tiberiu Hentea, Grigore Caraza, Dumitru Bacu, Vasile Cârdei, Nicu Crăcea, Dumitru Oniga, Aspazia Oțel Petrescu, Gheorghe Stănescu, Vasile Mocanu, Petre Baicu, Ioan Gavrilă Ogoranu, Virgil Mateiaș). Sunt trecute în revistă toate momentele celor trei persecuții prin care au trecut Sfinții Români, mărturisitorii întru Hristos: prigoana carlistă, prigoana antonesciană și prigoana comunistă, „un loc de cinste“ revenindu-le legionarilor, care au înfruntat furcile caudine ale acestor trei prigoane, dând României moderne proba jertfelniciei și muceniciei lor.

Miza acestui album al suferinței românești este exprimată răspicat de editorii săi: „Nu au trecut șaptezeci de ani de când faptele cutremurătoare cuprinse în paginile acestui album s-au întâmplat. Săvârșite în ascuns, ca toate lucrurile întunericului, ele erau sortite să nu iasă vreodată la lumină. Dar *taina fărădelegii* petrecută timp de mai bine de două decenii în închisorile românești s-a vădit. Supraviețuitorii ei – purtând în trupuri și suflete urmele torturilor îndurate – au dat

mărturie pentru generațiile ce vor veni, deşi cuvintele nu le pot exprima pe de-a-ntregul răstignirile... Pătimirile lor de la Aiud, Piteşti, Gherla, Canal şi în celelalte temnițe risipite pe tot cuprinsul țării au înscris pagina demnității românești în cartea însângerată a secolului XX. Dar şi suferința lor le-a fost pe măsura îndrăznelii. Au fost înfometați, bătuți, umiliți. Au răbdat torturi înfricoşătoare şi lanțuri. Au fost trecuți prin *moara reeducării*, un experiment de satanizare forțată, fără putința de a se salva prin moarte. Sudori reci au curs pe trupurile lor şi lacrimi de sânge le-au umbrit obrajii... Cei mai mulți au plecat – lumini din Lumina care le-a sfințit răstignirile. Rostul jertfei lor a fost libertatea noastră în Adevăr. De aceea se cuvine să scoatem lumina pătimirii lor de sub obroc şi să o punem în sfeşnic, să lumineze neamului românesc. Acesta este şi rostul albumului de față, care încearcă să înfățişeze, în imagini de sinaxar, frânturi de pătimiri din lagărele şi închisorile româneşti, însoțite de textele corespunzătoare care le-au inspirat, aşa cum au fost scrise de supraviețuitori. Le punem înaintea cititorilor – a celor tineri, îndeosebi – cu nădejdea că osteneala noastră nu va rămâne fără rod".

Iconografia martirilor români – de la gr. *martus, marturos*, martor – din secolul XX este exemplară pentru proba de mărturisire a credinței creştine, de jertfă cuminecătoare, pe care aceştia au adus-o spre cinstea neamului românesc şi slava lui Dumnezeu. Caracterul comunitar-eclezial al acțiunilor sfinților români din temnițe este esențial: suferințele sunt în beneficiul Bisericii şi al membrilor săi. De aceea, martirajul este o culme a realizărilor supreme: nu este numai comuniunea în moarte cu Hristos, ci şi comuniunea în viață cu El şi actul maxim care completează pătimirile hristice pentru Biserica Lui. Martirul este expresia maximă a morții şi a vieții lui Hristos, participarea noastră la Patimile şi Răstignirea Sa.

Importanța unei asemenea iconografii este capitală pentru recuperarea identității memoriei colective, pentru restaurarea normalității. Acest aspect iconografic al martirajului românesc din secolul XX devine esențial pentru cercetarea pluridisciplinară a acestui fenomen de istorie recentă, contribuind la o împreună lucrare de înțelegere a rostului actului martiric în contemporaneitatea românească.

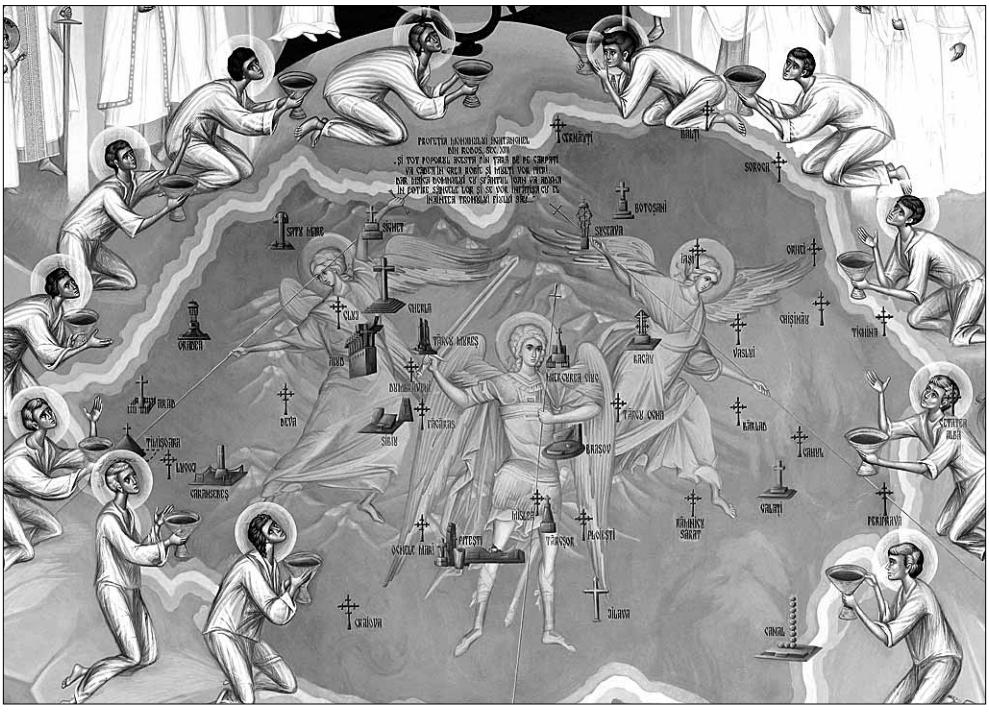

Cultura pornografiei

Articolul de față este un comentariu al teologului ortodox american David Bentley Hart, solicitat în urmă cu cinci ani de către publicația „The New Atlantis", cu ocazia deciziei Curții Supreme a SUA de a respinge, pe motiv de neconstituționalitate, un pachet legislativ menit să protejeze minorii de expunerea la pornografia de pe Internet. Reflecțiile lui Hart pe tema legislație şi libertinaj, reflecții care altminteri indică nu doar o inteligență teologică deosebită, ci şi o vastă cultură în domeniul filozofiei politice, sunt binevenite în România, ținând cont de recurentele obsesii legislative ale conducătorilor noştri, inclusiv recenta inițiativă a unei (a câta?) comisii prezidențiale, de a legaliza prostituția şi consumul de droguri uşoare. Deosebit de important este faptul că, indirect, analiza lui Hart dezvăluie complicitatea care leagă elanurile liberalizatoare ale lui „Băse" şi ale miniştrilor, experților sau odraslelor sale, de un anumit tip de filozofie politică cu care intelectualii lui „Băse" ne împuie capul de douăzeci de ani încoace. Altminteri, elita autohtonă nepărând să dea dovadă de prea mari dificultăți în a altoi ocazional respectiva filozofie politică pe trunchiul creştinismului ortodox sau catolic. Mai mult decât atât, Hart scoate în evidență natura falacioasă a argumentelor libertariene şi neo-liberale, conform cărora mărirea sferei libertății individuale se traduce printr-o implicită reducere a dimensiunii statului. Lucrurile stau exact invers: individualismul hrăneşte etatismul. Autentica stavilă în fața expansiunii statului şi a implicitelor sale samavolnicii corecte politic este existența unei societăți civile alimentate de o cultură a virtuții, de extracție pre-modernă, cultură altminteri funciarmente incompatibilă cu modul în care democrația liberală înțelege conceptul de libertate. Iar pentru noi românii, această cultură a virtuții nu poate purta decât un nume: ortodoxia. Ortodoxie la care a ales să se convertească acest remarcabil gânditor de peste ocean. (Alexandru Racu)

David Bentley Hart

Nefiind avocat, sunt capabil să abordez recenta decizie a Curții Supreme cu privire la *Child Online Protection Act* (COPA) doar de o manieră mai degrabă indirectă. Cu privire la aspectele legale ale cazului, cu siguranță, am puține de spus. Asta nu datorită faptului că aş crede că trebuie să fii avocat pentru a înțelege decizia Curții, ci deoarece sunt în mare măsură indiferent față de argumentele legale ale deciziei, şi sunt convins că însăşi întrebarea dacă aceasta a fost impusă de autentice preocupări constituționale sau nu merită foarte puțină atenție (după cum voi argumenta în cele ce urmează).

Cu toate acestea, pot să încep totuşi prin a-mi mărturisi perplexitatea privitoare la unele rațiuni din spatele deciziei majorității judecătorilor, în mod special curioasa poziție conform căreia *COPA* s-ar putea dovedi neconstituțional dat fiind faptul că există pe piață *software*-ul protector care poate fi utilizat de către părinți, *software* pe care Curtea îl consideră „un mijloc mai puțin restrictiv" de a preveni accesul la pornografia de pe Internet şi care nu implică criminilizarea vreunei forme particulare de exprimare. Cu siguranță, dacă este să fim ghidați de logică, existența sau nonexistența unui astfel de *software* (care este, la urma urmei, doar un produs comercial pe care părinții îl pot cumpăra şi folosi doar dacă vor sau dacă au bani) nu are cum să creeze vreo diferență în ceea ce priveşte chestiunea dacă actul încalcă sau nu prevederile constituționale. În plus, îmi este greu să pricep de ce Curtea porneşte de la premisa că mijloacele folosite pentru a proteja copiii de pornografia de pe Internet trebuie să

implice o cât mai mică restricție cu putință asupra dreptului la liberă exprimare al producătorilor de pornografie.

Repet, nefiind avocat, habar n-am ce precedente tenebroase afectează fundalul deciziei Curții, şi sunt conştient de faptul că alianța dintre lege şi logică este deseori de natură subtilă. Ba chiar pot să apreciez într-o oarecare măsură anxietatea Curții privitoare la scopul controlului guvernamental asupra „liberei exprimări", dat fiind faptul că statul modern democratic şi liberal – cu al său formidabil aparat de supraveghere şi coerciție legală, şi a sa magnitudine inumană, şi a sa asprime birocratic-procedurală, şi a sa putere de confiscare, taxare, anchetare, şi cu resursele sale tehnologice imense – reprezintă o formă de autoritate politică cât se poate de intruzivă, ipocrită şi irezistibilă. Permite-i guvernului şi cel mai mic avans dincolo de limita Primului Amendament, ar putea concluziona cineva pe bună dreptate, şi cât de curând ne vom pricopsi cu cine ştie ce versiune de *hate speech legislation*, de genul celor care în Canada sau Europa de Nord, transformă o referire publică a unui preot cu privire la condamnarea biblică a homosexualității, într-un delict penal. Ca societate am acceptat de mult timp ficțiunea legală potrivit căreia suntem incapabili chiar şi de acea minimă înțelepciune şi acel minim bun simț, necesare pentru a deosebi discursul sau arta, vrednice de a fi protejate, de cele mai mizerabile produse ale imaginației, şi astfel suntem mulțumiți să ne bazăm pe promisiunea abstractă a libertății de exprimare ca singura noastră apărare sigură în fața amenințării autoritarismului. Şi poate că, la acest punct din istoria culturală, am ajuns în situația în care lipsa de judecată chiar nu mai reprezintă o ficțiune.

De altfel, la rigoare, orice lege omenească este o ficțiune, cu atât mai mult genul de lege născută din decizia Curții Supreme. Oricât de tentați ar fi juriştii să creadă că aspectele constituționale țin exclusiv de domeniul lor de competență, Constituția nu este un simplu document legal; este un document filozofic şi politic, iar dreptul este doar unul din modurile de a o aborda, un mod deficient atunci când este de sine stătător. În plus, jurisprudența constituțională, este în mod esențial o tradiție hermeneutică; nu este expunerea inexorabilă a unor concluzii incontestabile ce derivă din principii evidente, ci o istorie a interpretării voite şi deseori arbitrare, drept pentru care reflectă decizii culturale ce au fost făcute cu mult înaintea începerii oricărei deliberări. Şi din moment ce principiile legale – spre deosebire de ordinele exacte – se remarcă mai ales prin plasticitatea lor, e nevoie doar de puțină îndrăzneală hermeneutică pentru a le face să spună ceea ce vrem noi să spună. La fel cum *the non-establishment clause*[1] ar fi putut să fie foarte bine interpretată – dacă societatea noastră ar fi evoluat într-o direcție mai civilizată – ca nimic mai mult decât o interdicție asupra oricărui tip de legislație federală pentru sau împotriva vreunei religii, la fel promisiunea libertății de exprimare ar fi putut să fie interpretată doar ca o apărare a discursului politic şi religios, şi nimic mai mult. Cu siguranță că nu există vreun motiv întemeiat pentru care „libera exprimare" să fi ajuns să însemne autorizarea oricărei forme imaginabile de exprimare, sau să fi ajuns să includă nu numai cuvintele ci şi imaginile, sau să fi ajuns să asigure accesul atât al furnizorilor cât şi al consumatorilor la toate mijloacele media sau la toate tehnologiile de comunicare. O interpretăm astfel în virtutea a ceea ce suntem ca societate, sau a ceea ce am ales să fim. Alegem aşadar să înțelegem „libertatea" ca „libertinaj". Felul în care interpretăm premisele explicite incluse în constituție este determinat de o mulțime de premise nespuse, pe care pur şi simplu le presupunem, dar care ne definesc. Acesta este motivul pentru care dau dovadă de atât de puțin interes față de chestiunea constituționalității *COPA*. Întrebarea mai interesantă mi se pare a fi alta: ce fel de societate am reuşit să creăm dacă concluziile pe care le tragem din pricipiile fundamentale ale Republicii noastre ne obligă să apărăm accesul producătorilor de pornografie la un mediu într-atât de invaziv, poros, complex şi maleabil precum Internetul în detrimentul unor legi menite să protejeze copiii?

[1] A primului amendament al Constituției Americane, care se referă la neutralitatea religioasă a statului, statul neavând dreptul să stabilească o religie oficială sau să interzică practicarea unei religii anume.

Răul pe care pornografia îl poate cauza – minților sau culturilor – nu este deloc neglijabil. Mai ales în epoca noastră modernă caracterizată de *entertainment*-ul pasiv, saturați precum suntem de o nesfârşită furtună de zgomote şi imagini şi vorbărie deşartă, înfățişarea violenței sau a degradării sexuale posedă o remarcabilă putere de a penetra, forma şi deprava imaginația; iar imaginația este, la urma urmei, izvorul dorinței, al personalității, al caracterului. Oricine susține că expunerea constantă sau chiar regulată la pornografie nu afectează o persoană la nivelul cel mai profund al conştiinței este fie de o prostie ieşită din comun, fie de o degenerare ieşită din comun. Şi nici nu există vreun precedent istoric care să egaleze cultura Occidentului modern la capitolul abundență şi accesibilitate a pornografiei. În plus, Internetul este un mijloc de distribuție al cărui potențial de-abia am început să-l conştientizăm. Este un mediu de comunicare deopotrivă transnațional şi privat, planetar şi discret, universal şi imediat. Este, ca nimic altceva de dinaintea lui, tehnologia a ceea ce Gianni Vattimo numeşte „societatea transparentă", tehnologia instantaneității globale, care permite, într-o clipă, achiziționarea de imagini de aproape oriunde, conversații de o intimitate extraordinară cu străini fără de chip de pe alte continente, stabilirea de relații şi de contracte aproape totalmente secrete, în tăcere, într-un tărâm virtual păzit de intruziunea oricui, inclusiv a părintelui. Nu am dubii că şi aceia dintre noi care manifestă cea mai avangardistă atitudine față de tehnologie pot să-şi dea seama cât de rapid şi cât de insidios poate un astfel de mediu să modifice cultura care ne înconjoară.

Fie ocazional, fie cronic, suntem deja o societate pornografică. Îmbrăcăm fetele tinere în mod atât de sumar şi de indecent încât prostituatele de profesie sunt lipsite de orice metodă distinctivă pentru a fi identificate de virtualii clienți. Cântecele la modă şi spectacolele muzicale a căror auditare şi vizionare o îngăduim copiilor noştri au transformat multe din formele clasice de divertsiment specifice bordelului în forme de divertisment cu caracter *soft* întrucât sunt uzuale. Spectrul hazului explorat de comediile televizate se situează în mare parte în intervalul dintre *pre* şi *post coitum*. Pe scurt, mare parte din mistica diabolică ataşată cândva pornografiei – ca în zilele în care până şi nudurile adolescente ale lui Aubrey Beardsley încă sugerau celor mai mulți o sensibilitate puțin cam bolnavă – a fost, în mai mică sau mai mare măsură, împrăştiată. Însă Internetul presupune ceva şi mai tulburător: un mediu „interactiv" pentru pornografie, o lume paralelă deopotrivă fluidă şi labirintică, unde cele mai extreme forme de depravare pot fi produse fără mari costuri iar apoi propagate la scară globală, unde consumatorii (de aproape orice vârstă) pot beneficia de servicii, şi unde o minte neliniştită sălăşluită într-un trup leneş poate explora ore în şir, în linişte şi nederanjată de nimeni, întregi imperii ale viciului. Chiar dacă *software*-ul destinat filtrării ar fi într-atât de eficace pe cât ar trebui să fie (iar în momentul de față nu este), natura corozivă din punct de vedere spiritual a celui mai rău tip de pornografie este de asemenea nivel încât – cineva s-ar putea chiar gândi – împovărarea producătorilor de pornografie cu orice povară financiară sau legală adițională ar fi binevenită.

Evident, în mod voit, sunt naiv, întrucât ştiu foarte bine faptul potrivit căruia ne prețuim „libertățile" mai mult decât orice altceva; într-adevăr, uneori te întrebi dacă avem capacitatea să recunoaştem orice altă valoare rivală. Însă uneori prețul acestor libertăți merită luat în considerare. S-ar putea să revelez un reacționarism foarte

ciudat, în ceea ce mă priveşte, admiţând că nimic nu mă deranjează mai mult la societatea noastră pornografică decât imaginea degradată şi barbarizată a trupului şi sufletului feminin pe care a promovat-o cu atât de mult succes, şi admiţând de asemenea că tânjesc într-un mod întrucâtva patetic după vremurile caracterizate de o imagine a femeii ceva mai cavalerească. La urma urmei, una din înaltele achiziţii ale civilizaţiei occidentale, a fost aceea că a găsit atât de multe chipuri de a glorifica, înălţa şi admira femininul. Deşi ierarhică şi protectivă în înţelegerea femeii, Creştinătatea a cultivat – cum probail nu a mai făcut-o nici o altă civilizaţie vreodată – o solicitudine pentru şi o consideraţie faţă de femei, născută dintr-o autentică reverenţă faţă de demnitatea lor naturală şi supranaturală. În prezent, după un secol de efort asiduu al culturii occidentale menit să golească atât masculinul cât şi femininul de orice formă de mister cosmic şi spiritual, poate părea absurd chiar şi să vorbeşti despre asemenea lucruri, dat fiind faptul că astăzi vulgaritatea şi agresivitatea sunt proprietatea comună ambelor sexe şi deseori reprezintă principalul mediu al interacţiunilor dintre ele. Dar se cuvine să reflectăm asupra măsurii în care o cultură a „francheţii“ sexuale a reuşit să reducă femeile şi bărbaţii deopotrivă la un nivel de animalitate habituală care ne-ar îngrozi cumplit, de nu am fi, ca popor, protejaţi într-un chip într-atât de binecuvântat de propriul nostru prost gust. Scurta înflorire a idealului de masculinitate al anilor ‘70 – ambigen, sensibil, educat, slab – a dat naştere curând, în rândul tinerilor, idealului contrar, acela al virilităţii predatoare şi lipsite de conştiinţă. Şi, pe măsură ce imaginaţiile continuă să fie modelate de societatea noastră pornografică, ce specii de soţi şi taţi se dezvoltă? Şi cum vor

continua femeile să se conformeze – aşa cum cu siguranţă vor fi nevoite – aşteptărilor culturale pe care le avem faţă de ele?

Dacă e să judecăm după divertismentul popular, imaginile noastre preferate privitoare la femei se împart în două categorii mai degrabă complementare decât antitetice: pe de o parte atitudine beligerantă, dură, vulgară, cvasi-masculină, pe de altă parte, disponibilitate desfrânată faţă de cele mai primordiale pofte masculine – pe scurt, scorpii sau cadâne. Sunt cât se poate de sigur că, dacă aş avea o fiică, mi-aş dori pentru ea o societate cu o ofertă educaţională mai bogată, decât cea descrisă mai sus.

Cu toate acestea însă, dincolo de înapoierea mea, întrebarea referitoare la ce virtuţi anume pot spera să cultive, în ceea ce îi priveşte pe ei şi pe copiii lor, bărbaţii şi femeile care trăiesc într-o cultură pornografică din ce în ce mai pronunţată, se naşte din ceva mai mult decât simpla nostalgie sau anxietate nevrotică. Societăţilor sănătoase le pasă de aceste lucruri mai mult decât le pasă de „imperativul“ de a plasa cât mai puţine constrângeri posibile asupra exprimării inidivduale. Însă noi, ca societate, am decis că, de principiu, voinţa personală valorează (aproape) întotdeauna mai mult decât obiectul spre care voinţa este direcţionată. Valorizăm întâi de toate voinţa, libertatea de alegere, astfel încât, ca şi societate, trebuie să ne străduim să recunoaştem cât mai puţine valori obiective – situate în afara sinelui – cu putinţă.

Bineînţeles, suntem dispuşi să punem exerciţiului voinţei câteva limite, sociale şi legale, obiective, dar acestea sunt prin propria lor natură flexibile şi fragile, iar marele şi interminabilul proiect al „eliberării“ umane – aşa cum tindem să-l înţelegem – este de a elimina, pe măsură ce înaintăm în timp, cât mai multe dintre aceste limite. „Binele“ nostru ireductibil este dorinţa subiectivă, auto-exprimarea, crearea de sine. Ideea că societatea pe care o împărtăşim ar putea fi o realitate organică şi morală, dedicată în ansamblul ei formării minţii şi sufletului, sau că libertinajul personal nelimitat ar putea să facă societatea în ansamblul ei mai puţin liberă, dată fiind incapacitatea altora de a face faţă consecinţelor care rezultă din exercitarea „drepturilor“ noastre, se opune tuturor prejudecăţilor noastre de natură morală, sau chiar metafizică. Ne închinăm voinţei. De altfel, nu suntem primul popor din istorie dispus să-şi sacrifice copiii zeului venerat.

Istoria gândirii social-politice moderne este, în mare măsură, istoria depărtării culturii occidentale de modele de libertate specifice Iudaismului, Creştinismului şi Antichităţii Clasice, şi deci, istoria acaparării oricărei gramatici a binelui de către limbajul drepturilor. Istoricii ideilor sunt toţi familiarizaţi cu faptul că – începând cel puţin din vremea lui Platon şi mergând până în Evul Mediu – concepţia occidentală a libertăţii umane nu putea fi separată de o concepţie a naturii umane. A fi liber însemna pentru cineva a putea să-şi împlinească propria fire, cu scopul de a ajunge la binele ontologic către care firea era orientată (i.e., excelenţa umană, iubirea, contemplarea lui Dumnezeu, ş.a.m.d.). Drept consecinţă, acţiunea voinţei era întotdeauna privită ca posterioară obiectului intenţiilor ei, întrucât era catalizată şi mişcată de dorirea telosului propriu vieţii raţionale. Voinţa era cu adevărat liberă numai în măsura în care ajungea la finalitatea către care era chemată. Astfel, alegerea răului – datorată ignoranţei sau pervertirii dorinţelor – nu era considerată o manifestare a libertăţii, ci o înrobire faţă de ceea ce este imperfect, privativ, deficient, (literal) subuman. Libertatea de a alege nu era nimic mai mult decât posibilitatea adevăratei libertăţi, în nici un caz realizarea ei, iar o societate era considerată dreaptă în funcţie de măsura în care permitea şi promova cultivarea virtuţii.

Nu are rost să mai insist asupra felului în care „voluntarismul“ Evului Mediu târziu a reuşit să modifice înţelegerea libertăţii (atât a celei divine cât şi a celei omeneşti), transformând-o pe aceasta din urmă în voinţă de sine stătătoare, afirmând pura spontaneitate a alegerii (*arbitrium*) în detrimentul orientării raţionale a naturii către bine (*voluntas*); nici asupra felului în care teoria morală şi politică de mai târziu a evoluat din această stranie şi fatală apostazie, până la punctul în care libertatea a ajuns să fie concepută nu ca eliberare a naturii cuiva anume, ci ca putere asupra acelei naturi. Însă trebuie subliniat foarte

clar faptul că libertatea, aşa cum este înţeleasă de moderni, este incompatibilă cu înţelegerea iudaică, clasică sau creştină a omului, a lumii şi a societăţii. Libertatea, aşa cum o concepem acum, presupune – şi trebuie să presupună de o manieră din ce în ce mai conştientă – un nihilism ireductibil. Nu poate exista absolut nimic care să transceadă voinţa, şi care, în consecinţă, ar putea să-i comande finalităţi pe care voinţa însăşi nu le-a ales de una singură; nici o valoare mai presus decât cele pe care voinţa le impune asupra lumii, nici o natură alta decât cea pe care voinţa şi-o alege singură. Şi ar trebui să menţionăm în trecere şi faptul că numai o societate orientată către structura transcendentă a fiinţei – spre adevăr, bine şi frumos – poate să dea naştere la ceva ce s-ar putea numi civilizaţie, întrucât cele mai mari realizări culturale se pot obţine doar în intervalul care separă binele de dorinţa trezită de acesta din urmă. Maximul pe care îl poate atinge o societate ce nu mai este animată de nimic altceva decât de perpetua odisee a eliberării sinelui, este o banalitate confortabilă. Şi poate că, într-adevăr, la finele evoluţiei sale, regimul modern liberal-democratic nu poate decât să se manifeste sub forma unei societăţii ocazional şi cronic pornografice, din moment ce se pare că, regimului cu pricina, îi lipseşte pur şi simplu capacitatea pentru ceva mai bun decât atât.

Acestea fiind spuse, la final se impun două concluzii. Prima concluzie este că eroziunea graduală – de-a lungul istoriei modernităţii – a concepţiei conform căreia societatea este o asociere morală şi spirituală, guvernată de prejudecăţi etice folositoare, reverenţe cu caracter străvechi, şi structuri subsidiare de autoritate (biserică, comunitate, familie) a dus în mod inevitabil la o constantă expansiune a puterii statului. Iar în absenţa unei culturi comune a virtuţii, statul liberal modern este nevoit să funcţioneze (chiar dacă în formă benignă) ca un stat poliţienesc, folosindu-se pe cât îi stă în putinţă de chiar tehnologiile pe care *COPA* îşi propunea să le controleze într-o oarecare măsură. Aceasta pare să fie implicaţia cu adevărat importantă a unei decizii precum cea a Curţii Supreme în cazul *COPA*. Căci la rigoare, atât în cazul puterii guvernului federal de a penaliza producătorii de pornografie cât şi în cazul puterii Curţii Federale de a-i proteja de astfel de penalizări, avem de-a face cu o putere care nu are nici o legătură imediată sau necesară cu cultura peste care domneşte. Facem apel la stat ca să ne protejeze de vicii sau ca să ne elibereze de restricţii, datorită faptului că nu avem o cultură devotată binelui, sau dedicată virtuţii, sau capabilă de a crea o societate civilă ospitalieră faţă de orice formă de libertate mai substanţială decât libertatea înţeleasă ca voinţă subiectivă. Asta înseamnă să fii modern.

A doua concluzie este că fiecare decizie de genul celei referitoare la *COPA* pe care Curtea o ia trebuie să reprezinte pentru noi un prilej de a ne reaminti faptul că între tradiţia biblică şi cea liberal-democratică trebuie să existe întotdeauna un element de tensiune. Acolo unde o tradiţie vede libertate, în mod necesar cealaltă va vedea robie, reciproca fiind valabilă. Din punctul acesta de vedere, decizia din cazul de faţă nu este deosebit de dramatică. În mod sigur, implicaţiile ei sunt infinit mai puţin apocaliptice, decât cele ale *Roe vs. Wade*.[2] În mod sigur, în limitele termenilor pe care societatea noastră este capabilă să-i recunoască, există argumente (legale şi chiar şi etice) solide atât pro cât şi contra deciziei. Însă, măcar în cazul unora dintre noi, decizia cu privire la *COPA* poate avea şi efectul unei binevenite alienări: este bine să ni se reamintească din când în când (este bine pentru persoane ca mine, cu anumite prejudecăţi premoderne) că relaţiile noastre cu regimul liberal democratic pot fi cordiale până la un anumit punct, însă, în cel mai bun caz, sunt provizorii şi vremelnice, neputând să-şi găsească vreodată expresia într-o alianţă fermă. Este bine să ni se reamintească că aici nu avem cetate stătătoare; că aparţinem de o împărăţie care nu este din lumea asta; şi că, dacă pe de o parte avem obligaţia de a ne iubi ţara, pe de altă parte, ne este interzis să o privim ca pe adevărata noastră casă.

Publicat în The New Atlantis*, numărul 6, vara lui 2004, pp. 82-89*

Traducere de **Alexandru Racu**

[2] Este vorba de hotărârea Curţii Supreme a SUA (din 1973) de a dezincrimina penal avortul.

Economia libertății

Silviu Man

În numele toleranței la care ne declarăm cu toții adeziunea, putem accepta multe idei sau păreri care nu seamănă cu ale noastre. De exemplu, putem accepta că există câțiva politicieni necorupți (nu neapărat incoruptibili). Sau putem accepta că există și *români vii* de care merită să fim mândri. Sau că America nu e chiar Paradisul. Putem accepta chiar, cu o ușoară grimasă, că televizorul tâmpește și Adrian Mutu chiar e un cititor asiduu. Când vine vorba despre capitalism însă, ne baricadăm repejor după niște axiome pe care amorul nostru propriu, de homo consumericus, nu ne permite să le supunem duşului rece al întrebărilor raționale.

Explicația e destul de banală: fiindcă plecăm de la premisa falsă că dacă toți muncim, ajungem să credem că ştim de fapt cum stau lucrurile în capitalism, ca urmare suntem liberi să repetăm fără prea mult simț critic şlagărele binecunoscute, precum „Capitalismul poate e criminal, dar e singura alternativă viabilă“, „Decât 8 ore pe zi în comunism, mai bine 12 în capitalism“ şi ceva mai publicitarul „Ah, ce bine că există Coca-Cola“. Şi, odată epuizată această vastă şi diversificată paletă de opinii, putem trece la fotbal şi la politică.

Trebuie să mărturisesc de la bun început că ştiu la fel de multe despre economia politică câte ştiu despre tehnica surfilării sau rezistența materialelor. Însă există cineva care spune că nu trebuie să-ți vină experții, specialiştii şi doctorii în capitalism ca să înțelegi principiile fundamentale ale unei economii. Iar acela este un economist. Numele lui este John Chrysostom Médaille, este profesor de Justiție Socială la Universitatea din Dallas şi a lansat pe 26 noiembrie, la București, o carte care dărâmă tot sistemul nostru de gândire economică, fundamentat pe „trebuie să mori 12 ore la birou pentru a avea siguranța zilei de mâine“. Cartea, numită *Economia libertății. Renașterea României profunde*, este editată de rebelul numit mai sus şi de un alt rebel, român – Ovidiu Hurduzeu şi este – o spun fără rezerve – o premieră în România. În paginile cărții se găsesc, frumos ordonate, 14 eseuri şi studii semnate de 14 economişti şi gânditori de calibru din Occident şi din țara noastră, care explică (într-un limbaj pe care-l înțeleg lesne şi habarniştii ca mine, dar şi

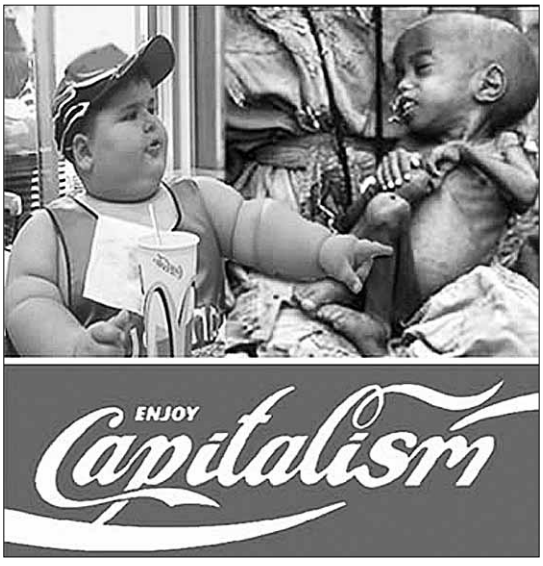

cei care au studiat problema în amănunt) de ce ajuns în faliment măreţul şi inatacabilul capitalism şi, mai ales, ce trebuie făcut.

Nu voi face aici un rezumat al volumului, mult prea consistent şi savuros pentru a nu fi citit pagină cu pagină, cu creionul în mână şi cu speranţa, atât de rară, că se poate schimba ceva. Însă poate primul pas pe care trebuie să-l facem pentru a înţelege de ce capitalismul nu este calea cea mai strălucitoare către bunăstare şi progres este să identificăm şi să analizăm miturile care-l legitimează.

Mitul nr. 1 – Capitalismul este un sistem coerent faţă de sine însuşi

Se poate dovedi cu uşurinţă falsitatea acestei afirmaţii cu ajutorul unui om serios, pe nume Chesterton, care spune răspicat: „Capitalismul devine contradictoriu odată ce ajunge la desăvârşire întrucât lucrează cu mase de oameni care îndeplinesc în mod simultan două roluri opuse. Când majoritatea sunt salariaţi, este din ce în ce mai greu ca aceste persoane să fie şi consumatori. Capitalistul va încerca întotdeauna să reducă din cererile servitorului, dar prin aceasta nu face decât să taie din ceea ce consumatorul poate să cheltuiască. [...] Capitalismul vrea ca una şi aceeaşi persoană să fie simultan şi bogată şi săracă."

Cred că unii, mai iniţiaţi în ale psihiatriei, ar numi asta „*schizofrenie*". Sau poate cuvântul e prea dur – cum să nu funcţioneze capitalismul când el se fundamentează pe însăşi Piaţa, adică acel teren de joc în care fiecare are voie să facă şi să desfacă mărfuri sub delicata îndrumare a mâinii invizibile şi a statului care, după cum bine ştim, este imparţial, neutru, veghează doar ca „să nu se existe abuzuri". Într-o economie de piaţă, eşti liber să fii întreprinzător, să-ţi dezvolţi proiectele personale, să închei contracte cu cine vrei tu şi mai ales să refuzi. Teoria, trebuie să recunoaştem, e frumoasă ca o primăvară, dar în practică lucrurile stau un pic altfel. Ceea ce Hillaire Belloc a spus, dintr-o bucată, acum un secol, rămâne valabil: „Majoritatea aşa-numitelor contracte „libere" sunt astăzi contracte leonine: aranjamente pe care unii au libertatea să le accepte sau nu, iar alţii nu au această libertate, pentru că, dacă le-ar refuza, ar crăpa de foame." Trebuie să admitem că asta nu înseamnă chiar dreptul de a alege, aşa cum ni-l închipuiam noi.

Mitul nr. 2 – Capitalismul, chiar cu eventuale contradicţii, rezistă

Se poate completa, după preferinţă cu argumente forte de tipul „...da, dovadă că am Mastercard şi cumpăr de la Carrefour pe bonuri de masă".

Nu, ceea ce trăim azi nu este capitalism în varianta lui imaculată. Un termen mai apropiat de realitate, dar ceva mai scămos, este cel de „keynesianism" – adică, pentru cei care au avut nota 2 la economie (ca mine; şi nu e o metaforă), apariţia statului în peisajul economic, care, miluindu-se de sectorul privat împărţit frăţeşte de câteva corporaţii imense, le sprijină pe acestea din urmă astfel încât toată lumea să fie fericită. Statisticile arată că aşa-zisul capitalism nu are nici o şansă de supravieţuire în lipsa cârjelor din ce în ce mai costisitoare ale statului (cârje care, din când în când, se mai frâng şi mai cad în capul contribuabilului. Dar ce contează câteva milioane – sau zeci, după cât de mare e ţara – de oameni aruncaţi în şomaj atâta vreme cât economia „trebuie relansată" pe aceeaşi reţetă, dovedită a fi falimentară?). Rezultatele modelului american, ne arată profesorul Médaille, sunt înfloritoare: „... la începutul administraţiei Reagan, datoria naţională era de 700 miliarde de dolari; la sfârşitul erei Reagan-Bush a ajuns la 2,1 trilioane. S-a dublat odată, şi încă o dată, ajungând acum la 9,3 trilioane. Această creştere a datoriei reprezintă o creştere reală a impozitelor, întrucât împrumuturile sunt o formă de impozitare – impozite puse pe spatele generaţiei viitoare. *Asta ne duce la o concluzie inevitabilă: capitalismul şi piaţa liberă sunt incompatibile.*"[sublinierea mea., S.M.]

Da, dar ne rămâne, totuşi, *proprietatea*. Orice s-ar zice, în comunism nu aveai de nici unele, pe când în „capitalism" ai tot ce vrei. Cu prima parte sunt de acord, dar ce urmează după

virgulă sună interesant. Aşa să fie? Vorbim despre acelaşi lucru? Pentru că „proprietate“ nu înseamnă apartamentul pentru care vei plăti timp de 30 de ani o sumă aproape dublă față de valoarea lui, fără a fi vreun moment sigur că-ți va rămâne ție, nici maşina în leasing, pentru achitarea căruia ți-ai mai luat un job, din cauza căruia familia, prietenii şi micile hobby-uri sunt lăsate de izbelişte. De ce amestec familia, prietenii, pasiunile în teoria asta economică? E simplu – dacă pentru capitalism, omul este o marfă, pentru *distributism* omul este un întreg care nu poate fi „spart“ între muncă şi viață.

John Médaille: „La nivel teoretic, şi socialismul şi capitalismul absolutizează proprietatea, pentru unul ea este bună în mod absolut, pentru celălalt este răul suprem. La nivel practic însă, această diferență contează prea puțin deoarece în ambele cazuri proprietatea dispare în meandrele birocrațiilor publice şi private. În practică, socialismul se transformă în capitalism de stat, „aparatcikii“ devenind adevărații proprietari, iar capitalismul devine socialism privatizat căci profiturile sunt privatizate, iar pierderile sunt socializate. [...] Fără democrație economică, democrația politică este limitată – asta în cel mai bun caz – sau este de-a dreptul o înşelătorie, în cazul cel mai rău“.

Şi poate ar trebui să ne punem un semn de întrebare şi asupra atât de slăvitei „competiții“, văzută acum ca singurul fel în care oamenii pot să interacționeze economic. „Capitalismul“ înseamnă competiție tot aşa cum ar însemna competiție un meci de fotbal între mine şi Adrian Mutu, menționat mai sus. Ca să poți vorbi de competiție, trebuie să poți ai un punct de plecare comun. Nu vorbesc de actori economici egali – ar fi o absurditate – dar din aceeaşi categorie, comparabili adică. Ce leagă bătrâna de la sat care e nevoită să vândă laptele cu 50 de bani de multinaționala care îl vinde cu 4 lei sub formă de apă chioară pasteurizată şi ambalată sofisticat? Nimic. Ce îi desparte? O nedreptate, şi încă mare.

Ce punem în loc?

Modelul economic propus de cei ce semnează cartea de față se numeşte *distributism*. El nu este o invenție fabricată de vreun anarhist înfierbântat, nici de vreun *think-tank* finanțat de vreo corporație multinațională. Nu este, deci, o utopie. A început deja să funcționeze, şi nu numai să funcționeze, dar să fie chiar mai eficient decât modelul „capitalist“. Numai două exemple, cele mai relevante:

• actualmente, al şaptelea grup de afaceri din Spania. 114 firme deținute în nume propriu sau în parteneriat. Peste 100.000 de angajați. De la înființare, din 1956 până în anii 1990, puterea de cumpărare a membrilor cooperativelor a crescut cu cca. 250%. Caja – Casa de Economii a Mondragón – este a zecea bancă din Spania.

• din Nordul Italiei. 4,2 milioane de oameni. Cea mai prosperă regiune din Italia. Industrie a firmelor mici. Salariul mediu în zonă este aproape dublu decât în restul Italiei, 45% din valoarea PIB-ului fiind creată în întreprinderi de tip cooperatist (cf. Kevin Carson)

Cum se poate? Tiparul după care sunt construite aceste *insule de economie la scară umană* este explicat în amănunt în paginile volumului. Trebuie spus, însă, de la bun început, că diferența cea mai mare este aceea că *lucrătorii sunt proprietari*. Adică au un drept *real* de decizie. Adică participă în mod *real* la bunul mers al cooperativei (cooperativa fiind, de fapt, celula de bază a acestui sistem). Adică nu sunt doar nişte rotițe care se pot schimba la prima criză de nervi a managerului.

„Să ne gândim, de exemplu, ce ar însemna să ții, în regim de piață, o mică berărie sau o cârciu-

mioară, pe care ai deschide-o în propria casă. Cumpărarea unor recipiente şi mici tancuri de fermentare, a câtorva mese în plus pe care să le pui într-o cameră disponibilă folosită în chip de sală de restaurant ar necesita cel mult un împrumut la bancă. Plata lunară ar putea fi asigurată doar pe baza câştigului obținut de la câțiva clienți pe săptămână. Nişte muşterii seara şi în weekend, probabil proveniți dintr-un cerc de cunoscuți, ar permite să înlocuieşti o parte din munca salariată cu cea din restaurant, având posibilitatea să renunți cu totul la serviciu, sau doar parțial, pe măsură ce clientela creşte. În această afacere, ca în multe altele de acest gen, costurile şi capitalul inițial sunt minime, ceea ce înseamnă costuri de operare modeste."(Kevin Carson)

Cine se opune? Printre alții (înțeleg prin „alții" intermediarii aceia miraculoşi datorită cărora producția de portocale din ... Oltenia a crescut veritiginos anul acesta) se numără statul. Nerentabil, greoi, incapabil de a vedea pe termen lung. Acelaşi stat capabil să legalizeze orice pentru a obține profit, impune micului întreprinzător condiții umilitoare de funcționare (de la licențe, taxe şi autorizații fără număr până la controalele şi inspecțiile grave ale funcționarilor statului în căutare de ocazii de şpagă). Este de un bun-simț minimal să înțelegi că atâta vreme cât statul nu este un partener, ci un factor cu rol coercitiv, inițiativa privată, „la firul ierbii", este descurajată:

„În absența reglementărilor juridice privitoare la licențe, zonare etc., oare câți oameni ar deschide azi o frizerie dacă tot ce le-ar trebui ar fi un scaun, nişte foarfeci, piepteni şi pomade? Câți oameni ar pune pe picioare astazi un serviciu de taximetrie dacă n-ar avea nevoie decât de o mațină ți de un telefon mobil? Câti oameni n-ar deschide o grădinită astăzi dacă s-ar strânge câțiva parinți sa plătească pe unii dintre ei ca să aibă grijă de copii?" (Roderick Long, citat tot de Carson)

Un stat al cărui scop nu diferă de cel al unui jandarm nu poate fi nici eficient, nici reprezentativ. Iată de ce Mircea Platon formulează, aparent paradoxal: „statul nu e reprezentativ decât în măsura în care sunt lucruri pe care nu le poate cuprinde", iar James Matthew Wilson: „A vorbi, aşadar, de «interesele individului» ca şi cum aceastea ar fi în opoziție cu cele ale «Statului» sau ale «societății» e literalmente absurd: creăm entități şi interese separate pentru a descrie ceea ce de fapt e legat organic".

Esențial, pe ce se bazează economia distributistă? Simplu fie spus: pe dăruire. Sună utopic? Comparați atunci evoluția *Encyclopaedia Encarta*, elaborată după cel mai serios model corporatist (la care Microsoft a renunțat anul acesta) cu cea a *Wikipedia*, la care fiecare contribuie liber (şi variațiile pe această temă, mai ales în spațiul on-line, sunt extrem de multe. Cel mai la îndemână ar fi pagina pe care citiți aceste rânduri).

O economie a oamenilor cinstiți (ştiu, sună uşor anacronic. Deocamdată...), departe de iluziile şi ingineriile financiare ale vremurilor noastre. Poate a venit vremea să-i capitalismului sălbatic i se opune distributismul domestic, iar pieței de tip junglă să i se opună, de-acum, piața morală a distributismului. Şi dacă tot vorbim atât de adesea despre „bucuriile simple", poate a venit vremea să ne gândim la rece dacă merită să cumpărăm roşii fără gust de la supermarket, când le putem avea mai ieftin de la țăranii din satele vecine (fiind o economie a oamenilor cinstiți, combinatorii care fac ca prețul unui fruct să se tripleze pe distanța de 30 de km dintre grădina țăranului şi piața din oraş, ar cam trebui să fie scoşi din joc). În fond, premisele româneşti sunt cât se poate de favorabile. O țară mare, cu încă mulți țărani care ştiu să muncească pământul (au *cu ce*, dar nu mai au *de ce* – şi asta, din cauza unei administrații de tip hibrid, comunist-capitalist) şi din ce în ce mai mulți tineri care au înțeles revoluția internetului, pe care vor să-l folosească în scopul comunității(lor). Cu din ce în ce mai mulți oameni care nu mai vor să trăiască în garajele urbane, muncind pe rupte în birouri, fără nici o bucurie. O țară care stă însă prost la capitolul organizare şi, ca urmare, importă cu succes – cu tot Bărăganul şi Câmpia ei de Vest – porumb din Ungaria, semințe din Bulgaria şi orice obicei prost din Occident. Cred însă că vom învăța şi noi din lecția pe care Occidentul e nevoit acum să o învețe. Se zice că aşa fac cei înțelepți.

Marin Mincu, aşa cum l-am cunoscut

Paul-Gabriel Sandu

Marin Mincu a fost un om mai mult decât incomod. Îşi intrase atât de bine în rolul tăunului socratic, iar rolul se pliase atât de bine pe exuberanţa histrionismului său, încât cei „doi“ deveniseră aproape cu neputinţă de dinstins. Marin Mincu nu te privea niciodată fără ca privirea lui să nu însemne, deopotrivă, „ce ai mai făcut în ultimul timp?“, să nu te tragă la răspundere, să nu te „amenințe“, să nu te provoace. Dacă îți făcea un compliment sau îți aducea o laudă oricât de nesemnificativă, lucrurile se complicau încă şi mai mult. Deveneai dintr-o dată dator. Trebuia să arăți că meriți darul acela rar, că îți este limpede că el fusese făcut cumva în avans şi că tu însuți erai de acum înainte răspunzător pentru el. Marin Mincu nu era incomod numai pentru participanții, în ultima vreme (din aceleaşi motive) tot mai puțini, la cenaclul Eurdice, ci mai ales, şi într-un mod mult mai riguros, pentru contemporanii săi. Era incomod pentru că nu intra în jocuri mărunte, pentru că nu ştia şi mai ales nu voia să cosmetizeze criticile pe care le aducea acestora (fie ei scriitori sau, mai ales, critici literari) şi care l-ar fi vrut, mai curând, rămas în Italia, acolo unde numeroasele premii pentru roman (Premiul Eugenio Montale, Premiul Bergamo) şi caliburul lui de semiotician nu tulburau şi nu stânjeneau pe nimeni.

Marin Mincu

Întors însă în țară şi hotărât să-şi continue, cu aceeaşi energie, conştiinciozitate şi forță rar întâlnite proiectele literare şi nu numai, el a fost imediat perceput drept cel venit să strice liniştea celor care se complăceau într-o activitate călduță, la adăpostul confortabil al câtorva titluri academice. Marin Mincu nu s-a mulțumit, ca cei mai mulți dintre contemporanii săi, cu publicarea unor studii şi articole deja publicate, şi nici nu s-a irosit în studii vaste, despre cele cinci (sic!) secole de literatură, ci a continuat să scrie critică literară şi roman, traducând în acelaşi timp opere importante ale marilor scriitori italieni şi conducând simultan un cenaclu prin „băncile“ căruia au trecut acele generații de scriitori care îşi spun acum douămiişti. La toate acestea ar trebui să se adauge şi întemeierea, în Constanța, a Universității Ovidius, care i-a atras, în mod surprinzător, mai degrabă ostilitate.

Literatura noastră, mereu plină de critici literari prăfuiți, care nu mai contenesc să ajungă din urmă evoluția rapidă a evenimentelor literare şi care au pierdut contactul cu scriitura vie, de dată recentă, care confundă ascuțirea uneltelor critice cu folosirea lor a avut, în Marin Mincu, un critic cu armele mereu pregătite şi cu lectura la zi. Cei care au înțeles acest lucru (şi nu au fost puțini) au încercat să-i submineze poziția în toate felurile cu putință. L-au transformat într-un personaj arțăgos, cu care nu se poate discuta şi despre care nu trebuia să se scrie nimic. Despre

care trebuia să se tacă. Această tăcere care incriminează a atins apogeul în tăcerea domnului Manolescu, cel care în vasta sa lucrare de critică literară nu reuşeşte să cuprindă, în ciuda vastităţii sale, numele prozatorului Marin Mincu. Este mai mult decât întristător ca animozităţile dintre doi oameni să devină criterii ale judecăţii estetice şi ca atribute ale persoanei să fie transferate asupra operei sale. Iar atunci când un critic literar utilizează criterii exterioare celor estetice în judecăţile sale, demersul său în toatalitatea lui devine mai mult decât chestionabil, pierzându-şi credibilitatea.

Marin Mincu a înţeles să răspundă acestei ostilităţi în felul cel mai onest cu putinţă. N-am auzit niciodată o judecată nedreaptă din partea sa, nu l-am văzut nicicând înverşunat împotriva celor care încercau să-l discrediteze, fără să facă totuşi rabat de la atitudinea tranşantă sau de la tonul ferm şi răspicat pe care l-a avut în dialogul cu contemporanii. A refuzat întotdeauna, cu o fluturare de mână, laudele la adresa lui exprimate făţiş, la cenaclu sau aiurea. Şi încă mai mult decât atât, aveam uneori senzaţia că, într-un fel, această ostilitate împotriva lui îi făcea cumva plăcere, că jubila ştiindu-se mereu atacat. Această atitudine izvora, cred, din conştiinţa propriei valori, din credinţa în autenticitatea propriului destin scriitoricesc. Sarcina pe care o are acum posteritatea sa, este de a-l recupera nu numai pe prozatorul şi criticul literar, ci şi pe semiologul şi mai ales pe poetul Marin Mincu, iar această recuperare va trebui să înceapă, poate, cu traducerea celor aproape douăzeci de volume publicate de el în italiană. Ca de atâtea ori în cazul oamenilor cu un destin scriitoricesc excepţional, posteritatea va fi chemată să facă dreptate. Să-l pună pe cel mereu contestat în locul care-i revine de drept.

Însă dincolo de destinul operei sale (care abia începe) Marin Mincu a fost, mai întâi şi înainte de toate, un om deosebit, un maestru. A fost omul de la care puteai învăţa, omul care era acolo ca un amplificator al propriului tău sine. Omul care te îmbrâncea mereu şi care nu ezita să te critice atunci când era nevoie. Omul care spunea lucrurilor pe nume, chiar dacă lucrurile nu erau întotdeauna comode. Sau mai ales atunci. Omul pentru care nu existau şi care nu tolera compromisuri de nici un fel. Un om jovial, plin de energie şi de patos, un om deschis faţă de tinerele generaţii ca şi când ar fi continuat să trăiască prin ele. Şi care continuă să trăiască încă prin toţi aceia care au avut de învăţat ceva de la el, oricât de puţin sau oricât de mult. Prin toţi aceia care au avut parte, într-o măsură mai mare sau mai mică, de îndrumarea lui, găsindu-şi drumul. Iar printre ei, spre urmă, mă număr şi eu.

• **Marin Mincu** (28 august 1944, Slatina - 4 decembrie 2009, Bucureşti) a fost un poet, critic literar, istoric literar, semiolog şi eseist român.

• Este considerat promotorul textualismului, implicându-se teoretic şi practic în susţinerea acestei importante mişcări literare postbelice.

• A petrecut mult timp în Italia, predând la universităţile din Torino şi Firenze. A fost autor al unor volume de poezie, studii semiologice sau dedicate folclorului român, unei antologii a avangardei româneşti, şi a unor romane. A fost director al editurii Pontica din Constanţa, unde publica volumele lui Umberto Eco dar şi alte capodopere ale literaturii italiene din toate timpurile.

• A fost director al revistei culturale *Paradigma*, deţinător al unei rubrici de critică literară în *Ziua literară*, coordonator al cenaclului *Euridice* din Bucureşti, lansat la 8 mai 2002.

• A publicat peste 40 de volume, iar în 1996 a fost laureat cu Premiul Herder (Universitatea din Viena), unul dintre cele mai prestigioase premii literare europene.

• S-a stins la Spitalul Elias din Bucureşti în dimineaţa zilei de 4 decembrie 2009, la vârsta de 65 de ani, în urma unui anevrism cerebral.

Un filosof prin vocație și un prolific poet

George Popescu Glogoveanu

Pe ultimul raft al bibliotecii mele zac pline de colb cărțile scrise de Victor Ioan Pica, cărți pe care îmi arunc zilnic privirea, sărindu-mi în ochi titlul celei mai groase dintre ele: *Vegheam la Styx*. Probabil că de aici titlul nu fără semnificație al primei reviste pe care Nelu Pica (fie-i binecuvântată viața veşnică) a tipărit-o cu mijloace şi forțe proprii, imediat după decembrie 1989, cu numele de „Cuget şi veghe", la Făgăraş.

Pe Nelu Pica l-am cunoscut printr-o ciudată întâmplare, în penitenciarul de la Aiud. Stăteam în celulă, în celularul mare, cu impiegatul CFR Ilie Stoica şi cu încă doi deținuți. În timpul plimbării de 15 minute, în solarul special construit pentru aceasta în curtea dintre brațul lung şi cel scurt al celularului, Nelu Pica îşi făcea plimbarea împreună cu camarazii din celula lui. Ilie Stoica îl cunoscuse pe Nelu Pica cu altă ocazie; acum el se ridica la fereastra acoperită de o jaluzea din scânduri de brad pentru a putea privi pe cei care îşi făceau plimbarea prin curte. Recunoscându-l pe Nelu Pica, Ilie Stoica îi strigă numele şi îi transmise salutări şi urări de sănătate. După o bucată de vreme, după ce Ilie Stoica m-a informat cine este acest Nelu Pica, am început să-l strig şi eu, să mă recomand Gelu, de la George şi să-i urez cele cuvenite. După ani de zile am fost transferați la colonia de muncă Periprava, unde ne-am cunoscut personal şi ne-am împrietenit foarte mult, menținând legătura până la moartea lui, survenită pe 2 aprilie 2004, la vârsta de 71 de ani. Înainte de a muri, mi-a propus prin telefon să preiau conducerea revistei „Cuget şi veghe". Nelu Pica a fost deputat timp de patru ani de zile în Parlamentul României din partea Alianței Civice.

Nelu Pica se mutase cu familia de la Făgăraş la Braşov pentru a scăpa de hienele Securității din oraşul natal. În zadar, întrucât a fost urmărit permanent, chinuit şi supus unor groaznice anchete. A fost un martir. La Periprava ne vizitam la locurile de muncă, îi împrumutam cărți de filosofie, căci începuse să se avânte pe drumul acesta. Abordam diverse chestiuni filosofice, el devenind ulterior un adevărat magistru. La examenul de filosofie pe care l-a susținut mai târziu, după eliberarea din temnițele comuniste, la Universitatea din Bucureşti, din cei peste 700 de candidați, a ieşit pe locul 40. Dar nu a fost primit în facultate pe motive politice.

Iată ce spune Nelu Pica în cartea sa *Vegheam la Styx* despre toate aceste întâlniri ale noastre care nu puteau avea loc mereu din cauza condițiilor de lucru şi detenție: „Discuțiile atât de reconfortante purtate altădată cu domnul Bebe Popescu autodidactul, tobă de filosofie, erau acum imposibil de reluat". Iar referitor la cărțile pe care i le împrumutam şi pe care eu le procuram mai uşor, spunea următoarele: „astfel am citit aici *Istoria filosofiei* şi altele, cărți procurate de domnul

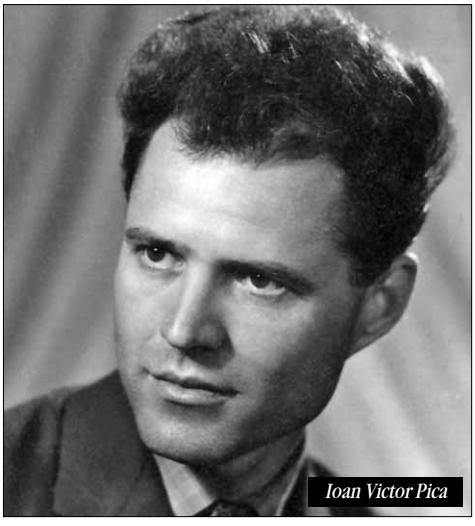

Ioan Victor Pica

Bebe Popescu din Craiova". Aceste cărți le procuram de la deținuții politici nou veniți în colonie care treceau pe la magazia de echipament, unde primeau echipamentul specific deținuților din Colonie. Ei lăsau aici şi bagajul personal în care mulți aveau cărți, cursuri universitare etc. pe care mi le împrumutau, iar eu, la rândul meu, i le împrumutam lui Nelu Pica, care lucra într-o echipă de instalatori electricieni din colonie.

De multe ori m-am întrebat de unde vine numele de Pica. Fonetic, mi se părea că nu este nu nume neaoş românesc. Într-o zi, răsfoind cartea academicianului italian Ardengo Soffici *Meditații artistice*, văd citată de acest mare critic de artă o lucrare referitoare la problema impresionismului *Eli impressionisti francesi* (Bergamo, 1908) de Vittorio Pica. Aceasta a constituit o adevărată revelație pentru mine; am putut astfel constata că numele de Pica este italian, fapt ce a născut în sufletul meu un sentiment de nostalgie după perioada de tinerețe, când eram cursant al Institutului de limbă şi cultură italiană, condus de profesorul Paolo Soldatti. Dar cum a ajuns numele Pica la un român de-al nostru, din zona Făgăraşului? Probabil că un lot de italieni a emigrat în România ca urmare a unor momente de criză din țara lor, caz care nu este singular. De altfel, mai există o colonie de italieni la vreo 20-30 de kilometri de Craiova, spre est, pe drumul spre oraşul Plenița, colonie intitulată Talieni. Mai este o altă colonie pe lângă Iaşi şi probabil că mai sunt şi altele în România.

După ce a terminat de executat cei opt ani de închisoare la care fusese condamnat, lui Nelu Pica i s-a fixat domiciliu obligatoriu în comuna Lăteşti, în Delta Dunării. Acolo a întâlnit mai multe persoane cu studii, posesorii unor adevărate biblioteci. S-a împrietenit cu aceştia, le-a citit cărțile care îl interesau, mai ales pentru susținerea examenului de admitere la Facultatea de Filosofie din Bucureşti. Acolo i-a întâlnit pe profesorul Adrian Marino, fost asistent la catedra de estetică a lui G. Călinescu, pe avocatul Betea, licențiat în drept şi filosofie, făgărăşean ca şi Nelu Pica, om de mare cultură.

Mărturiile lui Nelu Pica sunt de o valoare inestimabilă. El a avut un spirit de observație deosebit, descriind cu precizie matematică, cu patos şi cu rafinament literar locurile pe unde a trecut, încântând sufletul şi imaginația cititorului. Ceea ce iese în evidență la el este puterea de sinteză exprimată în acele axiome filosofice care dau valoare dogmatică unor trăiri cărora le conferă sens metafizic şi frumusețe literară. Martor al evenimentelor cruciale ale secolului trecut, cu un simț moral deosebit, cu un dar descriptiv şi cu o putere extraordinară de literaturizare, Nelu Pica a creat adevărate perle artistice pentru cultura şi

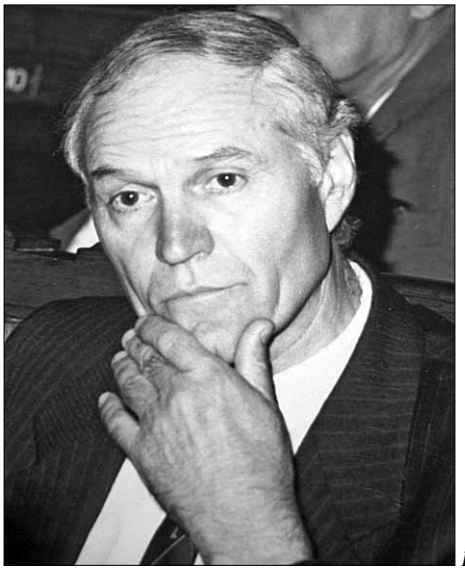

Ioan Victor Pica

literatura română. Forța sa de pătrundere în miezul lucrurilor îi conferă calitatea de a da definiții filosofice atât existenței, cât şi curgerii lucrurilor şi ideilor, ca un profund cugetător: „speranța e singura luciditate a puşcăriaşului".

Din punct de vedere al justiției, lui Nelu Pica nu trebuia să i se facă nici un proces, întrucât era nevinovat. Din punct de vedere structural, el îşi iubea țara şi pe Dumnezeu. Iată ce spune el, undeva, în memoriile sale: „Între închisoare şi exil am preferat mai degrabă chinul de a fi osândit în propria țară decât chinul dorului de țară".

Nelu Pica mărturisea că se contopea cu gândurile, cu aspirațiile, cu credințele, cu speranțele şi iluziile celorlalți români înlănțuiți pe nedrept, pe care îi urmăreşte acelaşi destin, acelaşi mister. Trecerile lui prin nenumărate închisori şi lagăre l-au determinat pe acest suflet candid, sociabil şi plin de viață să se interiorizeze şi să cugete astfel: „Oricum, o zi în închisoare însemna pentru mine un adevărat ciclu cosmic, cu toate etapele sale: de creație, istorie, haos şi moarte, căci toate aceste cicluri se desfăşurau sub pecetea hazardului, a fricii, a necunoscutului şi a celor mai rafinate şi imprevizibile incertitudini".

De ce, după Nelu Pica, totul se făcea sub semnul gravității, al cosmicului? Totul căpăta semnificație de ritual; chiar şi micile bucurii, micile delectări, micile satisfacții sufleteşti se derulau sub semnul dramei. Totul se desfăşura sub semnul misterului. Dacă ne prinde? Dacă ne vede de undeva vreun milițian? Dacă ne pârăşte cineva? Dacă ne surprinde comandantul? Dacă, dacă...? „Dacă" acesta constituia la un moment dat un supliciu, o dramă care începea să-i structureze sufletul şi viața? Problema principală pe care o pune Nelu Pica în cărțile sale este dezumanizarea omului, chestiune provocată şi practicată de comuniști, fapt care îl determina să creadă că el nu se află într-o existență normală, ci trăieşte scufundat în împărăția morților din care, prin crearea de poezii, căuta să evadeze. El încerca să-şi transfigureze sufletul prin creație şi prin rugăciune.

Poezia lui Nelu Pica este o poezie a metaforei, o poezie filosofică ce se vrea a fi tălmăcitoarea stărilor care i-au structurat viața, o existență problematizată prin voia lui însuşi sau dirijată de cine ştie ce enigme care însoțesc viețile complicate şi demne ori nedescifrate ale oamenilor deosebiți. Un om urmărit de o fatalitate legendară, care căuta să scormonească adâncurile vieții şi ale morții. Pentru el viața de închisoare a fost un adevărat laborator. Cu alte cuvinte, a fost un subiect profund de meditație, care a angajat toate resorturile sale sufleteşti, prilejuindu-i aprofundarea şi analizarea diverselor modele şi arhetipuri de gândire: antropologice, ontologice, cosmologice sau epistemologice. Lupta dintre contrarii era unul dintre modelele folosite cu succes de Nelu Pica, căci viața lui a fost ca un câmp permanent de luptă, tulburându-i liniştea necesară procesului de creație şi aspirației spre reverie. Prezența visului este metoda de a topi neliniştea metafizică şi frământarea istorică, legată de existența noastră pe acest pământ. Pentru el, existența este morală întrucât este adevărată; ea este produsul transcendenței, fiind un mister. Prin rugăciune ne deschidem porțile misterului. Poezia este contemplație, deci o rugăciune. Prin creație spargem porțile misterului şi ne apropiem de visul nostru etern: Învierea: *Visul ne conduce la porțile misterului.*

După propriile mărturisiri, moartea i-a fost provocată de distrugerea organelor vitale precum: inima, ficatul, plămânii, stomacul, prin anchetele prelungite şi supliciile la care a fost supus ani de zile de către niște asasini, ce trebuie aduşi neapărat în fața justiției pentru crime împotriva omenirii. Este cerința imperativă a milioanelor de victime ale unei concepții fantasmagorice, criminale şi absurde, utopie de care lumea devastată în veacul al douăzecilea. Nelu Pica spunea că este îngrozit de această încercare de *dezumanizare* a omului şi de transformare a sa în animal. Nu cumva unele religii preconizează acest lucru, iar noi nu băgăm de seamă, crezând că este o glumă, când ea este, în fapt, o crudă realitate, o tentativă satanică de a transforma omul în animal şi de a sataniza istoria?

Puterea creatoare a lui Victor Ioan Pica era aşa de mare, apetitul pentru a scrie era de puternic încât, dacă ar fi avut libertatea necesară, ar fi lăsat lucrări semnificative pentru prestigiul culturii şi gândirii româneşti.

Nelu Pica a fost creatorul dotat cu un neastâmpăr pe care nu l-am întâlnit la nici un om de cultură din miile de oameni pe care i-am cunoscut în viața mea. Testamentul său spiritual şi cultural rămâne unul exemplar: *ca semne ale trecerii noastre prin această lume nu vor rămâne decât cărțile scrise şi crucile înălțate peste veacuri.* Acest testament cuprinde, în fond, un îndemn şi o urgență adresate supraviețuitorilor temnițelor comuniste, rezistenților anticomunişti, de a depune mărturie despre ororile unui regim diabolic.

Scurtă bio-bibliografie

Ioan Victor Pica, fiul lui Ioan şi al Elisabetei, s-a născut (22 martie 1933, sat Râuşor, județul Braşov) într-o familie românească în Țara Făgăraşului. După şcoala primară în satul natal, a urmat Liceul „Radu Negru“ din Făgăraş. În perioada studiilor liceale îi întâlneşte pe Ion Mogoş şi Niculae Mazilu, tineri luptători anticomunişti. Elev fiind, înființează în cadrul liceului o organizație anticomunistă. Stabileşte legături cu partizanii din Munții Făgăraş şi îl cunoaşte pe Ion Gavrilă Ogoranu. În 15 noiembrie 1950, a fost arestat şi condamnat la opt ani închisoare. A urmat apoi domiciliul obligatoriu nouă luni la Lăteşti (colonie de muncă), după care a fost iarăşi arestat şi a mai executat aproape şase ani de închisoare. Între timp şi tatăl său a fost arestat. A terminat studiile liceale (clasa a XI-a şi a XII-a) la revenirea din închisoare şi a obținut diploma de bacalaureat.

S-a căsătorit cu Elisabeta Cocan şi s-a stabilit în municipiul Făgăraş. A încercat în 1968 să se înscrie la Facultatea de Filosofie din Bucureşti, dar, deşi a trecut baremurile, a fost refuzat din cauza „originii nesănătoase“ (fost deținut politic). După un an a încercat la Facultatea de Teologie din Sibiu, dar a fost respins de mitropolitul de atunci pe acelaşi motiv.

A început să scrie atât proză cât şi poezie. A încercat să publice câteva poezii fără nici o tentă politică în ziarele vremii, dar nu a fost lăsat. De la ieşirea din închisoare în 1964 şi până în 1990 a fost tot timpul urmărit, supus la interogatorii, percheziții şi i s-au confiscat manuscrisele. Dupa 1990, a înființat Asociația Foştilor Detinuti Politici din Făgăraş, al cărei preşedinte a fost. A fondat prima revistă a AFDP din România, „Cuget şi Veghe“, în 1991, la Făgăraş. A fost ales ca deputat de Făgăraş în legislatura 1992 -1996. S-a mutat cu domiciliul şi familia la Braşov. În anul 1998, a fost primit în Uniunea Scriitorilor din România. A colaborat la revistele „Vatra“ din Târgu Mureş, „Astra“ din Braşov, „Memoria“ din Bucureşti, „Cuget şi Veghe“ din Făgăraş. I s-a acordat Diploma de Cetățean de Onoare al Municipiului Braşov. A murit pe 2 aprilie 2004, la Braşov.

A publicat volumele:

- *Libertatea are chipul lui Dumnezeu* (lupta anticomunistă din Țara Făgăraşului), Editura Arhipelag - Târgu Mureş, 1993,
- *Vegheam la Styx* (memorii din temniță), Editura Dealul Melcilor - Braşov, 2000,
- *Călăuza pustiurilor* (jurnal 1964 - 1989), Editura Aletheia - Bistrița, 2001,
- *Poeme de celulă* (poezie), Editura Arhipelag - Târgu Mureş,1994,
- *Dragostea şi moartea* (poezie), Editura Cartfil - Ploieşti, 1996,
- *Întoarcerea din pustie* (poezie), Editura Sinteze - Ploieşti, 1998,
- *Marginea beznei* (poezie), Editura Sinteze - Ploieşti, 1998,
- *Veşnicie românească* (poezie), Editura Aletheia - Bistrița, 2000,
- *Țepusul din carne* (proză), Biblioteca Sinteze Literare - Ploieşti, 2002,
- *Întâmplări din Țara Ut* (proză), Editura Aletheia - Bistrița, 2002,
- *Portrete de eroi şi sfinți* (proză), Editura Semne - Bucureşti, 2003,
- *Între pământ şi cer* (proză), Editura Societății Ziariştilor şi Oamenilor de Cultură „Cincinat Pavelescu“- Braşov, 2004 – carte tipărită post-mortem

Sufletul bunicului

„Ah, morții mei amari de sub noroi
Mă sprijin pe voi“
(Radu Gyr).

Daniel Focșa

Uneori, când cineva drag a plecat de mult din această lume, te miri cum, după ani şi ani, continuă să fie atât de prezent în sufletele celor rămaşi. Gândindu-mă la bunicul meu, pe care l-am pierdut acum aproape două decenii, mă mir şi eu că sentimentul de afecțiune față de el se conjugă nu la trecut, ci la prezent. Iar viața lui, deşi acum nu mai e decât amintire, continuă să păşească, discret, frumos şi constant, alături de viața mea.

Retrăiesc la rându-mi, mereu, amărăciunea celor unsprezece ani ai săi de puşcărie politică, dorul de familie, apăsarea muncii şi a umilințelor (suportate – element important – pe nedrept). Nu numai că, o dată cu trecerea timpului, nu îl uit, dar aş spune că se petrece un fenomen exact opus. Îl înțeleg tot mai bine, revăd anumite secvențe pe care le credeam pierdute în adâncul amintirii, şi abia acum le pricep semnificația. Câte un cuvânt, o replică sau doar un gest ale lui, revin, după douăzeci de ani, cu semnificații proaspete, vii.

Suferințele îndurate pe nedrept de el mă dor acum şi pe mine. Gândurile lui, unele dintre ele, se clarifică şi devin ale mele.

Şi străzile Constanței copilariei mele, ale bătrâneții lui... Strada Călăraşi, cu un sediu al organizației legionare. Când mergeam acolo, în vizită la o prietenă de familie, o luam întotdeauna pe o scurtătură, prin curtea fostului sediu. Ori cantina legionară pe care o condusese în 1940 (numit de Puiu Traian), care devenise cinematograful „Tineretului“. O dată, mai jos de Piața Ovidiu, în spatele bisericii bulgăreşti, a vrut să intre în incinta unei instituții: Direcția Agricolă. Eu n-am vrut, şi el a renunțat. Mai târziu, după moartea lui, pe zid s-a pus o placă de marmură, în care sunt omagiați cei care au suferit acolo, la începutul anilor ‘50, între zidurile fostului sediu al Securității Constanța. Am înțeles prea târziu de ce voise să intre. Am intrat eu însă şi la demisol am văzut două mici încăperi, cu gemulețe aflate sus, la picioarele trecătorilor de pe stradă: două foste celule.

Gheorghe Vrânceanu

Pe crucea sa din Cimitirul Central din Constanța scrie simplu: Vrânceanu Gheorghe. Literele nu pot rezuma toate plimbările, discuțiile, învățămintele, grija şi dragostea pe care mi-a purtat-o. Nu pot rezuma nici viața lui, plină de nemeritată suferință şi nici izbânda sa finală, aşa cum o văd eu astăzi.

Nădăjduiesc doar că, acolo în cer, s-a reîntâlnit cu fostul său coleg de celulă de la Aiud părintele Daniil – Sandu Tudor. Şi, tot ca la Aiud, părintele se va fi minunat de seninătatea chipului său, care se păstrase în ciuda infernului din care gustase.

La moartea lui Nicolae Itul

Mircea Tarcea

Din constelația risipitorilor de suflet ce au ocrotit o idee şi au lăsat-o moştenire spre binele altora, a mai căzut o stea: Nicolae Itul. În dimineața zilei de 2 decembrie 2009, nemiloasa moarte, care-i dădea târcoale, l-a găsit în modesta-i cămăruță de bloc din Călan – Hunedoara şi, fulgerându-l, l-a dus în veşnicie.

Obişnuiam să ne găsim la telefon aproape zilnic şi, cu trei zile mai înainte, mi-a spus, pe un ton scăzut: „Vorbesc mai încet ca să nu mă audă Dida (soția - n. mea, M.T.). Mâine o voi interna în spital, căci se simte foarte rău, abia mai respiră. I-am fost sprijin tot timpul, însă simt că nu mai pot. Inima îmi pune probleme. Nu vreau să ştie."

După două zile, nu mai răspundea nimeni la telefon. I-am găsit pe amândoi la spital, ea la un etaj, el la altul, la terapie intensivă. Am stat puțin de vorbă cu Nicolae. Mi-a zis că va muri şi m-a rugat să vorbesc la înmormântarea sa. A respins blând toate încurajările mele, ca unul care ştie mai bine ce se întâmplă. S-a externat a doua zi şi, după încă o zi, a murit acasă, înconjurat de prieteni, lucid, şi cu lumânarea în mână, rugându-se Fecioarei Maria.

Nicolae Itul s-a născut în Sălaşul de Sus, un plai dacic de la poalele munților Poiana Ruscă, la 5 decembrie 1923 (dar a fost înregistrat la 10 decembrie). A urmat şcoala primară în satul natal şi tot aici a învățat, mai ales de la mama sa, să îngenuncheze la icoană şi să se roage. Dascălii i-au convins pe părinți să-l dea mai departe la şcoală, căci era bun la carte. A fost mai întâi la liceul din Petroşani, apoi la Lugoj, unde a început destinul său tragic. În anul 1942, fiind un elev merituos, a fost recomandat de câțiva colegi mai mari să intre în Frăția de Cruce. În şcoala Frăției şi-a plămădit caracterul, rodind în el tot ce ne putem închipui mai înalt, mai puternic, mai înțelept şi mai curat, un român gata de jertfă pentru Dumnezeu şi neam. Crezul naționalist şi creştin nu l-a părăsit toată viața. În acelaşi

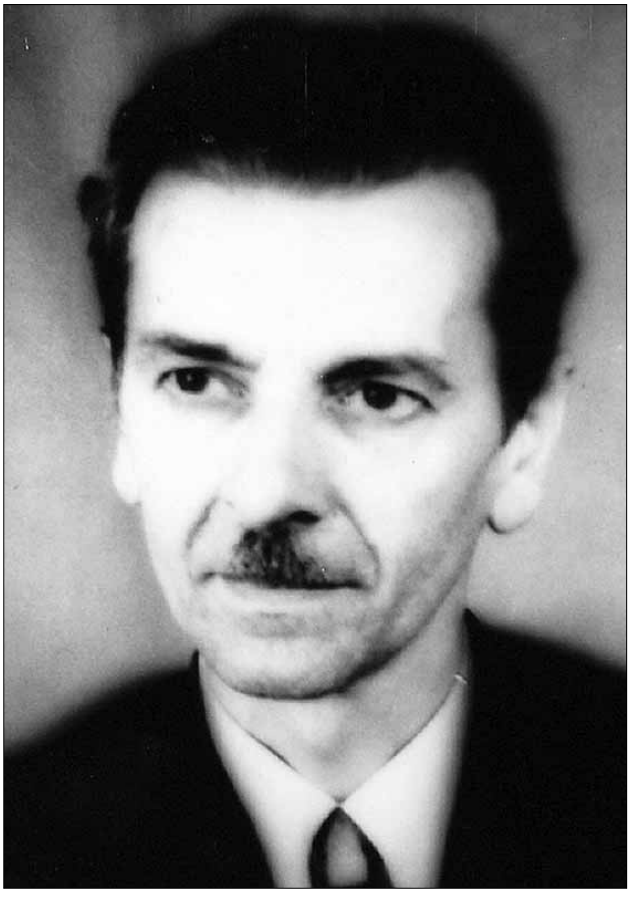

an 1942, a fost arestat şi închis la Penitenciarul Caransebeş, unde a stat doi ani, pe motive politice. La eliberare, a fost mobilizat şi trimis pe frontul de vest. Şi-a terminat studiile liceeale în 1946, la Petroşani, în toamna aceluiaşi an înscriindu-se la Politehnică în Bucureşti.

La 24 iunie 1948, a fost rearestat de Securitate, ca şef al unui lot din care mai făceau parte Anghel Avram, Adrian Bota, Gavrilă Lateş şi Ioan Precup. Şi astfel urcă, demn, *muntele suferinței*, ispăşind aproape 15 ani de temniță, în cele mai cumplite locuri: Jilava (1949-1950), Piteşti (1950), Tg. Ocna (1950-1953) Caransebeş (1954-1955), Codlea (1955-1956), Gherla (1956), Aiud (1956-1959). Spre final, deşi îşi ispăşise pedeapsa, a fost trimis în colonia Periprava, la tăiat de stuf, unde a mai făcut cinci ani de puşcărie. În 1964, a fost eliberat prin decretul de amnistie generală. Şi în toți aceşti ani a suferit frig, foame, bătăi, umilințe, munci istovitoare. A avut un singur reazem: credința în Dumnezeu.

La Jilava, în toamna anului 1949, fiind în aşteptarea procesului, s-a întâlnit cu un prieten care trecuse prin puşcăria de la Suceava şi cunoscuse încercările de „reeducare“ de acolo. De la acesta a aflat că şeful „reeducării“ era Eugen Țurcanu, pe care acum îl avea coleg de celulă. Itul l-a abordat cu mult curaj pe Țurcanu, încercând să-l determine să renunțe la acțiunile sale, spunându-i că regimul comunist îl va folosi şi apoi se va descotorosi de el (cum s-a şi întâmplat mai apoi). Țurcanu, ferm pe poziție, i-a replicat că nici un deținut nu va ieşi din închisoare fără a fi „reeducat“.

În 1950, după proces, a fost transferat la Piteşti, unde deja începuse iadul „reeducării“. Un prieten l-a prevenit asupra celor ce se întâmplau şi l-a sfătuit să tacă, să nu vorbească nimic cu nimeni. A scăpat însă de torturile Piteştiului, fiind transferat, în mai 1950, la Târgu Ocna, unde era spital-penitenciar. Era bolnav de TBC. Acolo se va întâlni cu vechiul său camarad de suferință Cezar Tănase, o primă victimă a agresiunii de „reeducare“ de la Tg. Ocna, care i-a povestit că flagelul ajunsese şi aici. După incidentele din 1 mai 1951, Itul a fost anchetat de lt. major Livezeanu (pe numele său real Lovenstein), pe care a încercat să-l convingă să oprească „reeducarea“.

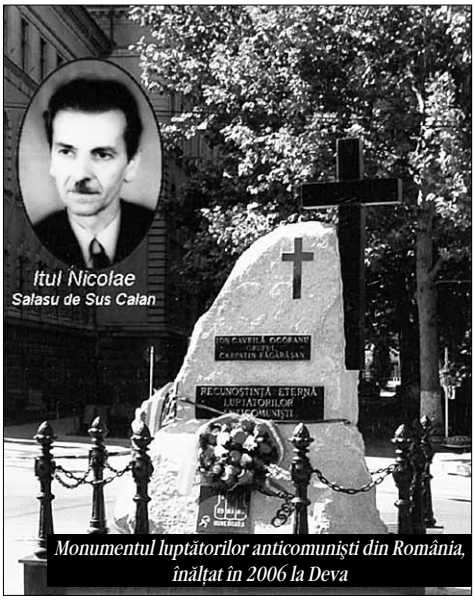

Monumentul luptătorilor anticomuniști din România, înălțat în 2006 la Deva

La Tg. Ocna şi-a dovedit Itul pe deplin calitățile de creştin, alergând de la patul unui bolnav la altul, ajutându-i pe mulți, spălându-i şi stând la căpătâiul muribunzilor. I-a fost aproape şi lui Valeriu Gafencu, cel supranumit Sfântul Închisorilor, care i-a murit în brațe. Cu câtă admirație a vorbit apoi despre Gafencu, despre starea lui de har, despre îndemnurile sale, pe care le-a urmat întreaga viață! Nicolae Itul a avut de altfel o viață de înaltă trăire creştină. Dovadă că, în 1977, a cumpărat un apartament la Călan, pe care l-a amenajat şi l-a dotat cu toate cele necesare, ca să funcționeze ca un lăcaş de cult greco-catolic, şi pe care l-a donat apoi Episcopiei Greco-catolice din Lugoj.

După eliberare, a absolvit Facultatea de Ştiințe Economice din Timişoara şi a lucrat la întreprinderi din Hațeg şi respectiv Călan – de unde s-a şi pensionat

În 1968, s-a căsătorit cu profesoara Dorina Crâng, care i-a fost o adevărată camaradă de viață.

A citit enorm, în încercarea de a cunoaşte tainele creației şi legile care guvernează lumea. Însă, mai presus de toate a învățat să se roage lui Dumnezeu.

A părăsit acest tărâm ca unul care nu şi-a îngropat talanții, împăcat cu toată lumea, plâns şi regretat de toți cei care l-au cunoscut.

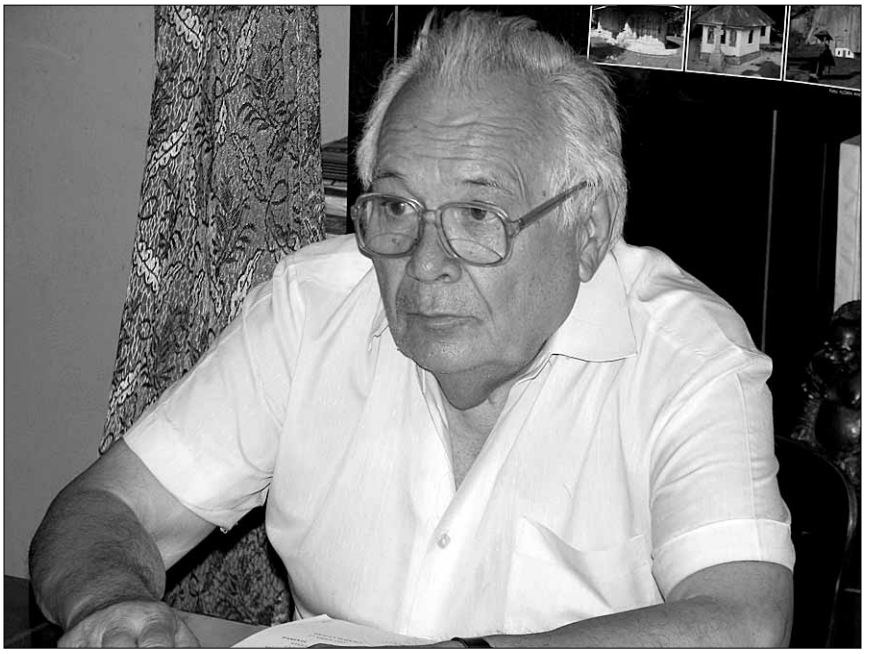

Ne-a mai plecat un senior

În seara lui 27 ianuarie a.c., a murit încă unul dintre cei mai iubiți foşti deținuți politic: Traian Popescu (zis Macă).

În ultimii ani s-a luptat cu diferite boli grave, fără ca de pe chipul lui de copil mare să se fi şters veşnicul său zîmbet. Era de-o energie debordantă şi de un optimism molipsitor. Cît s-a putut ține pe picioare, a fost prezent la toate manifestările comemorative pentru camarazii lui morți în închisoare şi la toate acțiunile culturale şi civice cu încărcătură patriotică şi creştină.

În urmă cu cîteva luni, a căzut din nou la pat, suferind de multiple afecțiuni.

Înzestrat memorialist al închisorilor comuniste, unde a jerfit enorm - trecînd şi prin iadul „reeducării" de la Piteşti -, Traian Popescu n-a cerut niciodată răzbunare, ci numai să ne cunoaştem trecutul şi să învățăm din el. În toate ieşirile sale publice - altminteri numeroase, în conferințe, în presă, la radio şi televiziune -, ca şi în cărțile sale a respirat bunătate, echilibru şi speranță.

Născut la 27 aug. 1923, în București, Traian Popescu a absolvit Politehnica şi Academia de Înalte Studii Comerciale şi Industriale din Bucureşti. A fost arestat în 1948 şi condamnat la 20 de ani de muncă silnică, pentru „crimă de înaltă trădare", ca adversar ireductibil al comuniştilor. În timpul detenției, a pătimit la Jilava, Piteşti, Gherla, Aiud şi Văcăreşti. În temniță şi-a descoperit vocația pentru muzică şi a compus în minte 20 de lucrări muzicale din care trei simfonice, pe care le-a scris pe hîrtie după eliberare. A fost eliberat în 1964, cu decretul de grațiere generală din acel an.

După 1990, a publicat volumele *Mănăstirea Predeal - Evocări*, *Catrenele Învierii „Zarca" Aiud 1957-1958*, *Experimentul Piteşti* şi *File din procesul comunismului. Teroarea şi diversiunea politică de stat.*

Compozițiile sale simfonice au fost interpretate de Orchestra Radio şi au avut succes.

L-am cunoscut destul de bine, l-am prețuit şi regret că nu am fost mai apropiați decît am fost, căci era un om de la care aveai ce învăța. Dumnezeul să-l odihnească în pace! ***(C.T.)***

Jertfa creștin-ortodoxă în holocaustul roșu

Constantin N. Străchinaru

Tema jertfei creştin-ortodoxe româneşti în temnițele comuniste este un răspuns, între altele, şi niciodată complet, la propaganda atee dusă de reziduurile regimului comunist, criminal şi ilegal, impus în România de forțe uraliene, după nefericitul act de la 23 august 1944.

Guri năimite şi conştiințe alterate ale unor gazetari deversați din presa cu seceră şi ciocan în «noile» *mass media*, în care s-au aciuat şi tot felul de mai tinere coloane vertebrale de gelatină, străini laolaltă de cea mai elementară deontologie jurnalistică, colportori de neadevăruri gonflate, asmuțiți de către diriguitorii şi manipulatorii caracatiței securisto-comuniste din umbră, foarte interesată să deturneze obiectivul devoalării asasinilor din *holocaustul roşu* şi a cadrelor de partid comunist de pe toate treptele de comandă, control şi execuție. Aceştia au căutat să creeze o conspirație a tăcerii, a estompării jertfei, aproape în masă, a poporului român în deceniile comuniste şi, pe de altă parte, să denigeze în fel şi chip mari personalități ale opoziției la comunism, atribuindu-le acțiuni de colaborare a victimelor cu victimizanții, a celor care au suferit schingiurile morale şi fizice – mulți, foarte mulți dintre ei, ajungând, în gropile fără cruci ale numeroaselor locuri de detenție şi de muncă forțată de pe întregul teritoriu al mutilatei noastre Românii.

Dintru început trebuie precizat că jertfa ortodoxă din anii terorii bolşevice nu e reductibilă numai la cei arestați şi martirizați, ci s-a extins, până la al VII-lea neam al celor din detenție, din exilul românesc şi, într-un sens mai larg, şi a întregii elite româneşti.

Foamea, frigul şi mai ales frica n-au mai avut limite, debilitând, rărind şi desfigurând un întreg popor. Teroarea şi asasinatul n-au mai ținut seama de vârstă, sex, condiție socială etc. Cu aceeaşi cruzime s-au năpustit asupra oricui nu trecea de partea asasinilor sau nu zicea ca ei, conform lozincii: «Cine nu-i cu noi e împotriva noastră», în consecință trebuie lichidat.

Rămâne însă incontestabil faptul că greul jertfei creştin-ortodoxe a vizat prioritar elita intelectuală, de la savanți, cadre universitare, scriitori, la studențimea fruntaşă şi elevii excepționali ai liceelor româneşti, între toți, preoții, monahii şi monahiile formând o categorie din primele rânduri ale supliciului, lor adăugându-li-se jertfa țăranilor, ofițerilor – a multor generali de seamă, a muncitorilor de toate categoriile şi a funcționarilor numeroselor instituții de stat, dați afară din serviciu, şi copiii tuturor, scoşi din şcoli, lăsați pe drumuri; şi din tot acest popor foarte mulți fiind condamnați pentru false motive de «crime» împo-

triva ordinii sociale. Care ordine?! Teroare extinsă la scara națională cu talpa iadului în penitenciare şi coloniile de muncă silnică.

În tot acest infern cu prelungire şi după evenimentele din decembrie 1989, neslăbită de ochii turbării atee, a fost şi mai este încă Sfânta noastră Biserică Ortodoxă. Astfel gurile strâmbe ale slugilor gazetăreşti, văzând că în topul preferințelor românilor Biserica şi credința ies pe primul loc, au început să strige tocmai ei, hoții, şi-n toate răspântiile: «prindeți hoții!» şi, arătând cu toate degetele mâinilor pline de sângele celor peste 1500 de fețe bisericeşti: ierarhi, preoți, monahi şi monahii – toți martiri –, aruncând asupra lor şi a Bisericii fel de fel de blestemății, nescăpându-le nici cei morți din morminte. Dar sângele vărsat pentru credința în Dumnezeu, Neam şi Țară, are glasul adevărului şi noi credem că va veni o vreme când cimitirele şi gropile comune ale inocenților se vor umfla spre cer adeverind existența martirologiului românesc apărarea ortodoxiei, a tradițiilor, a înaintaşilor şi idealurilor noastre.

Puterea credinței în Dumnezeu, Neam şi Țară, hrănirea cu armonia poeziilor legendarilor Radu Gyr, Nichifor Crainic şi ale atâtor alți poeți din închisori a vindecat răni, boli, prelungind viața multor martirizați la vârste seculare, sau aproape seculare. Să stai 23 de ani în închisori şi să trăieşti 101 ani ca părintele Neculai Grebenea, să cultivi smerenia, muncind silnic în iadul minelor de plumb de la Baia Sprie şi Cavnic şi a tăiatului de stuf la Periprava ca Preacuviosul arhimandrit şi stareț – Iustin Pârvu, ctitorul Sfintei Mănăstiri Petru-Vodă, (Poiana Teiului-Neamț) şi trecut de vârsta de 90 de ani, care stă, pe lângă zi, şi câte o parte din noapte între nenumărații creştini veniți din toată țara, unii şi din străinătate, la duhovnicul uşurător de suflete, regenerator de conştiințe, şi care doarme pe un crâmpei de pat în chilioara lui, mănâncă numai de post... este cu adevărat un mister, este misterul trăirii în Dumnezeu. Cititorii să-şi procure, îi rugăm, colecția revistei ROST, în care vor întâlni alte asemenea mari personalități martirizate în noaptea comunistă.

Această jertfă a ortodoxiei româneşti este mâna întinsă celor în viață şi generațiilor care vin pe calea apropierii noastre de Dumnezeu şi a regăsirii noastre în unitatea demnității şi creativității.

Ortodoxie şi naţionalism (4)

Exarhatul Bulgar

Alexandru Racu

Creştinaţi în 864 - 865 de către fraţii Chiril şi Metodie din Tesalonic, bulgarii au beneficiat încă de timpuriu de independenţă ecleziastică în raport cu Patriarhia din Constantinopol. Utilizând limba slavonă (a cărei canonicitate a fost confirmată de sinoadele locale de la Split din anii 925 şi 1061) în slujbele bisericeşti şi păstoriţi fiind de preoţi care aparţineau propriei lor etnii, bulgarii se integrau astfel în vechea tradiţie bizantină, respectuoasă faţă de particularitatea şi independenţa unei naţiuni convertite. Mai mult chiar, la începutul secolului X, Biserica Bulgară va deveni prima patriarhie ortodoxă slavă. Dar aşa cum am menţionat şi într-un articol precedent, deşi în prima perioadă de după cucerirea otomană vechiul sistem bizantin a rămas în funcţie, sfârşitul secolului XVIII va aduce schimbări dramatice, dată fiind capturarea Patriarhiei din Constantinopol de către ideologia pan-elenistă secretată de mediile fanariote. Astfel, la un an după desfiinţarea patriarhiei sârbe de la Pec, în 1767, îşi va înceta existenţa şi Arhiepiscopia autonomă bulgară de la Ohrid. La fel ca şi sârbilor, bulgarilor li se va impune o ierarhie alogenă, grecească, care va eleniza nu doar liturghia şi cărţile de cult, ci şi sistemul educaţional din teritoriile bulgare.

Stârnirea naţionalismului bulgar

Consecinţa acestor schimbări a fost, ca şi în alte cazuri, că naţionalismul bulgar care se va naşte în această perioadă, se va defini nu doar printr-o componentă anti-turcească, ci şi prin una virulent anti-grecească. Documentele vremii reflectă această stare de spirit resentimentară a bulgarilor, grecii fiind definţi în preajma anilor 1860, de către publicaţiile naţionaliste bulgare, drept „mâncători de stârvuri şi sugători de sânge... fanarioţi blestemaţi şi cruzi, care ne blesteamă şi ne interzic să vorbim bulgara, ne dau foc la şcoli şi la străvechi cărţi bulgare, ne persecută învăţătorii, ne dau pe mâna turcilor!“.[1]

Însă oprimarea ecleziastică grecească, departe de a-şi atinge scopurile, va acţiona dimpotrivă ca un catalizator ce va accelera dezvoltarea conştiinţei naţionale bulgare. Astfel, în introducerea *Istoriei Slavilor Bulgari*, redactată în 1762 de monahul Paisie de la Hiliandar, părintele fondator al naţionalismului bulgar, acesta îşi admonestează compatrioţii care se ruşinează de propria lor etnie şi limbă, aducându-le aminte de forţa şi măreţia regatului bulgar medieval. Pentru părintele Paisie, „bulgarii au fost cei mai de seamă dintre slavi“. Alături de pedagogia emancipatoare făcută prin istorie, Paisie se angajează şi în schiţarea unui portret antropologic al bulgarului care anticipează tezele de mai târziu ale slavofilismului rusesc, privitoare la natura teoforă a mujicului rus. Socotit a fi sărac întru ale cugetării de către arogantul grec, bulgarul este pentru părintele Paisie dimpotrivă, posesorul unui suflet eminamente creştin, opus intelectualismului grecesc. „Bulgarii smeriţi la cuget“, subliniază părintele Paisie, sunt ospitalieri şi fac milostenie cu toţi nevoiaşii, „în timp ce înţelepţii şi cultivaţii greci nu fac niciodată astfel, ci iau de la cei smeriţi la cuget şi-i jefuiesc.“[2] Tezele lui Paisie vor evolua din ce în ce mai mult în secolul XIX către o formă de misticism naţional ortodox care, potrivit lui Jean Mousset, se va dovedi a fi cel mai intens şi cel mai violent din Balcanii de secol XIX. „Nimic nu e mai frumos decât a fi bulgar“, afirma în 1851 un învăţător bulgar din Veles.

[1] *Documents and materials on the History of the Bulgarian people*, Sofia, 1969, Editura Academiei de Ştiinţă Bulgară, editat de M. Voynov şi L. Panayotov, pp. 108-109

[2] Ibidem, p. 74

Biserica Sf. Sofia de la Nesebar - Bulgaria

Susținută de contribuțiile generoase ale negustorilor bulgari, o vastă rețea de şcoli seculare se va dezvolta pe teritoriul bulgar în prima jumătate a secolului XIX. Mai mult decât atât, naționalismul bulgar va căpăta o componentă vădit seculară fapt reflectat şi de afirmațiile primului profesor bulgar de la prima şcoală seculară bulgară, deschisă în 1835 la Gabrovo. Acesta, un monah pe nume Neofit, de la mănăstirea Sfântul Ioan de la Rila, se dovedeşte a fi mai degrabă ataşat iluminismului național decât vocației apostolice sau anahoretice: „construiți mai întâi şcoli", afirmă acesta „şi apoi biserici şi mănăstiri. Publicați în bulgară mai întâi cărțile şcolare indispensabile, şi apoi Noul şi Vechiul Testament. Pentru că la nevoie, ne putem ruga lui Dumnezeu pe câmp, în pustie sau acasă, în timp ce instruirea şcolară nu se va face nici în pădure, nici în pustie ci doar în şcoală"[3].

Dincolo de dezvoltarea sistemului secular de învățământ în limba bulgară, agenda naționalistă bulgară are ca principal element Biserica, unde se vrea reintroducerea limbii slavone şi îndepărtarea ierarhiei greceşti. Ca atare, în teritoriu vor începe o serie de rebeliuni populare împotriva ierarhiei elene, completate de o serie de petiții adresate Patriarhiei din Constantinopol de către clerul bulgar, pentru numirea de episcopi bulgari şi pentru dreptul bisericii bulgare de a avea propriul ei reprezentant pe lângă Înalta Poartă. Pentru prima dată, unitatea *millet*-ului ortodox era contestată în *interiorul* Imperiului Otoman, fapt care contravenea atât canoanelor Bisericii, cât şi principiilor de drept ale statului ottoman, care nu recunoştea comunități entice, ci doar comunități religioase. Până acum, mişcările centrifuge în raport cu Patriarhia din Constantinopol erau consecințe ale formării de noi state naționale, ca în cazul Serbiei şi a noii Republici Elene. Evident, toate aceste măsuri vor întâlni opoziția Patriarhiei, care va recurge chiar la arestarea unor clerici bulgari.

Şantajul cu trecerea la uniație

După războiul Crimeii, conflictul se va intensifica şi va duce inclusiv la implicarea a terțe părți. Profitând de scandalul intra-ortodox şi spre disperarea ruşilor, care la ora respectivă erau pe deplin angajați în înfăptuirea idealului panslavist, se va dezvolta în Bulgaria un puternic prozelitism catolic şi protestant, cel dintâi dovedindu-se a fi cel mai eficace. Astfel, în 1859, credincioşii unei eparhii bulgare îşi exprimau disperarea printr-o petiție adresată Papei Pius al IX-lea, petiție care debuta cu următoarea frază: „Noi, subsemnații, rezidenți ai episcopiei de Polyanino, deşi fără tragere de inimă şi cu profundă şi inexprimabilă confuzie în sufletele noastre, ne vedem nevoiți să admitem public că Biserica noastră Ortodoxă de Răsărit a ajuns într-o stare lamentabilă de nedescris". Petiționarii se plângeau de episcopii lor greci, pe care îi caracterizau drept „o grea povară şi o plagă pentru turma creştină", în special de fostul lor episcop Meletie, socotit a fi „lup în piele de oaie". Petiționarii concluzionau prin următoarea rezoluție: „Pentru a ne păstra credința întreagă şi neîntinată, aşa cum am primit-o de la înaintaşii noştri, şi pentru a ne păstra pe noi înşine în fața corupției clerului grec – am decis în chip ferm să renunțăm la ea (la credință) şi să declarăm că suntem gata să recunoaştem pe Sanctitatea Sa, Papa Pius al IX-lea, drept conducător religios al nostru". Bulgarii cereau în schimb dreptul de a-şi păstra datinile şi sărbătorile religioase, precum şi dreptul de a avea episcopi bulgari şi de a folosi propria limbă în Biserică"[4].

[3] Jean Mousset, *La Serbie et son Église* (1830-1904) , Paris, Librarie Droz, 1938, p. 264
[4] *Documents and materials on the History of the Bulgarian people*, p. 97

Confruntată cu o astfel de situație, Patriarhia începe să-şi dea seama că situația e pe cale să iasă de sub control şi, ca atare, trece la negocieri. Deja, în 1860, se estimează că şaizeci de mii de bulgari şi macedoneni trecuseră la uniație. Mai mult decât atât, şantajul bulgarilor a reuşit să-i determine pe ruşi, speriați de posibilitatea unei apostazii generalizate, să le acorde sprijin deplin în conflictul cu Biserica Greacă. Văzând că şantajul funcționează, bulgarii îşi vor radicaliza de acum înainte cererile, mergând, după cum se va vedea, până la solicitarea creării unei Biserici Bulgare în absența unui stat bulgar. După cum am subliniat, la vremea respectivă Bulgaria nu-şi obținuse încă independența de stat şi ca atare, nu putea profita de prevederile canonului care recomanda suprapunerea organizării bisericeşti pe organizarea politică. Însă dincolo de acest aspect, cert este că instrumentarea religiei în scopuri politice confirmă tendințele seculare ale naționalismului bulgar, aşa cum au fost subliniate şi mai sus în cazul priorității pe care chiar fețele bisericeşti o acordau educației seculare în raport cu cea religioasă. Deşi aceste aspecte nu sunt universal valabile, mulți dintre clericii bulgari respingând ferm soluția uniației, putem da totuşi unele exemple privitoare la cât de departe pot merge astfel de atitudini. Astfel, spre sfârşitul veacului al XIX-lea când lupta între cele două biserici continua încă în Tracia şi Macedonia (regiuni care nu intraseră în componența statului bulgar, format la 1878 prin tratatul de la San Stefano), o revistă bulgară afirma chiar necesitatea ca bulgarii să se întoarcă la credința bogomilă a strămoşilor lor care, chipurile, s-ar fi potrivit mult mai bine cu firea bulgarilor decât ortodoxia constantinopolitană.

Începând cu 1860, petițiile bulgare vor începe să se adreseze direct Sultanului, acestuia cerându-i-se să confirme oficial revoluția eclezială bulgară. În acelaşi an, în ciuda faptului că era dispus să slujească în slavonă, pe care o cunoştea, episcopul grec de Ohrid va fi respins de către credincioşii care afirmau că nu mai vor să vadă picior de episcop grec prin preajmă, pentru că prea mult timp aceştia „le-au supt sângele“[5]. Pe fondul situației tot mai tensionate, enciclica Patriarhului Ecumenic de la sfârşitul acelui an afirma că „lumea ortodoxă este martoră astăzi, o spunem cu mare frică şi cu durere amară, a rezultatului tragic şi fatal al unei lucrări a lui Satan, tatăl răului, menită să ducă la pierzania multor suflete de creştini“. Asaltat de efectul dizolvant din punct de vedere eclezial al naționalismului, patriarhul reafirma că Biserica este, fără nici o distincție etnică, mama tuturor ortodocşilor[6].

Însă era prea târziu. În anii care au urmat, repetatele concesii făcute de către Patriarhia din Constantinopol şi repetatele negocieri mediate de către ambasadorul rus sau de către Sultan s-au dovedit a fi de prisos.

Dacă inițial Patriarhia a acceptat dreptul bulgarilor de a sluji şi a învăța în limba lor şi de a avea episcopi de naționalitate bulgară, cea din urmă ofertă, făcută în 1867 le dădea bulgarilor dreptul la o Biserică autonomă sub forma unui Exarhat, cu propriul sinod, ba chiar cu posibilitatea prevăzută ca Patriarhul ecumenic să fie bulgar. Limitat la Nord de Dunăre, la Sud de Balcani, la Vest de Serbia şi la Est de Marea Neagră, Exarhatul bulgar nu cuprindea însă Macedonia şi Tracia. Aparent, Patriarhia nu putea să ofere mai mult, însă pentru bulgari nu era îndeajuns de mult. Între timp, în teritoriu situația devenise haotică, populația îndepărtând forțat episcopatul grec care nu mai avea *de facto* nici o autoritate.

Sultanul înființează Biserica autocefală bulgară

În cele din urmă, sătul de negocieri interminabile, Sultanul s-a decis să tranşeze situația şi să facă singur ordine în ograda creştinilor. Astfel, la 28 februarie 1870, un *firman* al Înaltei Porți proclama înființarea unei Biserici autocefale bulgare: Exarhatul Bulgar.

Proclamarea Exarhatului Bulgar a reprezentat cea din urmă lovitură primită de către Patriarhia din Constantinopol în secolul al XIX-lea şi cea mai grea. Deja, în acest moment, Biserica

[5] Ibidem, pp. 107-108

[6] Jean Mousset, *La Serbie et son Église* (1830-1904) , Paris, Librarie Droz, 1938, p. 268

Biserica Bojana, Sofia

Greciei şi Biserica Serbiei (aceasta din urmă fiind singura biserică din Balcani care nu şi-a proclamat autocefalia în mod necanonic) erau autocefale, iar la ruptura cu Biserica Română, produsă în anii 1860, s-a adăugat şi catastrofa financiară cauzată de secularizarea averilor mănăstireşti din 1863. Patriarhul a refuzat să recunoască decizia Sultanului, aceasta intrând în contradicție cu canoanele bisericeşti, care interzic suprapunerea a doi sau mai mulți episcopi într-o dioceză. Mai mult decât atât, în răspunsul său adresat Porții, Patriarhul Grigorie al VI-lea, denunța prezența în textul actului care întemeia Exarhatul Bulgar a termenului „biserică bulgară". „Dacă autoritatea civilă recunoaşte naționalități, conferindu-i fiecăreia drepturile şi privilegiile de rigoare" sublinia Patriarhul, „Biserica nu a recunoscut niciodată naționalități în sânul ei: nu a fost nicicând divizată în Biserică Arabă, Biserică Albaneză, Biserică Bulgară etc."[7] Însă Ali Pasha declarase deja lapidar că de acum înainte guvernul otoman refuza să mai pună puterea de stat la dispoziția Patirarhiei din Constantinopol. Incapabil să obțină revocarea *firmanului*, Patriarhul a ales în cele din urmă să demisioneze.

Situația va deveni însă şi mai complicată întrucâ articolul zece al *firmanului* prevedea posibilitatea ca alte dioceze să fie incluse în Exarhat, dacă cel puțin două treimi din credincioşii acestor dicoeze se vor declara de acord. În anii ce vor urma, această prevedere va da naştere unui adevărat război al plebiscitelor în Macedonia şi Tracia, Exarhatul trecând de data asta în mod fățiş la o politică expansionistă, menită să realizeze pe teren bisericesc Bulgaria Mare. O Bulgarie care, întrucât era situată în interiorul Imperiului Otoman, în mod paradoxal, nu reprezenta un stat ci o Biserică. Practic, la acest

[7] Ibidem., p. 279

moment, politica inițială a fanarioților de a eleniza popoarele ortodoxe din Balcani s-a întors împotriva inițiatorilor ei, proiectul pan-elenic pierind, asemeni oricărei păsări, pe propria-i limbă. Biserica Greacă a creat în cele din urmă un monstru pe care nu-l mai putea controla, şi care, după cum se va dovedi doi ani mai târziu, nu avea nici un interes în remedierea schismei, ba dimpotrivă, căuta să o agraveze. Astfel, bulgarii vor încălca în mod deliberat chiar una din prevederile firmanului, anume obligativitatea de a-l pomeni la Liturghie pe Patriarhul Ecumenic, alegând să apeleze la această ultimă sfidare într-o zi de praznic cu o foarte mare încărcătură simbolică: ziua prăznuirii Sfinților Chiril şi Metodie, apostolii slavilor şi cei care au creat alfabetul chirilic. În mod tragic, starea Bisericii Ortodoxe din Balcani de la acea dată se situa la antipozii viziunii apostolice şi ecumenice a celor doi mari sfinți. În cele din urmă, în luna septembrie a aceluiaşi an, un Sinod al Patriarhilor răsăriteni convocat de Patriarhia din Constantinopol, avea să excomunice întreaga Biserică Bulgară, sub acuzația de filetism. Schisma bulgară, cel mai grav eveniment din viața Bisericii în secolul al XIX-lea, avea să țină până în 1945.

Potrivit lui Jean Mousset, *firmanul* de la 1870 a reprezentat „o adevărată revoluție în ceea ce priveşte statutul civil al bulgarilor". „Imperiul Otoman", continuă autorul, „nu recunoştea naționalități ci numai comunități religioase. Cu alte cuvinte, nu recunoştea grupurile civile decât dacă erau organizate sub formă de biserici. Spre exemplu, în 1861, Poarta a recunoscut, din perspectivă civilă, existența separată a bulgarilor uniți cu Roma, în timp ce continua să refuze o astfel de recunoaştere bulgarilor aflați în subordinea Patriarhiei din Constantinopol. Ca atare, acest fapt i-a determinat pe mulți bulgari să se unească cu Roma doar pentru a obține un statut civil de autonomie națională."[8] Fiind ortodocşi, „bulgarii erau plasați de administrația imperială în acelaşi grup civil cu grecii, cu care se confundau, *Rum Millet*-ul. Însă acum deveniseră *Bulgar Millet*, adică o comunitate deopotrivă religioasă şi etnică. Or, în această transformare detectăm principalul atu al Exarhatului. Acesta le oferea aderenților săi nu doar privilegiul de a sluji într-o limbă slavă, în locul celei greceşti, ci privilegiul unui statut civil superior."[9]

Dacă Biserica Greciei şi Biserica Serbiei erau îndreptățite să-şi fundamenteze pretențiile de autocefalie pe Canonul 38 al Sinodului Quinisext, care indica necesitatea corespondenței între administrația politică şi jurisdicția bisericească, Exarhatul Bulgar nu putea să se folosească de un astfel de argument, datorită faptului că la acea vreme nu exista un stat bulgar. Iar dacă Biserica Greciei, după cum am arătat în precedentul articol, a încălcat, atunci când şi-a proclamat autocefalia, una din prevederile canonice, anume aceea conform căreia autocefalia trebuie acordată de Biserica mamă, în cazul de față, ambele prevederi canonice au fost încălcate.

Mousset subliniază de asemenea faptul că succesul mişcării exarhiste se datorează în bună măsură influenței ideologice panslaviste a Rusiei, care a sprijinit mişcare de independență bisericească bulgară mai mult decât oricare altă mişcare contemporană de acest tip din Balcani, şi asta mai ales datorită faptului că Bulgaria se afla pe ruta către Constantinopol, ținta politicii externe ruseşti din secolul XIX, oraş care reprezenta pentru ruşi nu doar „o cucerire politică

8 Avem de altfel o paralelă în România, reprezentată de cazul uniației, pe care Mitropolitul Corneanu, probabil dintr-o perspectivă asemănătoare, o califica drept o „necesitate istorică". Faptele ulterioare ale Mitropolitului Corneanu au confirmat acest *pattern* de gândire. Numitorul comun al celor două fenomene, precum şi al fenomenelor de dată recentă, euro-ecumenice, este instrumentarea religiei în scopuri politice şi, aşa cum am subliniat deja într-un alt articol, presupusul antagonism dintre naționalism şi ecumenism nu reprezintă decât o diversiune, pusă în scenă de actuala elită, menită să ascundă faptul că adevărații filetişti sunt tocmai cei care fac carieră vehiculând acuzația de filetism la adresa celora care optează, ortodox, pentru rămânerea în tradiție. În realitate, instrumentarea politică a religiei, fie că se cheamă ecumenism, fie că se cheamă filetism, nu face decât să perverteasc categoriile legitime, deopotrivă politice şi religioase, prin suprapunere. Filetismul perverteşte națiunea, iar ecumenismul perverteşte ecumenicitatea.

9 Jean Mousset, *Op. cit.*, p. 278; Aşijderea, pentru actuala elită, ecumenizarea ortodocşilor, celebrată ritual prin „gesturi profetice" precum cel al ÎPS Corneanu, este menită, chipurile, să le confere acestora privilegiul unui statut civil superior: acela de „europeni".

esențială, ci mai întâi de toate, o poziție spirituală de anvergură mondială."[10]

Însă şi celelalte biserici autocefale nou formate, cea românească şi cea sârbească (mai puțin Biserica autocefală a Greciei) au privit cu simpatie fenomenul bulgar, nesprijinindu-l însă de teama unui conflict cu Constantinopolul şi acceptând oficial, alături de Biserica Rusă, condamnarea sinodală a filetismului de la 1872.

Unitate, diversitate și libertate

Cert este că la sfârşit de secol XIX, un autor precum Dostoievski distingea existența a două variante de ortodoxie, aflate în competiție. Versiunea fanariotă, afectată de schismă, diviziuni şi conflicte naționale, „părea contaminată de putreziciunea «Omului Bolnav al Europei» (Imperiul Otoman)"[11]. În urma a doar cincizeci de ani de agitație naționalistă, teritoriul controlat de Patriarhia din Constantinopol s-a redus dramatic, în timp ce pe scena politică balcanică îşi făcea tot mai puternic simțită prezența un alt tip de ortodoxie, energică şi suprasaturată de un naționalism mesianic cu ambiții mondiale: ortodoxia rusă, care îşi asuma misiunea regenerării decadentei ortodoxii balcanice. Deşi recunoştea faptul că bulgarii subordonează Biserica intereselor naționale, Dostoievski sublinia faptul că, venită de la greci, acuza nu putea nicidecum să reflecte o judecată izvorâtă din sobornicitatea Bisericii, ci doar o dovadă de ipocrizie, din moment ce grecii făceau acelaşi lucru şi, mai mult, ei începuseră primii. Cert este că pentru Dostoievski ideea ecumenică nu putea să supraviețuiască pe terenul națiunilor şi al naționalismelor ortodoxe care aveau să intre în mod necesar în conflict, odată ce „omul bolnav al Europei" va fi murit. Iar pe de altă parte, aparent inerent legată de proiectul politic imperial, ecumenicitatea nu avea cum să fie salvată, cel puțin în accepția imaginarului panslavist de secol XIX, de o a doua Romă, incapabilă să reînvie după catastrofa de la 1453. Singura soluție, în opinia lui Dostoievski, era *A Treia Romă*, fapt care se traducea geo-politic prin necesitatea dobândirii de către ruşi a Constantinopolului.

În realitate însă, panslavismul rusesc, pe care bulgarii au încercat să-l orchestreze la scară mică la sud de Dunăre şi *marea idee* elenă, cădeau pradă, ambele, aceleiaşi fatale contradicții: contradicția dintre universalitatea creştinismului şi ideea de popor ales. Ca atare, ambele proiecte teologico-politice ar fi ajuns în cele din urmă să sacrifice fie diversitatea, fie libertatea popoarelor în numele unității. Dumnezeu însă a rânduit altfel. Însă nici scenariul sectarismului pe baze naționale nu este ortodox, fapt subliniat de altfel de denunțarea de la 1872 a ereziei filetiste.

În fine, trebuie subliniat, în lumina acestor nefericite evenimente ale secolului al XIX-lea, că problema raportului dintre unitate şi diversitate şi, implicit, cea a raportului dintre unitate şi libertate, rămâne una cât se poate de actuală şi, îndrăznesc să spun, rămâne marea provocare a Ortodoxiei, a cărei dreaptă aşezare nu poate să treacă decât prin asumarea individuală şi colectivă a ascezei pe care iubirea o presupune.

În definitiv, unitatea Bisericii este unitatea iubirii, iar orice unitate care nu este expresie a iubirii, este o falsă unitate. Unitatea care sacrifică libertatea şi diversitatea, deşi spectaculoasă din punct de vedere exterior, nu este însă decât exterioară şi ca atare, mască a căderii fiind, departe de a tămădui căderea o adânceşte, închizând-o în iremediabilul ereziei. Aceasta este de altfel, pe plan ecleziologic, străvechea ispită romano-catolică, care dă târcoale de o mie de ani Răsăritului, a cărei intensitate creşte direct proporțional cu scăderea iubirii dintre noi (în virtutea legăturii intrinseci dintre erezie şi păcat), atât la nivel inter-personal cât şi la nivelul relației dintre neamuri.

Părintele Sofronie Saharov afirma că nu trece cu vederea faptul că „această desăvârşire a omenirii, asemenea cu a dumnezeirii", pe care se fundamentează ecleziologia ortodoxă, adică unitatea tri-ipostatică a Treimii (iar în Sfânta Treime nici un ipostas nu este mai presus de altul deşi toate sunt diferite), „este doar țelul poruncilor lui Hristos; că poate această desăvârşire nu se va

[10] Ibidem, p. 296

[11] Ibidem, p. 298

Biserica Sf. Gheorghe, Sofia

realiza în planul istoriei niciodată". „Dar nu putem ajunge", continuă părintele Sofronie, „la hotărârea de a considera o «utopie» desăvârşirea poruncită de Dumnezeu şi, desconsiderând creştinismul, să urmărim ţeluri inferioare, dar care dau mai repede «rezultate văzute»".[12]

Căci dacă pe de o parte Catolicismul a sacrificat libertatea în numele unităţii, golind-o pe cea din urmă de conţinut, iar Protestantismul a sacrificat unitatea în numele libertăţii, golind de conţinut în acest caz libertatea, Ortodoxia nu se poate refugia în dialectica nimicului. Dacă adevărul ei antropologic este unirea minţii cu inima, adevărul ei ecleziologic şi implicit social nu poate fi decât sobornicitatea care reconciliează diferenţierea şi libertatea persoanei cu unitatea iubirii. Atât pe plan individual cât şi pe plan istoric, această Cale, una cu Adevărul şi Viaţa, nu are cum să ocolească inima şi, implicit, crucea. Înfăptuirea tot mai deplină a acestui principiu, de la nivelul relaţiilor din parohie până la nivelul relaţiilor intra-ortodoxe, este misiunea noastră a tuturor, iar din acest punct de vedere, diversele eşecuri istorice ale Bisericii nu pot fi decât tot expresia unei vinovăţii colective.

În plus, evenimentele pe care le-am prezentat în seria de articole pe care o închei aici, reclamă de asemenea un mereu reînnoit efort al raţiunii de a distinge politicul de religios şi de a păzi conştiinţa eclezială de infiltrările ideologice.

[12] http://www.razbointrucuvant.ro/2009/10/06/parintele-sofronie-de-la-essex-in-catolicism-principiul-impersonal-striveste-persoana

Un mărturisitor al credinței ortodoxe în zona Năsăudului

Sfântul Atanasie Todoran

Pr. Prof. Adrian Cherhaț

Neamul românesc din Ardeal a avut de îndurat multe nedreptăți, umilințe şi prigoane de-a lungul istoriei sale zbuciumate, rămânând, însă, neclintit în cele două repere fundamentale ale sale, care i-au asigurat continuitatea: credința strămoşească şi conştiința națională.

Deşi supuşi aproape permanent unor presiuni politice, sociale şi religioase din partea stăpânitorilor străini, cu scopul de a-i deznaționaliza şi asimila în mod treptat, românii transilvăneni au rezistat miraculos în vâltoarea vremurilor printr-o exemplară tărie de caracter ascunsă sub chipul umilinței, dar şi arătată din când în când de personalități exponențiale, care sunau ceasul deşteptării în clipele de mare încercare.

Unul dintre cei care au ridicat stindardul credinței şi al neamului în fața stăpânitorilor a fost şi bătrânul oştean Tănase Todoran din satul Bichigiu, martirizat de autoritățile habsburgice la Salva în 12 noiembrie 1763.

Tănase Todoran, cunoscut din documente şi sub numele de „*Todoran a lui Dănilă*“, s-a născut în localitatea Bichigiu în jurul anului 1659, fiind perceput în conştiința românilor năsăudeni ca un personaj aproape legendar prin vârsta şi faptele sale. În documentele publicate până în prezent de către Augustin Bunea, Eudoxiu Hurmuzachi, Virgil Şotropa, Ioan Lupaş, Silviu Dragomir, Teodor Tanco şi alții, sunt exprimate păreri conform cărora Tănase Todoran ar fi avut în 1763 vârsta matusalemică de 120 sau 104 ani. Majoritatea istoricilor înclină spre a doua variantă, deşi ambele ipoteze sunt greu de verificat şi de apreciat. Oricum, este cert că Tănase Todoran avea o vârstă foarte înaintată în momentul martiriului său, un fapt excepțional, având în vedere că în epoca respectivă vârsta cea mai înaintată la bărbați era undeva în jurul a 60 – 65 de ani.

De tânăr, Todoran al lui Dănilă din Bichigiu pleacă ca soldat în armata imperială, unde timp de aproape 11 ani slujeşte împărăției în regimentul „Principele Carol“ cu garnizoana în zona Vienei. Din motive neştiute, probabil datorită întârzierii eliberării, se hotărăşte să dezerteze, întorcându-se în Transilvania pe cărările ascunse ale munților. Aici, se pare, s-a alăturat cetei de „răzvrătiți“ ai lui Pintea Gligor, vestitul erou al Maramureşului, devenind unul dintre căpitanii acestuia, datorită vastei sale experiențe militare dobândite în armata imperială. După uciderea lui Pintea, căpitanul Tănase Todoran rătăceşte prin munți şi, pe vreme de iarnă, trece în Moldova, unde se înrolează în oastea domnitorului Mihail

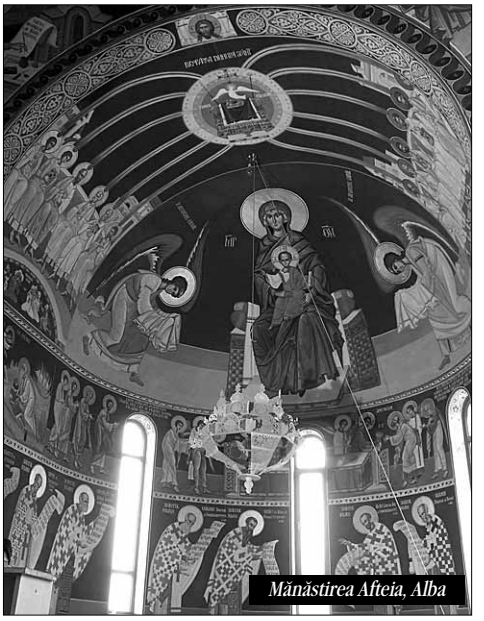

Mănăstirea Afteia, Alba

Racoviță, slujind aici cu credință şi devotament mulți ani. Pentru eroismul lui a fost remarcat şi răsplătit de domnitor prin ridicarea la rangul de răzeş domnesc în anul 1717, primind un domeniu considerabil, care îi asigura acum o viață îndestulată.

Chiar dacă risca arestarea şi condamnarea pentru dezertare din armata imperială şi implicare în revolta lui Pintea, Tănase Todoran renunță după o vreme la viața liniştită şi respectabilă din Moldova şi se întoarce în Transilvania. Ceea ce l-a determinat să se întoarcă de dincolo de Carpați au fost veştile îngrijorătoare despre presiunile şi persecuțiile pornite de habsburgi împotriva românilor pentru a-i convinge să treacă de la credința ortodoxă la unirea cu Roma. Era perioada de după tragicul an 1701, când mitropolitul ortodox Atanasie Anghel, în urma unor şantaje şi presiuni morale fără precedent, apostaziază de la Ortodoxie şi devine primul episcop unit cu Roma din Ardeal. Românii de aici rămân pentru multă vreme fără un episcop ortodox, fiind supuşi prin diverse metode unor presiuni morale şi umilințe sociale din partea autorităților pentru a-l urma pe ierarhul lor apostat Atanasie, pe care acum îl numeau *Satanasie*.

Întors în Transilvania supusă acestor urgii religioase, Tănase Todoran nu este uitat de către stăpânire pentru nesupunerile lui, fiind arestat şi închis câțiva ani în Turnul Dogarilor din cetatea Bistrița. În anul 1750 este eliberat din considerarea „*adâncei bătrâneți*“, aşa cum aflăm dintr-o însemnare în registrul oraşului Bistrița, şi se întoarce în Bichigiu. Deşi avea o vârstă înaintată, după eliberare acesta se implică activ în viața socială a văii Someşului, fiind până în anul 1758 judele satului Bichigiu, funcție similară cu primarul de astăzi, şi colector de contribuție în satele din zonă, care aparțineau magistratului cetății Bistrița. Prozelitismul agresiv şi perfid al catolicismului în satele româneşti a fost făcut cunoscut mai ales prin revolta monahului Sofronie din anii 1759 – 1761, care a cuprins aproape toată Transilvania. Acesta arăta clar că sub masca păstrării ritului ortodox se încearcă schimbarea credinței şi dezbinarea religioasă a românilor. Se spune că şi Tănase Todoran ar fi intrat în legătură cu vestitul monah din Munții Apuseni, care a pornit revolta. Cu siguranță bărbatul din Bichigiu a asistat îngrijorat şi neputincios, ca mulți alții, după înăbuşirea răscoalei religioase a lui Sofronie, la masacrul odiosului general von Bokow, care, sub binecuvântările perfide ale episcopului unit Petru Pavel Aron, a distrus cu tunurile zeci de sate şi mănăstiri ortodoxe ale Ardealului.

În tot acest timp, Tănase Todoran a fost un aprig apărător al drepturilor religioase şi sociale ale românilor năsăudeni, împotriva abuzurilor magistratului Bistriței. Conştient de intențiile Vienei şi de subterfugiile Bistriței, începe să-şi afirme tot mai mult crezul său, accentuând latura religioasă a problemelor românilor prin apărarea credinței ortodoxe strămoşeşti. Conform tradiției păstrate în zona Năsăudului, la moartea fiului său nu a acceptat ca acesta să fie împărtăşit de către un preot unit, considerând actul ca o abatere de la credința ortodoxă şi atragere subtilă spre uniatism. În acel moment, episcopul unit al Transilvaniei era Petru Pavel Aron, care, cu sprijinul Curții de la Viena, încerca să aducă la uniație pe toți românii ardeleni, trimițând preoți uniți în toate satele ortodoxe. Acesta a întâmpinat, chiar după înfrângerea revoltei lui Sofronie, o dârză rezistență în zona Năsăudului al cărei pilon de bază era Tănase Todoran din Bichigiu. Bătrânul oştean nu se sfieşte, împreună cu bichigenii, să-l înfrunte pe episcopul unit în mod direct la 4 mai 1763, închizându-i biserica la vizita canonică de pe valea Someşului, chiar înainte cu o săptămână de evenimentele cruciale de la Salva, deşi era conştient de efectele pe care le poate avea această atitudine.

Momentul care l-a consacrat pe Tănase Todoran, atestându-i curajul şi calitatea de martir şi mărturisitor al credinței ortodoxe, a fost revolta de la Salva din 10 mai 1763. După problemele religioase şi sociale din 1759-1761, împărăteasa Maria Tereza a decis să înființeze două regimente de graniță pentru întărirea siguranței imperiului, la Orlat, în zona Sibiului, şi la Năsăud, în ținutul Bistriței. În aceste regimente noi urmau să fie înrolați români ardeleni, care aveau să dobândească astfel şi anumite drepturi şi privilegii imperiale. Intenția împărătesei, dusă la îndeplinire

de generalul von Bukow, urmărea nu doar militarizarea acestor ţinuturi pentru siguranţa statală, ci şi atragerea la uniaţie a românilor ortodocşi, pentru a fi controlaţi mai bine. În cele două zone, Sibiu şi Năsăud, erau încă multe probleme serioase în ceea ce priveşte răspândirea unirii cu Roma printre români. Aceştia îşi apărau cu dârzenie credinţa strămoşească, mai ales că acum aflaseră, în urma mişcărilor împotriva uniaţiei, de încercările viclene ale habsburgilor de a-i atrage la catolicism.

Imediat după decretul imperial din 1762, prin care se înfiinţau cele două regimente, Tănase Todoran împreună cu alţi conducători ai satelor, care urmau a fi militarizate, a plecat la Viena pentru a solicita Curţii garanţii în privinţa drepturilor şi privilegiilor promise românilor, dar mai ales dreptul de a păstra credinţa ortodoxă. Aceştia s-au întors cu promisiunea că le vor fi acceptate toate cererile, producând mare bucurie năsăudenilor, care s-au declarat gata de a primi armele, intrând în regimentul grăniceresc. Lucrurile au mers astfel relativ bine sub organizarea generalului Bukow, urmând ca în cursul anului 1763 noii grăniceri români să depună jurământul de credinţă, devenind cetăţeni liberi ai imperiului cu drepturi depline. Existau astfel mari speranţe că românii intraţi în regimentele grănicereşti pot rămâne în credinţa lor ortodoxă strămoşească, mai ales că împărăteasa Maria Tereza, după răscoala lui Sofronie, a acceptat ca ortodocşii să aibă episcopul lor, după o perioadă de 60 de ani, în persoana ierarhului Dionisie Novacovici, de neam sârb, instalat la Răşinari în 1761.

La 10 mai 1763 avea loc la Salva, pe locul numit „La Mocirlă“, acţiunea de inaugurare a regimentului grăniceresc năsăudean, prin depunerea jurământului de credinţă în faţa generalului imperial Bukow şi, surprinzător pentru cei prezenţi, a episcopului unit Petru Pavel Aron. Surprinzătoare era prezenţa episcopului unit la acest moment, deşi noii grăniceri români erau de credinţă ortodoxă şi aveau în acel moment un ierarh la Răşinari, iar Curtea imperială le promisese dreptul de a-şi păstra credinţa strămoşească. Acum are loc episodul crucial pentru valea Someşului a revoltei lui Tănase Todoran, care a avut curajul să ia în mâinile sale întreaga greutate a confruntării cu imperiul, împotrivindu-se demn temutului general Bukow şi ambiţiosului episcop unit Aron. După citirea hotărârii imperiale, în faţă a ieşit bătrânul Todoran care a poruncit grănicerilor să arunce armele, pentru că actul imperial nu cuprindea şi drepturile promise, în special păstrarea credinţei ortodoxe şi eliberarea deplină din iobăgie. Se spune că Tănase Todoran a mers chiar lângă episcopul Aron şi l-a întrebat: *„De unde eşti, fătul meu?“*, iar episcopul i-a răspuns: *„De la Blaj“*; după care bătrânul i-a spus răspicat: *„No, atunci dacă eşti de la Blaj şi acolo ţi-o dat împărăteasa domeniu, du-te la locul tău şi stai liniştit; nu mai veni pe aici să ne tulburi pe noi în credinţa noastră“!* Şi l-a scos de după umăr prin mulţime la drum.

Imediat pe platoul „La Mocirlă“ s-a produs o adevărată învălmăşeală, pe care n-au reuşit să o potolească nici generalul, nici episcopul, nici reprezentanţii locali ai imperiului. Istoricii Virgil Şotropa şi Teodor Tanco arată că trei factori i-au determinat pe români să se împotrivească deciziei imperiale: încercarea deghizată de a-i converti pe grăniceri la catolicism, prin jurământ faţă de episcopul unit; conscrierea în regiment cu acelaşi statut de iobagi, problemă clarificată doar în 1766 prin noul statut militar; şi faptul că toţi ofiţerii regimentului erau străini de neam şi îi disprefuiau pe români, tratându-i cu o severitate excesivă. Toţi au fost cuprinşi de neîncredere şi amărăciune şi au izbucnit într-o revoltă spontană, încât atât generalul Nicolae Adolph von Bukow şi episcopul Petru Pavel Aron au scăpat cu greu, fugind peste dealurile din jur. Oamenii revoltaţi, deşi i-au alungat pe reprezentanţii autorităţilor, nu s-au dedat la acte reprobabile, ci s-au întors dezamăgiţi la casele lor, având credinţa că au fost înşelaţi şi minţiţi pe faţă.

Acţiunea de împotrivire a năsăudenilor a fost raportată imediat Vienei, care a calificat-o drept răscoală militară, stabilind o comisie care să o cerceteze după legile militare. La scurt timp este arestat bătrânul Tănase Todoran, considerat capul răzvrătirii, împreună cu alţi 20 de ţărani năsăudeni, şi judecaţi pentru atitudinea lor demnă şi curajoasă faţă de imperiu. În mai puţin de o

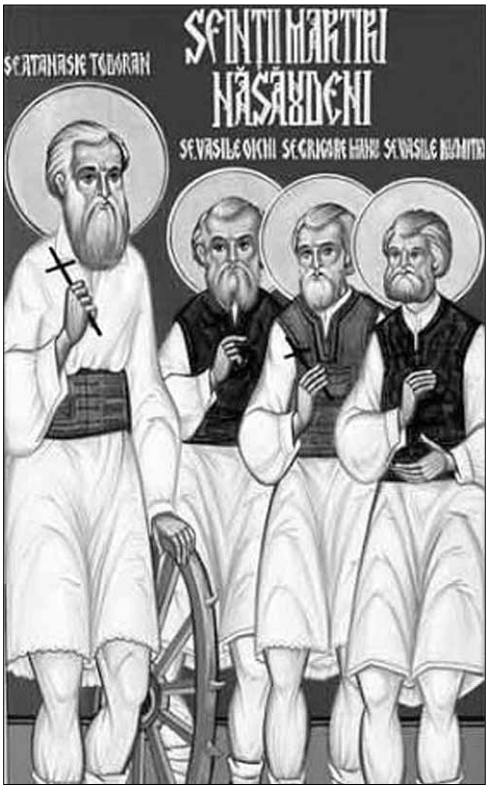

Sfinții năsăudeni

lună cei învinuiți au fost condamnați după legile militare la pedeapsa cu moartea, pentru afrontul adus deciziilor imperiale habsburgice. Execuția a avut loc la 12 noiembrie 1763 la Salva, exact pe locul revoltei din luna mai: Tănase Todoran din Bichigiu, în vârstă de 104 ani, a fost zdrobit cu roata, ca principal vinovat, iar alți trei răzvrătiți, Vasile Oichi din Telciu, Grigore Manu din Zagra şi Vasile Dumitru din Mocod, au fost spânzurați; celorlalți li s-a comutat pedeapsa cu moartea în închisoare sau biciuire publică. Se povesteşte despre bătrânul Todoran că şi atunci când era pe roată şi i se sfărâmau oasele încă striga: *„Români, punturile* (adică cele patru puncte impuse de catolicism: primatul papal, filioque, azima şi purgatoriul) *pentru noi sunt moarte veşnică! Nu vă dați unirii, fraților!"*. Câteva zile trupurile celor patru martiri au fost lăsate la vedere pentru ca țăranii români să ia aminte, după care au fost îngropate chiar în acelaşi loc pe platoul Salvei.

În acest fel s-au jertfit pentru credința şi demnitatea lor cei patru români vrednici de neamul lor, anticipând oarecum marea răscoală românească a lui Horea din 1784, cauzată tot de iobăgie şi presiunea trecerii la catolicism. După executarea celor patru martiri, a urmat o mare prigoană în satele din jur, încât mulți dintre cei care au participat activ la revoltă şi-au căutat scăparea prin ascunzişurile munților sau au trecut în Moldova, părăsindu-şi vetrele părinteşti. Timp de aproape un an a ținut teroarea şi frica în zona văii Someşului, până când Viena a trimis alți ofițeri la regimentul grăniceresc de aici, în frunte cu colonelul Carol de Enzemberg, care cu prudență şi mult tact au reuşit să-i liniştească pe români. Chiar şi în aceste condiții, Curtea de la Viena a fost nevoită să facă unele concesii românilor de aici, încercând în schimb prin toate metodele să-i atragă la catolicism, pentru că acesta era scopul ascuns al măsurilor sale şi una dintre condițiile întăririi controlului imperial asupra zonei văii Someşului.

Evenimentele de la Salva din 1763 confirmă întru totul faptul că autoritățile habsburgice nu

doreau decât o supunere a someşenilor indiferent de condiţii. Modificarea termenilor unei înţelegeri nu era un obicei nou şi reacţia lui Todoran a fost determinată nu de formula jurământului, ci de conţinutul actului respectiv, care nu mai corespundea cu cele făgăduite la Viena de către împărătească. Tănase Todoran a înţeles că la umbra pachetului cu promisiuni se ascunde altceva, şi anume, intenţia vicleană a imperialilor de a-i atrage pe români la unirea cu Roma. Catolicizarea era un scop foarte important pentru habsburgi, deoarece prin intermediul credinţei se putea foarte bine coordona şi controla populaţia românească. De aceea, ulterior unirea s-a realizat în multe zone ale Ardealului prin interesul direct al Curţii de la Viena, care în schimbul unor drepturi şi privilegii sociale şi economice, a obţinut din partea unor români aderarea formală la Biserica Română Unită cu Roma, păstrând ritul şi tradiţia ortodoxă în mare măsură.

Chiar dacă prin trecerea la uniaţie s-au deschis pentru românii ardeleni noi perspective şi condiţii mai bune de viaţă, ea a însemnat în fapt ruperea de credinţa strămoşească ortodoxă, care asigura unitatea neamului românesc, şi dezbinarea religioasă a românilor, aşa cum doreau, având tot interesul, stăpânii habsburgi. Teza că prin unirea cu Roma s-a salvat neamul românesc de la calvinizare este una strict de propagandă greco-catolică şi nu are nici o valoare sau acoperire istorică. Aceasta pentru că acţiunile de calvinizare au încetat după venirea habsburgilor în 1686, iar apoi, a existat în paralel după uniaţia din 1701 şi o Biserică Ortodoxă în Transilvania care nu s-a calvinizat şi nici nu s-a catolicizat, ci a cunoscut o mare dezvoltare şi creştere duhovnicească mai ales în vremea marelui mitropolit Andrei Şaguna. Pe de altă parte, este absurd să se spună că prin unirea cu Roma, adică prin trecerea la catolicism, s-a salvat credinţa ortodoxă de calvinizare, întrucât atât aderarea la calvinism, cât şi unirea cu catolicii înseamnă apostazia de la Ortodoxie şi pierderea ei.

Tănase Todoran, împreună cu ceilalţi trei martiri români ortodocşi, Vasile Oichi, Grigore Manu şi Vasile Dumitru, s-au jertfit pentru credinţă şi neam, nesuportând să vadă cum Ortodoxia românească este „batjocorită“ de cei străini. Pentru curajul şi demnitatea lor martirică, dragostea de credinţa ortodoxă şi asumarea deplină a spiritului românesc, în anul 2007 Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât canonizarea celor patru mucenici ai Ortodoxiei ardelene şi cinstirea lor în rândul sfinţilor mărturisitori ai lui Hristos pe pământ românesc, având ca zi de prăznuire data de 12 noiembrie. Slujba de canonizare a avut loc la 11 mai 2008, chiar pe platoul „La Mocirlă“ de la Salva, locul martiriului, unde exact cu 245 de ani şi o zi înainte Tănase Todoran a strigat fraţilor români din regiment: „Jos armele!“, în faţa generalului austriac şi a episcopului unit. Moartea sa martirică a creat o puternică impresie în rândul conaţionalilor săi, încât chiar marele cărturar ardelean George Barițiu, de credinţă greco-catolică şi fiu de preot greco-catolic, a exclamat în secolul XIX: *„Umbra ta, Tudorane, să-i înveţe pe toţi daco-romanii a cunoaşte ce este constanţa şi perseverenţa şi ce înseamnă să aibă cineva caracter în orice poziţie socială s-ar afla!“*

Astfel, pământul sfânt al Transilvaniei a mai adăugat încă patru mucenici ai lui Hristos pe altarul credinţei strămoşeşti, alături de ierarhii Ilie Iorest şi Sava Brancovici, care s-au împotrivit calvinizării, de ieromonahii Visarion Sarai şi Sofronie de la Cioara, de preoţii Ioan din Galeş şi Moise Măcinic din Sibiel, de credincioşii Nicolae Oprea Miclăuş din Sălişte şi Ioan Oancea din Făgăraş, care s-au opus uniaţiei, luptând pentru Ortodoxie, unitatea neamului, libertatea şi demnitatea noastră. Legendarul Tănase Todoran din Bichigiu, care a ţinut sus steagul credinţei românilor năsăudeni, devine acum pentru noi Sfântul Mucenic şi Mărturisitor Atanasie Todoran, descris cel mai bine de troparul întocmit în cinstea sa: *„Luptător pentru credinţă şi neam, biruitor al potrivnicilor lui Hristos şi apărător neînfricat al Ortodoxiei, ai odrăslit în ţara Năsăudului, primind cu bărbăţie moarte de martir. Pentru aceasta, nimicind amăgirile asupritorilor, ai câştigat cununa cea neveştejită a sfinţeniei. Fericite Atanasie, roagă-L pe Hristos Dumnezeu să miluiască şi să mântuiască sufletele noastre“*.

Zaheu Vameşul

Miniştrii de finanțe

Paul Ghițiu

Zaheu, personajul întâmplării din Evanghelia duminicii a 32-a după Rusalii, este un soi de ministru al finanțelor – stabileşte şi colectează la buget impozitele şi taxele vremii– de acum două mii de ani. Şi atunci, ca şi acum, nedreptățile erau o regulă şi nu o excepție (vameşii adunau pentru rege, dar şi pentru ei) şi tot la fel, ne spune de nenumărate ori textul Bibliei, dar şi alte texte ale vremii, cei mai asupriți erau cei săracii şi văduvele, adică cei mai fără apărare.

Ce s-a întâmplat însă atât de excepțional cu acest om, atât de jos căzut în viața lui şi în ochii semenilor, pentru a ajunge erou pilduitor al Noului Testament, model pentru alții? Ce a făcut Zaheu, mai marele vameşilor? Să depănăm şi să descoasem povestea sa.

L-a căutat pe Dumnezeu. Auzind de sosirea lui Iisus, Zaheu, împins – ca şi orbul de duminica trecută – în spatele mulțimii, se urcă într-un copac, şi astfel iese în afara masei, se singularizează. Şi tot asemenea, Iisus îi răspunde, îi arată că ştie de existența sa, îi zice chiar pe nume: *Zahee, grăbeşte-te de te coboară jos, căci astăzi trebuie să rămân în casa ta!*

Dar ce căuta un personaj atât de important al statului, şi atât de dezlegat de morala credinței, în drumul lui Hristos? Ar fi putut fi curiozitatea, dar modul de acțiune nu se potriveşte cu statutul social şi cu posibilitățile vameşului. Aflăm însă imediat căci:

L-a primit în casa sa. Iisus pare că s-a invitat la el acasă. Dar dacă El îi ştie numele, cu siguranță (şi normal pentru Dumnezeu) îi ştie şi gândurile, iar îndemnul Său îl putem înțelege ca un răspuns la o invitație mută a vameşului, poate nici sieşi mărturisită. Şi chiar aşa sună cuvintele Mântuitorului: a acceptare. Iar Zaheu *a coborât degrabă şi L-a primit, bucurându-se.* Zaheu s-a bucurat pentru că îl aştepta; iată răspunsul la întrebarea de mai sus. Curiozitatea, câtă o fi fost, era doar forma; conținutul era altul, mult mai din adânc.

Şi-a mărturisit păcatele de bună voie şi şi-a luat singur canon de pocăință. Odată ajuns Iisus în casa vameşului, acesta anunță că împarte jumătate din averea sa săracilor, iar celor pe care i-a nedreptățit le va da înapoi împătrit. Ar putea fi un răspuns la murmurele dezaprobatoare ale evreilor dreptcredincioşi față de faptul că Iisus *a intrat să găzduiască la un om păcătos*, o încercare de a câştiga bunăvoința tuturor? Dar Zaheu face mai

mult decât un gest conjunctural: îşi ia ca legământ pentru viitor să repare greşelile trecutului şi să fie de acum înainte un om drept.

Iar Iisus, care cunoştea pregătirea sufletului său, mustrările de conştiință şi părerile de rău, dar şi speranța de a fi iertat, îl dezleagă de păcate: *Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia, căci şi acesta este fiul lui Avraam.*

Iată cum un om bogat, un puternic nedrept al acelor zile, s-a mântuit. Ceea ce nu am auzit a se întâmpla astăzi: nici unul dintre puternicii, bogații şi, de regulă, nedrepții acestor vremuri – şi nu ne gândim numai la miniştrii de finanțe – nu a parcurs acest drum urmând acest model simplu. Şi nici dintre cei mai mici ca ei, următorii lor şi următorii următorilor lor nu se aude vânt de mustrări de conştiință şi de schimbare, deşi de „schimbare“ auzim mereu (doar schimbarea cadrelor, nu şi a obiceiurilor). Şi aşa, tot mai mult, se propagă în societatea românească modelul invers: fără conştiință, fără limite, fără Dumnezeu.

Fiecare din noi este însă, oarecum, un Zaheu, iar casele noastre sunt ca ale lui, pentru că în noi, ca şi în ele, stăpâneşte mândria, lăcomia, răutatea, egoismul, nepăsarea, desfrâul; adică trupul trecător şi moartea veşnică. Dar Dumnezeu, care pe toate le ştie, chiar şi pe cele mai ascunse suferințe din inimile noastre, nu numai că ne aşteaptă: El vine înaintea noastră să ne cheme la căință, aşteaptă să-l poftim în casa sufletului nostru, să ne ajute să ne aflăm greşelile, să le mărturisim şi să luptăm în viitor cu ele. Dacă vom striga, ca orbul, sau ne vom sui în copac, ca Zaheu, dacă-l vom pofti la noi, ne vom regreta sincer păcatele şi ne vom îmbrăca cu hainele rugăciunii şi faptelor bune şi nouă ne va spune: *Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia. Amin!*

Mănăstirea Afteia, Alba

Noțiuni introductive despre Apocalipsă

Arhim. dr. **Chesarie Gheorghescu**

Apocalipsa este Războiul nevăzut între cele două forțe spirituale şi recapitularea firii în Dumnezeu[1].

Cuvântul *Apocalips*, apocalipsă, este un cuvânt grecesc (*apocalipsis*) care înseamnă Revelație, Descoperire divină sau destăinuire. Aici, în Noul Testament, Apocalipsa este numită *Descoperirea lui Iisus Hristos pe care a dat-o Dumnezeu.* Această Descoperire (Revelație) a făcut-o Iisus Hristos robului Său, Apostolul Ioan, „ca (Ioan) să arate robilor săi (creştinilor) cele ce trebuie să se petreacă în curând" (*Apoc.* 1, 1), în lume. Apocalipsa cuprinde însă o descoperire parțială a învățăturii Domnului, a apostolilor şi a Bisericii, îndeosebi cea despre viitorul şi persecuțiile Bisericii şi despre biruința finală, prin căpetenia sa, Mielul lui Dumnezeu.

Noțiuni introductive la Apocalipsă

În linii mari planul Apocalipsei se prezintă astfel:

- Titlul şi adresarea (cap.1, 1-8);
- Scrisori către cele şapte Biserici (1, 9-3-22);
- Tronul (scaunul) lui Dumnezeu şi curtea cerească (4, 1-11);
- Cele şapte peceți (5, 1-8, 6);
- Cele şapte trâmbițe (8, 7-11, 19);
- Cele şapte semne (12, 1-15, 4);
- Cele şapte cupe (15, 5-16, 21);
- Babilonul cel mare (17, 1-19, 5);
- Biruința lui Hristos (19, 6-22, 5);
- Epilog (22, 6-21).

Să fim cu luare aminte îndeosebi şi la cele profețite în Apocalipsă, începând cu capitolul 10, 13 şi următoarele până la capitolul 22, inclusiv. Despre îngerul şi cartea cea mică deschisă (10, 3-4), precum şi despre cele *şapte tunete* de pe uscat şi de pe mare, spune Sfântul Andrei de Cezareea, ar putea fi interpretate ca „şapte glasuri ale unui înger tunător sau ca şapte îngeri care anunță evenimente diferite ce urmează să aibă loc în viitor, în viața lumii, în general". Ceea ce spun aceşti *vestitori* este cu neputință de ştiut acum, dar se va descoperi pe parcursul istoriei, prin întâmplările ce vor avea loc de-a lungul timpului... Cunoaşterea deplină şi înțelegerea celor despre care ei vorbesc, aparțin, mai ales, vremurilor de pe urmă. Unii interpreți presupun că aceste tunete sunt şapte perioade din istoria omenirii: 1. biruința creştinismului asupra păgânismului; 2. marea migrație de popoare şi căderea Imperiului Roman, în locul căruia s-au ridicat noile stăpâniri creştine; 3. apariția Islamismului şi năruirea Imperiului Bizantin; 4. perioada cruciadelor; 5. diminuarea credinței în Bizanțul deja supus Islamului şi în vechea Romă, unde domnea spiritul absolutist religios latino-occidental, ce a avut drept rezultat apariția apostaziei în Biserica Catolică prin intermediul Reformei; 6. revoluțiile şi instaurarea pretutindeni în lume a anarhiei sociale, din care va ieşi fiul pierzării – Antihristul pomenit în Apocalipsă (cap. 13); 7. restaurarea Imperiului Roman, adică noul imperiu mondial, avându-l la conducere pe omul păcatului, Fiara apocaliptică.

În curând însă puterea întunericului se va desființa; Satana va fi înfrânt şi zdrobit, cei drepți şi sfinți vor fi binecuvântați şi răsplătiți pentru faptele şi sfințenia vieții lor (*Matei*, 25). Iar după judecata din urmă şi restaurarea Împărăției lui Dumnezeu, în acel *Nou Ierusalim* (*Apocalipsa*, 21), va fi recapitulată în Hristos şi în noua

[1] Pr. Dr. Ion Mircea, *Apocalipsa*, Bucureşti, 1995, p.9; Idem, *Dicționar al Noului Testament*, Bucureşti, 1984, p.32.

împărăție toată suflarea omenească, de la Adam până la ultimul om existent în lume. Căci El ne-a făcut cunoscut taina voinței Sale, planul din veşnicie a lui Dumnezeu de mântuire a lumii şi înfăptuirea lui, care nu poate fi cunoscut decât prin lumina unei dezvăluiri din partea lui Dumnezeu, „după bunăvoința Sa, astfel cum hotărâse în Sine, mai înainte spre iconomia plinirii vremurilor, ca toate cuprinse iarăşi în Hristos cele din ceruri şi cele de pe pământ toate întru el“ (*Efeseni* 1, 9-10). Atunci când toate vor fi recapitulate în Hristos – Fiul lui Dumnezeu şi vor fi supuse Lui, atunci şi Fiul însuşi se va supune Celui ce I-a supus Lui toate, pentru ca Dumnezeu (Cel în Treime lăudat) să fie totul în toate (*I Corinteni* 15, 21-28). Deci, după nimicirea împărăției lui Satan şi aruncarea lui şi a slujitorilor lui cu oştile lor în focul Gheenii sau *iezerul de foc* (*Apocalipsa* 20, 14-15), se va restabili definitiv Biserica Biruitoare. O dată cu ultima biruință va lua sfârşit lumea actuală, care va face loc Bisericii sau Împărăției cereşti a veşniciei, a celor fericiți (*Apocalipsa* 21-22; *I Corinteni* 15, 24-28).

Învățătura finală pe care ne-o dă Sfântul Apostol Ioan în *Cartea Apocalipsei* este că războiul ei nevăzut între bine şi rău, ne cere râvnă şi dragoste nețărmurite întru păstrarea cu prețul vieții a *dreptei noastre credințe* pentru a o putea apăra şi transmite neştirbită urmaşilor noştri în viitor, în toată integritatea ei. Astfel, El, *Logosul divin*, fiind Alfa şi Omega, cel dintâi şi cel de pe urmă, începutul şi sfârşitul (*Ioan* 1, 1-16; *Apocalipsa* 22, 12-13), fericiți vor fi toți cei curați şi vrednici să intre în Împărăția Sa şi să se împărtăşească din Pomul vieții veşnice. Amin!

Descoperirea completă a învățăturii despre răscumpărarea neamului omenesc a fost predată de Mântuitorul Iisus Hristos şi transmisă de Apostolii Săi prin viu grai, adică prin vorbire sau propovăduire. Această învățătură predată verbal se numeşte Sfânta Tradiție primară sau nescrisă, păstrată prin Biserică. Din această Tradiție orală au scris, apoi, abia mai târziu, câte ceva şi treptat, dar numai ocazional, patru dintre marii apostoli: Matei, Ioan, Pavel şi Petru şi patru din cei 70: Marcu, Luca, Iacob şi Iuda. Cele 27 de scrieri ale lor alcătuiesc Noul Testament care se încheie cu Apoca-

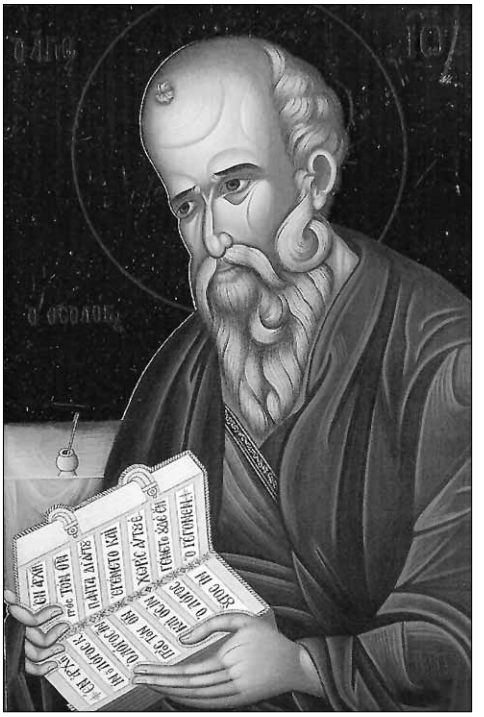

lipsa. Deci numai aceste două izvoare de credință, Sfânta Tradiție primară, păstrată de Biserică peste veacuri, şi Sfânta Scriptură a Noului Testament cuprind întreaga descoperire a Mântuitorului şi a Apostolilor, încheiată la finele secolului I, cu scrierile Sfântului Apostol Ioan (90-100).

Apocalipsa priveşte, deci, viitorul Bisericii, cu persecuțiile şi biruințele ei peste veacuri şi milenii, până la sfârşitul acestei lumi. În ea sunt descrise la modul figurat judecățile lui Dumnezeu – asupra omenirii – în decursul istoriei până la judecata finală, urmată de viața veşnică, după a doua venire a lui Domnului. Atunci El (Mielul înjunghiat) va birui definitiv pe balaur cu proorocul mincinos şi cu moartea (*Apocalipsa* 19, 20; 20, 10-14; *I Corinteni* 15, 23-28). Apocalipsa cuprinde şi fapte istorice (2-3), dar cea mai mare parte este de cuprins profetic, privind trecutul, prezentul şi, mai ales, viitorul Bisericii în lume. Ea priveşte faptele preexistente în istorie sau în prezent şi în viitor, până la Parusia cea Mare sau a doua venire a Domnului. Apoi trece în veşnicie, după biruința finală a Mielului Împărat, cu oastea Lui cu care luptă ca un războinic în apărarea

Bisericii – Împărăția Lui, împotriva stăpânitorului acestei lumi, balaurul-diavol, cu oastea lui şi a împăraților lumii, aliații lui[2].

Pentru a putea înțelege în oarecare măsură forma nouă a Apocalipsei, este necesar să aruncăm o privire rapidă asupra literaturii profetice şi apocaliptice din trecut. Proorocii Vechiului Testament erau, la început, predicatori. În anumite împrejurări religioase, politice, sociale, ei se făceau interpreții voinței lui Dumnezeu, a păstrării credinței; ei îndemnau poporul sau pe conducătorii lui la pocăință, amenințau cu mânia sau pedeapsa lui Dumnezeu. Mai târziu cuvântul viu al predicii este înlocuit cu mesajul profetic scris. Conținutul se modifică şi el. La unii prooroci, mesajul lor este întrețesut cu elemente noi: sfârşitul lumii, împărăția viitoare a lui Dumnezeu. În ultima fază, aceste elemente vor înlocui cu totul forma de expresie profetică din trecut. Literatura apocaliptică propriu-zisă nu a fost admisă printre scrierile sfinte ale Iudeilor. Acest nume i-a fost dat, de altfel, prin comparație cu conținutul şi numele scrierii Sfântului Ioan Evanghelistul. Scrierile apocaliptice, iudaice se ocupă cu sfârşitul lumii şi al istoriei omenirii şi cu începutul perioadei de mântuire. Scopul lor era dezvăluirea planurilor lui Dumnezeu cu privire la om. Pe baza unei interpretări a istoriei trecute a poporului evreu, autorii vor să garanteze exactitatea prezicerilor referitoare la viitor. Evenimentele dinaintea sfârşitului lumii sunt, în general, zugrăvite în culori înfiorătoare. Bineînțeles, îndemnurile şi învățăturile cu caracter religios ocupă, în ele, un loc de frunte.

Deosebirea între aceste scrieri şi profeți este nu numai pe tărâmul conținutului, ci şi în forma expresiei. În general, proorocii dețin dezvăluirile lor şi misiunea ce le este încredințată pe baza unei chemări interioare care le-a fost adresată lor personal (pe baza inspirației lor divine), pe când scriitoriilor apocaliptici tainele dumnezeieşti le sunt descoperite în viziuni, fie în stare de extaz, fie în visuri. Autorii apocaliptici nu prezintă viziunile (vedeniile) privitoare la viitor într-o desfăşurare de evenimente istorice, ci în imagini şi alegorii. Astfel, persoane omeneşti pot fi înlocuite prin animale, fapte istorice prin fenomene ale naturii[3]. Prin forma ei, Apocalipsa Sfântului Ioan se aseamănă cu scrierile apocaliptice iudaice; serii de viziuni cu înțeles simbolic şi alegoric, stări de extaz ale autorului, vederea evenimentelor de la sfârşitul lumii, cu domnia lui Antihrist, pedepsirea puterilor potrivnice lui Dumnezeu, venirea întru slavă a Mântuitorului Hristos, judecata lumii, fericirea celor aleşi. Scopul urmărit de Sfântul Evanghelist Ioan este religios: întărirea fidelității față de Dumnezeu şi de Iisus Hristos, statornicia şi răbdarea în aşteptarea persecuțiilor ce amenință Biserica. Îndemnurile adresate celor şapte Biserici din Asia au caracteristica deosebită că sunt concrete, precise şi directe, fără a se pierde în generalități, cum este cazul în celelalte scrieri apocaliptice. Din tot cuprinsul Apocalipsei, Sfântul Ioan iese în relief ca un adevărat profet. Descoperirile lui sunt recunoscute de toți comentatorii din toate timpurile ca autentice şi nu ca nişte născociri sau simple închipuiri.

Apocalipsa începe, ca la o mare parte din profeți, printr-o vedenie în care i se adresează chemarea la opera pe care îl aşteaptă: Hristos îi dă însărcinarea să le scrie celor şapte Biserici din Asia. În aceste scrieri, Ioan ni se descoperă ca unul ce pătrunde în adâncul inimii omeneşti cu privirea caracteristică a profeților şi aleşilor lui Dumnezeu de altă dată. Severitatea tonului folosit în aceste scrisori, precum şi siguranța judecății pronunțate împotriva unora dintre comunități nu se pot sprijini decât pe împuternicirea primită de la Dumnezeu. Apocalipsa Sfântului Ioan poartă de la un capăt la altul pecetea unei scrieri creştine. Ni-l vesteşte pe Iisus Hristos, cel răstignit, Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii aşezat la dreapta tronului lui Dumnezeu şi care va veni ca judecător la sfârşitul lumii. Mesia cel anunțat de Ioan este, în acelaşi timp, Om şi Dumnezeu. El este Întâiul şi Ultimul, Începutul şi Sfârşitul, Alfa şi Omega, Regele regilor şi Domnul domnilor, veşnicul Viu, Atotştiutor. El este Stăpânul ceresc al celor credincioşi, iar la sfârşitul veacurilor va apărea ca Judecător şi Domn al lumii.

[2] Idem, *Apocalipsa*, pp.9-10.

[3] Pr. Dr. Emil Pascal, *Nouveau Testament (Noul Testament)*, Paris, Editions du Dialogue, 1992, pp.88-89.

Autorul Apocalipsei ni se prezintă ca fiind Ioan (1, 1, 4, 9; 22, 8), frate al celor cărora le scrie. Nicăieri nu spune că este apostol, ci profet (1, 1-3; 22, 6). Tradiția Bisericii creştine a recunoscut în el pe Sfântul Apostol Ioan, fiul lui Zevedeu şi frate cu Iacov (*Marcu* 1, 19). Sfântul Iustin Martirul (100-164), Sfântul Irineu, episcopul Lyonului (135-200), Clement din Alexandria (160-215), Hipolit al Romei (150-215), Origen (185-254) sunt unanimi în această privință. Doar Diodor din Alexandria (m. 264) afirmă că autorul nu poate fi identic cu cel care a scris a patra Evanghelie şi *Epistola I Ioan*, deoarece atât stilul, cât şi cuprinsul Apocalipsei sunt deosebite[4]. Din conținutul însuşi al Apocalipsei rezultă că autorul ei este o personalitate bine cunoscută în Biserica din Asia Mică, căci dacă nu era cunoscut, s-ar fi prezentat într-o formă mai precisă cititorilor săi. Din scrierile pe care le adresează Bisericilor reiese, de asemenea, că situația lor religioasă îi este bine cunoscută, iar severitatea cu care intervine pentru a le îndrepta dă de înțeles că în fața lor el avea o autoritate incontestabilă şi un prestigiu unic. Aceste elemente pot pleda cu suficientă tărie în favoarea Sfântului Apostol Ioan. Dificultatea principală ține de diferența de conținut între *Evanghelia de la Ioan* şi *Apocalipsă* sau între *Apocalipsă* şi *Epistola I Sobornicească a Sfântului Ioan*. Cu toate că întâlnim unele idei comune în aceste scrieri: miel, apă vie, viață, poruncă, în *Apocalipsă* lipsesc multe noțiuni fundamentale ale teologiei Sfântului Ioan: lumină, întuneric, adevăr, har, iertarea păcatelor, dragostea lui Dumnezeu față de oameni, dragostea frățească etc.

Sfântul Irineu fixează apariția Apocalipsei la sfârşitul domniei împăratului Domițian (81-96), ceea ce ar însemna prin anul 94-95. Această datare este întărită de unele elemente din însuşi cuprinsul scrierii. Scrisorile adresate celor şapte Biserici principale din Asia Mică presupun că creştinismul este foarte răspândit în aceste ținuturi. Bisericile trec printr-o criză care dă de înțeles că avântul şi prospețimea vieții creştine *ab initio* s-au răcit cu timpul. Deci, între întemeierea lor şi momentul acestor scrisori s-a scurs o bună durată de timp. În sfârşit, autoritatea şi notorietatea apostolului Ioan nu au putut atinge prestigiul de care se bucură decât după o îndelungată muncă şi prezență misionară a apostolului în Asia Mică. Martirii despre care este vorba în capitolul 6, 9-11, sunt, după toate probabilitățile, cei din persecuția lui Nero din anii 64-68 şi par să aştepte de multă vreme răzbunarea sângelui lor. Apocalipsa face dezvăluiri asupra soartei creştinilor în decursul istoriei lumii, aşa cum s-a menționat mai sus, şi asupra venirii împărăției lui Dumnezeu. Mijloacele de expresie, cum s-a arătat, nu sunt cele folosite în discursul curent, ci forme, imagini şi evenimente cu semnificație simbolică, pe care autorul le vede (le primeşte) în stare de extaz. Toate acestea au nevoie de explicații, mai ales în contextul orientării lor în decursul viitor al istoriei. Altfel nu putem înțelege la ce se referă viziunile profetice avute de Ioan[5]. Astfel, Apocalipsa Sfântului Ioan, deşi inspirată, foloseşte toate mijloacele şi procedeele genului literar, precum: aproximația (ambiguitatea artistică), hiperbola (exagerarea, supradimensionarea), fantasticul, pseudonimia (substituirea de nume proprii), dar mai ales simbolismul (al culorilor, al pietrelor şi al numerelor). Toate acestea menite aiurea să deconcerteze, sub pana Sfântului Ioan, capătă transparență, unitate şi sens, în scene de o mare densitate simbolică, în care prevalează gustul pentru ordine, simetrie şi mişcare dramatică, un gust care izbuteşte să învingă precaritatea limbii greceşti în care e scrisă opera[6]. Criticii din timpul nostru au în vedere o întreită perspectivă, ce aruncă asupra Apocalipsei, din direcții diferite, trei mănunchiuri de lumină pentru a lămuri, pe cât este posibil, problemele atât de dificile ale scrierii.

Apocalipsa nu e o schiță a istoriei Bisericii sau a lumii, ci ea tratează despre sfârşitul istoriei, despre toate etapele eshatologice, despre noua aşezare a lumii şi despre Împărăția lui Dumnezeu. În această perspectivă, apocalipsa ne înfățişează suferințele, necazurile, judecățile care se

[4] *Ibidem*, p.90.

[5] *Ibidem*, p.91.

[6] Bartolomeu Valeriu Anania, *Noul Testament comentat*, Bucureşti, 1993, p.440.

vor abate asupra Bisericii şi asupra celor necredincioşi. Dar această interpretare numai în lumina sfârşitului lumii rupe Apocalipsa de legătura ei cu lumea contemporană. Apocalipsa a avut, desigur, ca scop imediat întărirea şi încurajarea creştinilor din timpul Sfântului Ioan, în lupta lor pentru dreapta credință, cu atât mai mult cu cât creştinismul primar aştepta să vină cât mai curând sfârşitul lumii. De aceea evenimentele anunțate de Apocalipsă sunt *pe curând* (1, 1). Faptele istorice, situația politică şi religioasă la care face aluzie Apocalipsa, se pot înțelege foarte bine în timpul autorului: Imperiul Roman şi Roma însăşi (13, 1). Cu alte cuvinte, autorul nu vede sfârşitul lumii într-un viitor îndepărtat, ci în anumite evenimente şi situații ale lumii, descifrând semnele premergătoare ale unui termen final. Aceste două perspective se completează una pe cealaltă. Prima fiară, de exemplu, este Imperiul Roman, a doua este cultul dumnezeiesc al împăratului sau idolatria, în general. Babilonul este Roma, duşmanul de moarte al Bisericii creştine. Autorul însă vede şi dincolo de aceste închipuiri lupta pe viață şi pe moarte între puterile cereşti şi hoardele infernale, între Cer şi Iad, între Dumnezeu şi *Stăpânul* acestei lumi.

Ca întregire a acestor două orientări nu trebuie trecut sub tăcere faptul că în vedeniile (viziunile) Apocalipsei, multe imagini, forme şi figuri care se perindă rând pe rând prin fața autorului în extaz provin şi din fragmentele apocaliptice ale Vechiului Testament, din mitologia răsăriteană ori greacă. Dar această origine a imaginilor nu anulează întru nimic înțelesul dat de Sfântul Apostol Ioan formelor împrumutate şi expresiilor luate de la înaintaşii lui[7]. Având în vedere în mod deosebit faptul că cele revelate şi profețite în capitolul 13 din *Apocalipsă*, precum şi cele menționate acolo până în ultimul capitol (14-22), dar şi cuprinsul cărții, în general, unde se vorbeşte despre apariția lui Antihrist şi a Fiarei, care va purta numele de 666 – vezi capitolul 13, 16-18 şi care va obliga pe toți oamenii să poarte acel nume (666), adică pecetea lui Antihrist, pe mâna lor dreaptă sau pe frunte, şi pe actele biometrice de identitate personale, ca cip RFID –, avem datoria ca toți cei de bună credință şi cu frică de Dumnezeu să stăm bine şi să luăm aminte... Să avem ferma convingere că Mântuitorul Iisus Hristos este Alfa şi Omega (începutul şi sfârşitul tuturor lucrurilor), iar cel ce va birui puterea satanei va deveni fiu al lui Dumnezeu şi moştenitor al Împărăției cele veşnice (*Apocalipsa* 21, 6-7). Vino Doamne Iisuse! Amin.

Bibliografie:

- Bartolomeu Valeriu Anania, *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Bucureşti, Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, 2001
- *Dicționar biblic*, Oradea, Editura Cartea Creştină, 1995
- *Noul Testament*, Paris, 1992
- Pr. Dr. Ioan Mircea, *Apocalipsa*, Bucureşti, Editura Harisma, 1995
- *Apostazia şi Antihristul*, Constanța, 2008
- Pr. Arhim. Dr. Chesarie Gheorghescu, *Iisus Hristos Mântuitorul*, Rm. Vâlcea, Editura Conphys, 2004
- *Apocalipsa Sfântului Ioan, un comentariu ortodox* de Pr. Serafim Rose, Bucureşti, 2005
- Pr. Arhim. Justin Pârvu, *Cuvinte de zidire duhovnicească*, 2009
- Pr. Ioniță Vasile, *Dicționar al Apocalipsei*, Bucureşti, Editura Eta, 2006
- Pr. Dr. Emil Pascal, *Nouveau Testament, Paris*, Editions du Dialogue, 1992.

[7] Pr. Dr. Emil Pascal, op.cit., pp.91-92; *Dicționar Biblic*, Oradea, Editura Cartea Creştină, 1995, pp.57-61.

Preotul de spital – necesitatea unei redefiniri

Pr. Marcel Răduț Selișteanu

În spitalele româneşti, aceste controversate spaţii ale luptei cu moartea, întâlnim o prezenţă discretă şi oarecum tăcută – preotul de spital. Diplomaţia cu care vrednicul de pomenire Patriarh Teoctist a gestionat relaţia Bisericii cu statul a avut ca rezultat, alături de renaşterea orei de religie în şcoala românească, acceptarea preoţilor în spitalele ţării. În urma *Protocolului de colaborare din mai 1991*, încheiat între Patriarhie şi Ministerul Sănătăţii, prezenţa preoţilor în spitale a devenit legală. Protocol a fost completat prin *Parteneriatul „Asistenţă medicală şi spirituală" semnat în iulie 2008*, la Bucureşti, de Părintele Patriarh Daniel şi Ministrul Sănătăţii Publice, Eugen Nicolăescu. Acest parteneriat reprezintă, alături de Canoanele Bisericii şi Statutul Bisericii Ortodoxe Române, principalul document de reglementare a activităţii preotului de spital. Necesar, dar nu şi suficient.

Deşi definit formal prin aceste reglementări juridice, preotul de spital resimte nevoia unei redefiniri a statutului său pornind de la aspectele concrete ale activităţii sale. Într-un spital, activitatea preotului este mult diferită faţă de parohie. Preotul de spital reprezintă un fel de *„păzitor al pragului"* dintre lumea de aici şi lumea de dincolo, un martor şi un ajutor în lupta bolnavului de salvare a vieţii trupului şi mai ales, a vieţii veşnice a sufletului. Ritmul slujirii la altar nu mai înseamnă rutină, fie aceasta şi binecuvântată, ci abia un prim pas – chiar dacă cel mai important – pe care preotul îl face în lucrare duhovnicească printre bolnavi şi medici. În spital, a sluji la altarul capelei, paraclisului, este insuficient. Preotul de spital este chemat să slujească şi „Liturghia după Liturgie". Bolnavii nu pot ajunge întotdeauna la paraclis, la Sfânta Liturghie sau pentru a se spovedi, împărtăşi sau ruga lui Dumnezeu. Altarul preotului de spital este salonul unde zac în suferinţă cei bolnavi, cei muribunzi. În parohie, uneori, preotul îşi poate îngădui un moment de singurătate, de linişte, de tihnă împreună cu familia. În spital, nu există zi, nu există noapte, timpul se măsoară în vieţi salvate sau pierdute, iar pacea s-a risipit pentru totdeauna. A fi chemat la ceas de miez de noapte la căpătâiul celui muribund este un fapt obişnuit pentru preotul de spital, este „rutina" slujirii sale.

Biserica mi-a rânduit ca ascultare, din august 2009, să fiu preot slujitor la Spitalul Clinic Judeţean de Urgenţă din Craiova. O schimbare cutremurătoare de ritm, de viaţă. Slujisem Biserica vreme de peste opt ani ca inspector eparhial. Praful birocraţiei inerente în oricare administraţie, indiferent că ar fi laică sau bisericească, se aşternuse peste sufletul meu. Rutina muncii de birou era risipită doar duminica, la Sfânta Liturghie, când îmi regăseam credinţa la strana bisericii de cartier unde este paroh duhovnicul meu. Întâlnirea cu spitalul a fost întâlnirea mea cu moartea şi cu adevăratul sens al vieţii. În faţa ochilor sufleteşti mi-au apărut fantomele slăbiciunilor mele, dar şi îngerii de lumină trimişi de Dumnezeu să-mi înarmeze duhul cu nădejde şi credinţă. Am început să înţeleg cât de importantă este rugăciunea şi în acelaşi timp, să mă informez mai serios ca niciodată despre misiunea mea de preot în spitalul românesc, acest ocean de suferinţă, nedreptăţi şi compromisuri.

Am observat, înainte de toate, că în spaţiul Ortodoxiei noastre studiile, analizele, lucrările dedicate activităţii preotului de spital sunt puţi-

ne, sărace, aproape inexistente. În multe dintre textele pe care le-am citit, am descoperit o gravă confuzie între caracteristicile pastoraţiei enoriaşilor din parohii şi cele ale pastoraţiei bolnavilor. A te raporta la spital, ca la o parohie îmi pare o greşeală gravă. Apoi, am fost întristat de puţinătatea exemplelor de bune practici, a statisticilor reale privind activitatea preoţilor de spital. Este o situaţie nedreaptă această sărăcie de informaţii. Preoţii noştri din spitalele ţării îşi fac datoria, slujirea lor este folositoare bolnavilor, societatea nu cunoaşte jertfa lor.

În lumea catolică şi mai ales, neoprotestantă, am descoperit o bogăţie informaţională copleşitoare. Am început, astfel, de ceva vreme, să aşez pe temelia duhovnicească a Învăţăturii Bisericii Ortodoxe, sistemele teoretice şi practice utilizate de preoţii şi capelanii din spitalele occidentale.

Ce înseamnă a fi preot de spital? Conform unui studiu (din care citãm în următoarele paragrafe) intitulat „Theological Orientation & Role Definition of Hospital Chaplains: A Survey of Healthcare Chaplains Ministry Association“ şi realizat de capelanul Douglas M. Cecil, profesor asociat la „Dallas Theological Seminary“ (sursa: www.hcmachaplains.org/), preotul de spital se află mereu într-o stare de tensiune provocată de *„călătoria lui între cele două lumi, lumea religiei şi lumea medicinei“*. Această stare de tensiune poate fi generatoare de tulburare, de dezorientare, dar şi de putere creatoare. Starea de tensiune nu va fi vreodată depăşită în întregime. Într-o anumită măsură, aşezarea preotului de spital la „pragul“ dintre aceste două lumi şi implicit, la „pragul“ dintre viaţă şi moarte, este o condiţie obligatorie pentru înţelegerea corectă a rolului pe care îl are în spital. Preotul de spital „se identifică cu ambele lumi, dar nu se va simţi acasă în nici una dintre ele. Medicina nu-l va considera pe preotul de spital ca fiind suficient de „medical“ (adică familiarizat cu ştiinţa medicală), iar Biserica îl va privi ca pe un preot nu îndeajuns de preot (adică lipsit de cunoaşterea specificului activităţii din parohie, definitorie pentru Biserică).“

Totuşi, chiar dacă în aparenţă ar fi dificil să defineşti rolul preotului de spital, în realitate

putem afla elementele unei definiri în chiar activitatea acestuia. Preotul de spital este chemat să se alăture *„celui suferind în lupta acestuia. A fi reprezentantul lui Hristos în spital înseamnă a fi solidar cu bolnavii.“ Solidaritatea cu suferința bolnavului poate fi considerată esența slujirii preotului de spital.* Această solidaritate se manifestă prin intermediul mai multor, să le numim, funcțiuni pe care preotul de spital le îndeplineşte în activitatea sa. *Preotul ortodox în spital este duhovnicul celor bolnavi.* A spovedi şi a împărtăşi pe cel bolnav sau muribund reprezintă obligatoriu prima etapă pe care preotul o parcurge în relația sa cu bolnavul. Acestei etape îi urmează imediat, activitatea de consiliere duhovnicească pe care preotul trebuie să o ofere bolnavului. În termeni moderni, putem vorbi despre preotul de spital ca fiind un „consilier, adică persoana care descoperă nevoile sufleteşti ale pacientului şi ajută la satisfacerea acestora“. Consilierea sau în limbaj ortodox, *sfatul duhovnicesc* se oferă atât pacientului, cât şi medicului, în multe situații dialogul intrând în spațiul problemelor personale, intime cu care se confruntă aceştia. „Pacienții, de exemplu, pot avea nevoie de consiliere pe probleme de etică medicală sau de familie. Angajații spitalului pot solicita sfaturi atât în problemele lor personale, cât şi în cele legate de locul de muncă“.

Preotul de spital este şi *un mângâietor*, omul care stă alături de bolnav şi de familia acestuia ajutându-i „să înfrunte spaimele şi neliniştile provocate de boală. Preotul de spital rămâne obiectiv în raport cu boala şi îi ajută pe pacienți să aşeze boala lor într-o perspectivă spirituală“ (pentru noi, într-o perspectivă ortodoxă de definire a bolii ca rezultat al păcatului şi ca încercare a credinței îngăduită de Dumnezeu) *şi să-şi reconsidere viața lor, care a fost afectată de impactul bolii, din această perspectivă“*. Preotul de spital nu-şi încetează misiunea după plecarea la Dumnezeu a celui bolnav. A păstra legătura cu familia celui decedat, a ajuta această familie să depăşească şocul provocat de pierderea cuiva drag, reprezintă o a doua necesară componentă a misiunii sale de mângâietor.

Preotul de spital este şi angajat al spitalului, membru al personalului spitalicesc. „De multe ori, preotul de spital este văzut ca un expert în anumite domenii care se suprapun între lumea medicală şi lumea spirituală, cum ar fi confruntarea cu durerea şi consilierea în situații criză“. *Preotul reprezintă o persoană-resursă* pentru spital. El poate oferi informații în domeniile sale de expertiză, precum Bioetica sau Teologia bolii. Interacțiunea cu personalul medical este obligatorie fiind realizată dincolo de rutina vieții de spital, prin împreună lucrare, în toate situațiile posibile. Preotul de spital devine un aliat al medicilor care îşi întemeiază activitatea pe principii morale superioare şi mai ales, pe credința în Dumnezeu.

Preotul de spital este, înainte de toate, slujitorul altarului. Preotul aduce în lumea întunecată de suferință a spitalului, Lumina Sfintei Liturghii şi a altor Sfinte Taine – Spovedania, Împărtăşania, Botezul, Sfântul Maslu. Programul de slujire la altar va fi oglinda necesităților sufleteşti ale bolnavilor internați în spital. La paraclisul spitalului, alături de Sfânta Liturghie, săvârşită duminica şi de sărbători, se vor săvârşi, peste săptămână, Sfântul Maslu în saloanele spitalului, dacă este posibil, şi Acatiste închinate Mântuitorului, Maicii Domnului, Sfintei Cruci şi Sfinților taumaturgi. Acest ritm liturgic, diferit de cel dintr-o parohie cuprinsă de „rutină“, reprezintă pentru bolnavul credincios sau reîntors la credință, un izvor de speranță, de nădejde, de vindecare sufletească şi trupească.

Preotul de spital este deci, un mijlocitor către Hristos pentru cei bolnavi, împlinind spusele Apostolului Pavel: „În numele lui Hristos, aşadar, ne înfățişăm ca mijlocitori, ca şi cum Însuşi Dumnezeu v-ar îndemna prin noi. Vă rugăm, în numele lui Hristos, împăcați-vă cu Dumnezeu!“ (Epistola a doua către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel 5, 20) Aflat la căpătâiul celui bolnav, preotul de spital îl îndeamnă şi îl ajută să dobândească împăcarea cu Dumnezeu. Preotul de spital, un mijlocitor al împăcării cu Hristos, aceasta îi este slujirea.

NOTĂ: Informații despre activitatea mea ca preot de spital, studii, articole, analize din domeniul pastorației bolnavilor pot fi procurate pe blogul: http://capelaortodoxa.wordpress.com

Despre eroi şi morminte[1]

Daniel Focşa

În numărul trecut al revistei ROST (82 / decembrie 2009) am avut ocazia să citesc, mărturisesc, cu mirare şi pe alocuri cu amărăciune, un articol al dlui Alexandru Racu, intitulat „Reflecţii despre curaj şi jertfă“. Un text în care autorul său, într-un stil bine potrivit şi într-o formă elegantă, se hazardează în a formula o serie de consideraţii cu totul nepotrivite şi neelegante despre destinul românesc în contextul nefericitului veac XX.

Domnul Racu porneşte de la ideea că dezmembrarea României Mari din vara anului 1940 a reprezentat „un deces moral“, care nu a putut fi răscumpărat decât prin jertfa nevinovată a tinerilor din decembrie 1989: „Moartea celor care au înfruntat tancurile lui Ceauşescu a reprezentat o jertfă de răscumpărare a acelui moment de laşitate colectivă din vara lui 1940“. Mărturisesc că nu văd legătura directă dintre momentul 1940 şi momentul 1989, iar raţionamentul mi se pare forţat. Dacă revoluţia din 89 a fost – dincolo de confiscarea ei şi de jocurile de culise – într-adevăr o jertfă curată a tineretului român, situaţia din anul 1940 nu are legătură cu „laşitatea colectivă“, ci cu o conjunctură istorică dramatică din acel moment. Aşa cum bine observa şi Al. Racu, vina politicii externe dusă de Regatul României între cele două războaie mondiale nu îi aparţine regelui Carol al II-lea (pe care autorul îl blesteamă totuşi cu sârg, bănuiesc că mai mult pentru efectul stilistic decât pentru că i-ar purta o ură postmortem, neadormită după 70 de ani de la abdicare). Subiectul politicii externe româneşti din această perioadă şi a responsabilităţilor aferente este îndeajuns de vast pentru a nu-l aborda aici, ci îl rezerv pentru un posibil articol viitor. Voi spune doar că orientarea României către vechii aliaţi, Anglia şi Franţa, ca şi cochetarea cu Sovietele, nu apasă pe umerii regelui Carol al II-lea mai mult decât ar apăsa pe întreaga clasă

Mareşalul Ion Antonescu

politică românească interbelică, care a susţinut, sentimental şi inconştient, această fidelitate francofilă şi totodată ura „tradiţională“ contra Germaniei. Întregul spectru politic, deci – cu două excepţii notabile: legionarii şi cuziştii.

Situaţia la care s-a ajuns în vara anului 1940, cu prăbuşirea frontierelor României Mari, nu poate deci în nici un caz fi imputată „lipsei de eroism iniţiale a populaţiei“, fiindcă nu „populaţia“ apără hotarele, ci armata, iar armata este la ordinele Statului. Prin urmare, orice paralelă între o aşa-zisă laşitate a „populaţiei“ în 1940, compensată, răscumpărată după 50 de ani, de eroismul aceleiaşi „populaţii“ care a ieşit în stradă să înfrunte tancurile lui Ceauşescu – nu stă în picioare.

Domnul Racu vede, într-un chip de neînţeles pentru mine, un fel de somn de moarte în care întregul popor român ar fi căzut din momentul în care România Mare s-a prăbuşit, şi până în decembrie 1989. Eu spun că, dimpotrivă, momentul septembrie – noiembrie 1940, cu primul guvern român cu adevărat naţionalist şi cu aderarea României la Pactul Tripartit a reprezentat primul moment de restaurare morală după 1918. Întreaga campanie din Est (1941 – 1944), în care armata

[1] Este titlul unui roman de Ernesto Sabato

română s-a angajat un an mai târziu, pentru dezrobirea teritoriilor ocupate de sovietici, nu pare să prezinte nici o valoare pentru autorul articolului, care o consideră o simplă „aventură militară iresponsabilă a lui Antonescu (care nu a ştiut unde să se oprească)". Şi totuşi... Această „aventură", încă şi „iresponsabilă", a fost dusă tot pentru hotarele României Mari, la care Mareşalul nu înceta să se gândească. Pentru refacerea României Mari soldaţii români au trecut Prutul la 22 iunie 1941, şi tot pentru ea au luptat şi au căzut: la Odessa, la Marea de Azov, la Cotul Donului, la Stalingrad, în Caucaz... Anticipez întrebarea pe care ar formula-o imediat dl Racu: Ce au căutat acolo? De ce a existat această „serie de decizii politice şi strategice nefericite din timpul războiului, ale lui Antonescu, în special decizia de a continua războiul după eliberarea teritoriilor ocupate de sovietici" ? La această întrebare Mareşalul a răspuns încă din 1946, la simulacrul de proces care fusese regizat pentru a-l condamna la moarte: dintotdeauna, încă de pe vremea războaielor punice, din Antichitate, un război se duce *până la capăt*, până la capitularea adversarului, şi nu doar în limitele unor frontiere. Exact pentru acest motiv au înaintat şi sovieticii până la Berlin, şi nu s-au oprit pe vechile graniţe.

Armata română a căutat la Stalingrad şi Don în 1942 exact acelaşi lucru pe care l-a căutat oastea lui Mircea cel Bătrân la Kossovopolje, cea a lui Iancu de Hunedoara la Belgrad sau cea a lui Ştefan cel Mare în Pocuţia. Exact acelaşi lucru pe care l-a căutat armata română în sudul Dunării, la Plevna, în 1877, ori, aceeaşi armată română, la Budapesta, în 1919.

„Niciodată armata română n-a ajuns atât de departe în ţara periculosului nostru vecin" – scrie Ion Profir, pilot de bombardament, în cartea sa de memorii, *Singur pe cerul Stalingradului* (Paris, 1951/Bucureşti, 1996). „Cu tot contextul politic al intrării noastre în război, această campanie de pedepsire, chiar dacă până la sfârşit am fost înfrânţi, va rămâne una din mândriile poporului nostru, care n-a vrut să se lase maltratat de un popor mai puternic decât el".

Alexandru Racu mai aduce în discuţie două chestiuni la care nu pot să nu fac referire: problema moralităţii alianţelor României (1940 – 1944) şi presupusa laşitate şi vină colectivă a românilor pentru destinul lor.

Întrarea noastă în război contra URSS nu ar fi, potrivit autorului „Reflecţiilor despre curaj şi jertfă" decât o „grotescă alianţă între victimă şi călău", iar sintagma de „război sfânt contra bolşevismului" (folosită în retorica oficială a vremii) nu ar reprezenta decât o „mistificare istorică de care trebuie să ne descotorosim definitiv". Făcând astfel de afirmaţii, dl Racu uită că România nu a intrat în război de dragul lui Adolf Hitler sau pentru că existau afinităţi ideologice cu Partidul Naţional-Socialist German (să nu uităm că în iunie 1941 legionarii nu mai erau la putere). Ci a întrat în acest război, care pentru noi a fost într-adevăr sfânt, pentru dezrobirea unor teritorii dintotdeauna româneşti. Războiul a fost continuat dincolo de Nistru pentru motivele pe care le-am arătat deja mai sus. Şi, pentru că tot este invocată ideea moralităţii în politica externă, dându-se exemplul Poloniei, care a preferat, eroic şi admirabil, să-şi piardă mai degrabă statalitatea decât onoarea, aş vrea să reamintesc că, la dezmembrarea Cehoslovaciei, nu cu mult timp înainte de declanşarea celui de-al doilea război mondial, nu România, ci chiar eroica şi ingenua Polonie s-a înfruptat cu o bucăţică de teritoriu cehoslovac – regiunea Teschen, în octombrie 1938 – alături de Germania lui Hitler. Asta a propos de alianţa dintre victimă şi călău. România nu a dorit bucăţica de Maramureş istoric care poate i s-ar fi cuvenit, tot aşa cum a refuzat, în 1941 (sub conducerea lui Antonescu, cel amator de „aventuri militare iresponsabile" după părerea dlui Racu) şi Banatul sârbesc de la Jugoslavia care cădea sub asaltul tancurilor germane. Sunt două exemple de moralitate românească ce nu ar trebui tăcute sub tăcere, dacă dorim cu adevărat să fim obiectivi.

În ce priveşte pretinsa lipsă de eroism a românilor şi vina lor colectivă pentru ceea ce s-a întâmplat între 1940 şi 1989, afirmaţiile d-lui Alexandru Racu mi se par pe cât de grave, pe atât de nedrepte. Nu văd cum ar putea fi „vina poporului român în ansamblul său" faptul că, la nivel continental şi mondial, Puterile Axei (şi, o dată cu ele,

şi ţara noastră) au pierdut războiul. Sau că aşezarea noastră geografică este alături de un vecin puternic, insaţiabil şi imprevizibil pe care totuşi, între 1941 şi 1944, l-am înfruntat cu arma în mână.

Ca să afirmi că românii, în cele două războaie mondiale, nu au dat pe câmpul de luptă suficienţi morţi ca alte popoare, că, în cazul nostru, „cifrele sunt mult mai subţiri, datorită talentului nostru înnăscut de a fenta istoria“ mi se pare dea dreptul o blasfemie. Numai în prima lună de război, în campania Basarabiei (pe care tot dl Racu se întreabă dacă o meritǎm cu adevărat, de vreme ce „n-am fost în stare, când istoria ne-a chemat să o facem, să murim cu demnitate“) armata română a pierdut aproape 25.000 de militari. Mai precis: 24.396 – morţi, răniţi şi dispăruţi. Este oare o cifră prea „subţire“ ?

Uşurinţa cu care autorul articolului trece peste acte şi fapte de autentic eroism, aparţinând ostaşilor români de toate gradele şi de toate armele, este revoltătoare. Oare ce ar gândi, dacă s-ar vedea astfel disprețuiţi, camarazii bunicului meu din Divizia 24 Infanterie, încercuită în 31 octombrie 1943 deasupra Pericopului, pe malul Mării de Azov, şi decimată în proporţie de aproape 60%? Dar căpitanul aviator Alexandru Şerbănescu (căzut în luptă pe 18 august 1944), care se ridica în aer „la americani“, cu 30 – 40 de avioane de vânătoare uzate, într-o rezistenţă disperată şi simbolică, împotriva a sute de bombardiere americane însoţite de alte sute de avioane de vânătoare ? Şi care, la interdicţia acestor jerfe inutile, în august 1944, ignoră ordinul şi răspunde: „Nu concep ca un inamic, oricât de mare şi puternic ar fi, să intre în ţara mea ca într-un sat fără câini şi să o pustiască“. Sunt doar două exemple alese aleatoriu, dintre miile posibile.

Mai este de observat că în articolul „Reflecţii despre curaj şi jertfă“ nu se face absolut nici o referire la exemplele de demnitate şi eroism extraordinar al celor care au rezistat, vreme de jumătate de secol, la urgia comunistă – fie în munţi, cu arma în mână, fie suferind în inchisori şi lagăre de exterminare. Ma întreb dacă se poate vorbi despre curaj şi jertfă trecând sub tăcere astfel de exemple.

Resping ideea de culpabilizare generală a românilor, aşa cum se desprinde ea din finalul articolului: „Soarta României de azi şi de ieri este din vina noastră a tuturor, o vină care se aplică şi retroactiv căci, după cum ne învaţă Sfântul Pavel, în Adam am păcătuit cu toţii“. Nu sunt un exeget al Sfântului Pavel, ca dl Racu, dar ştiu că, în România comunistă, au fost persoane şi au fost familii care au dat, decenii la rând, jerfă de sânge şi de demnitate pentru neamul românesc.

Din păcate, articolul domniei sale este un bun exemplu de text care, plecând de la câteva premise adevărate, produce concluzii false.

Un caz de manipulare prin presă cu

Ținta ÎPS Bartolomeu Anania

Jurnalista Mirela Corlățan a publicat în „Evenimentul Zilei“ din 11 şi 12 ianuarie a.c. două articole prin care îşi compromite credibilitatea. Pur şi simplu, textele aruncă îndoiala asupra tuturor investigațiior sale mai vechi privind pe unii colaboratori ai Securității şi credibilizează aserțiunea că a fost concediată de la „Cotidianul“ pentru incompetență. Mai mult, cred că jurnalista şi ziarul cu pricina vor fi chemați în justiție şi vor pierde. Şi bine ar fi să se întîmple aşa, pentru că „Evenimentul Zilei“ trebuie să răspundă pentru campania de denigrare pe care o duce de o vreme contra Bisericii Ortodoxe.

Claudiu Târziu

În primul text, Mirela Corlățan îl acuză pe ÎPS Bartolomeu Anania că a colaborat cu Securitate a comunistă, sub numele conspirativ „Apostol“. Dar jurnalista nu are nici o dovadă şi se plînge că o anchetă mai profundă nu e posibilă din cauza legii si a... patriarhului Daniel.

În absența unor probe irefutabile, M.C. se mărgineşte la a face conexiuni „logice“ pe baza unor texte din diverse dosare şi din *Memoriile* vlădicăi Bartolomeu.

Ea arată că informațiile din două note informative, scrise la maşină şi semnate „Apostol“ , coincid cu informațiile pe care părintele Anania le-a dat în anchetă (deci nu de bunăvoie, ci sub tortură, şi nu în baza unui angajament de colaborator), sub semnătură proprie, şi cu unele date din *Memoriile* sale. Şi trage concluzia că Anania este „Apostol“. Dacă o întrebi cu ce susține o asemenea afirmație, te trimite la o decizie dată în acest sens de către Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității, care este obiect de judecată acum în instanță.

M.C. n-are însă minima curiozitate de jurnalist onest să se întrebe de ce-ar fi dat părintele Anania sub nume conspirativ informații pe care şi le-a asumat cu propriul nume.

Pe urmă, ziarista, deşi nu e o novice care acum a mirosit pentru întîia oară un dosar de la Securitate, se preface că nu ştie că securiştii aveau obiceiul să pună sub formă de notă informativă discuții benigne pe care le purtau cu anumiți oameni, doar ca să le iasă planul la numărul de informatori.

Părintele Anania recunoaşte în *Memoriile* sale că, după eliberarea din închisoare, a fost căutat de Securitate de vreo două ori şi întrebat anumite lucruri (regimul voia să se asigure că omul nu-i mai e ostil, aşa a făcut cu toți cei eliberați), că i s-au cerut note informative şi să-şi aleagă un nume conspirativ, dar că a refuzat şi că a dat doar

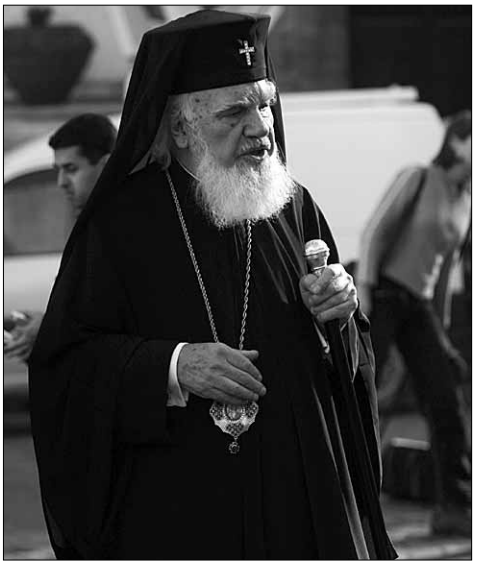

două declarații sub numele său. Apoi a fost lăsat în pace.

Mai departe, M.C. ignoră faptul că pe numele părintelui Bartolomeu Anania nu există nici un angajament şi nici un dosar de informator.

Ziarista insinuează că pentru că a dat acele note informative (deci, a devenit omul Securității), părintele Anania a fost lăsat să plece în SUA, ca misionar al BOR. De fapt, părintele Bartolomeu Anania a fost trimis în America din voința şi prin puterea patriarhului Justinian Marina (care a reuşit să-i scoată şi pe alții din țară). Dovadă însă că ÎPS Bartolomeu nu a fost omul Securității şi al regimului comunist este că nu a ajuns episcop atunci şi că, aflat la un moment dat în țară cu diverse treburi, nici nu a mai fost lăsat să se întoarcă în SUA.

M.C. mai spune că părintele Bartolomeu Anania a fost unul dintre reeducatorii din puşcăria Aiudului, citînd un informator – care la rîndu-i, chipurile, reproduce o afirmație a părintelui Arsenie Papacioc (asta din urmă e o chiar o porcărie, pentru că autoarea încearcă o intrigă între marele duhovnic şi ucenicul său). Ce credibilitate poate fi un informator, rămas acoperit de poliția politică, sau un ofițer de Securitate?

Într-un al doilea articol, jurnalista a căutat să smulgă de la unii supraviețuitori de al Aiud o acuzație la adresa mitropolitului de azi. I-a intervievat pe dnii Nicolae Purcărea, Ioan Țonea, Demostene Andronescu şi Grigore Caraza. Pe care ulterior i-a citat trunchiat, într-o străvezie intenție de a face ca afirmațiile lor să-i susțină eşafodajul mincinos. Numai că şi aşa, doar domnul Grigore Caraza, fost deținut politic exemplar dar vechi duşman al ierarhului, din motive care îmi scapă, este singurul care afirmă că vlădica Bartolomeu ar fi fost reeducator la Aiud. Dl Caraza merge până acolo încât spune că ÎPS Bartolomeu era un fel de „Țurcanu al Aiudului", comparație cu totul deplasată, dincolo de neadevărul ei, şi prin aceea că totuşi „reeducarea" de la Aiud nu a avut caracterul criminal al celei de la Piteşti.

Pe de altă parte, un alt fost deținut politic care face parte din grupul celor care n-au acceptat „reeducarea" de la Aiud, Demostene Andronescu, a spus-o limpede – şi jurnalistei de la „Evenimentul zilei" şi în volumul *Reeducarea de la Aiud* – că părintele Anania e nevinovat.

În concluzie, cunoscînd-o pe Mirela Corlățan, nu cred că nu s-a priceput să documenteze bine articolul, ci anume l-a instrumentat defectuos, pentru că altminteri nu mai avea ce scrie. O pornire proprie anti-BOR şi programul transparent anti-orotodox al ziarului unde lucrează îi cereau un text acuzator.

Față de această odioasă manipulare de presă, care țintește să distrugă reputația unei personalități exemplare, a luat poziție şi Asociația Ziariştilor şi Editorilor Creştini, sub semnătura preşedintelui ei, Răzvan Bucuroiu: „Asociația Ziariştilor şi Editorilor Creştini (AZEC) trage un semnal de alarmă privind degradarea continuă a spațiului nostru mediatic prin articole de pseudo-anchetă precum cele semnate recent de Mirela Corlățean în *Evenimentul Zilei*.

Avându-l drept țintă pe Mitropolitul Bartolomeu al Clujului, articolul citat pare că nu lasă nicio stratagemă nefolosită pentru a induce publicului o anumită cheie a lecturii: folosirea pe post de „note informative" a unor „declarații"; punerea la un loc a câtorva fragmente de arhivă cu *Memoriile* celui în cauză; declanşarea unui veritabil proces de intenție pentru ca în final să avem parte de transformarea unui adevărat luptător anticomunist în banal informator, victima „inocentă" a acestuia fiind răposatul Mitropolit Antonie Plămădeală.

Asociația Ziariştilor şi Editorilor Creştini (AZEC) îşi exprimă dezaprobarea fermă față de cei care, în mass-media fiind, uită că misiunea lor profesională este corecta informare a publicului.

Credem că furibunda campanie electorală sub al cărui nefericit semn a stat România pe toata durata anului 2009 trebuie să se încheie. Este vremea concluziilor, nu doar pentru partidele politice sau pentru sponsorii lor, ci inclusiv pentru actorii media care în ultimele luni au reuşit, la propriu, să ofere un spectacol nu dintre cele mai izbutite ori necesare.

Articole precum cele din *Evenimentul Zilei* continuă, din păcate, acel mod de a face jurnalism pe care o Românie europeană şi matură nu îl merită."

Omul care călătorea singur

Constantin Virgil Gheorghiu

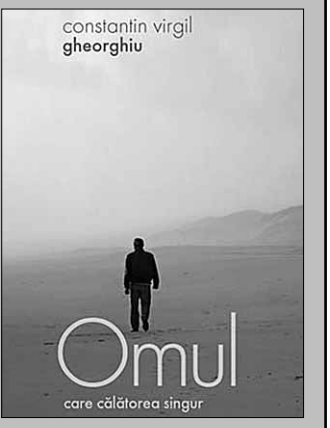

În opinia specialiştilor, romanul *Omul care călătorea singur*, apărut acum pentru întâia oară în România (Ed. Sophia, Bucureşti, trad. din lb. fr. de Gheorghiță Ciocioi), este cea mai bună carte a lui C.V. Gheorghiu, fiind tradus în zeci de limbi. Constantin Virgil Gheorghiu (1916-1992) a studiat filosofia şi teologia la universitățile din Bucureşti şi Heidelberg, a primit Premiul Regal de poezie, în 1940, pentru cartea *Caligrafie pe zăpadă*, şi a lucrat în Ministerului Afacerilor Externe al României, din 1942. În 1948, s-a stabilit în Franța, unde s-a remarcat ca un foarte bun scriitor. La de 23 mai 1963, C.V. Gheorghiu a fost hirotonit preot al Bisericii Ortodoxe Române din Paris, în iunie 1966 fiind ridicat la rangul de iconom-stavrofor.

Salcia, un lagăr al morții

Alexandru Mihalcea

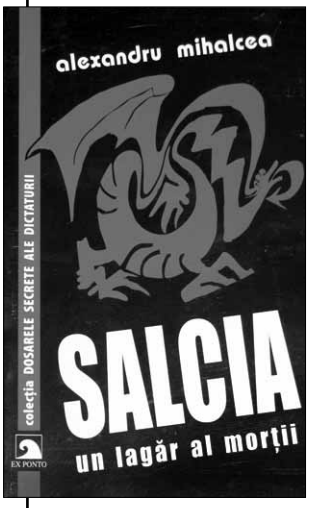

Volumul, apărut la Editura Ex Ponto (Constanța, 2009) este o carte – document excepțională, prin bogăția informației şi scriitura sigură şi frumoasă. Autorul, el însuşi fost deținut politic, a înregistrat mărturiile a zeci de foşti deținuți politic, care au cunoscut pe pielea lor ororile de la Aiud, Piteşti, Canal, Periprava şi Balta Brăilei.

A strâns documente din arhivele personale ale acestora şi din fondurile de la Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității. Rezultatul este cutremurător. O frescă de o dureroasă acuratețe a gulagului românesc. O probă covârşitoare pentru procesul comunismului.

Homo seculus

Ierom. Teofan Mada

Această carte (Ed. Agnos, Sibiu, 2008) reprezintă rodul unei munci laborioase din ultimii ani de studii în străinătate ai călugărului Teofan Mada – după cum ne informează autorul. Este o încercare de aprofundare a temelor actuale ale vieții creştine şi, totodată, ale provocării conştiinței morale în societatea ambivalentă de astăzi. Autorul ne mărturiseşte, într-un cuvânt introductiv, că este călăuzit de un principiu teologic, pastoral şi cultural: „Biserica astăzi", pe care îl inserează în cărțile sale. În *Homo seculus* abordează cu precădere tema secularizării.

Identitatea şi libertatea omului în Ortodoxie

În contextul dezbaterilor purtate în România pe tema adoptării actelor electronice şi puţinei cunoaşteri a părerilor duhovniceşti în această privinţă, Editura Predania a avut iniţiativa de a aduna în volumul numit *Identitatea şi libertatea omului în Ortodoxie - Răspunsuri ale Bisericii în privinţa actelor electronice* poziţiile exprimate public de-a lungul timpului în sânul Bisericii Ortodoxe, de către Sfintele Sinoade ale Bisericilor locale, Sfânta Chinotită a Muntelui Athos, cunoscuţi arhierei, duhovnici şi teologi contemporani din Grecia, Serbia, Rusia, Ucraina şi România. Documentele reunite în această carte dau mărturie de cugetul sobornicesc al Bisericii în această privinţă.

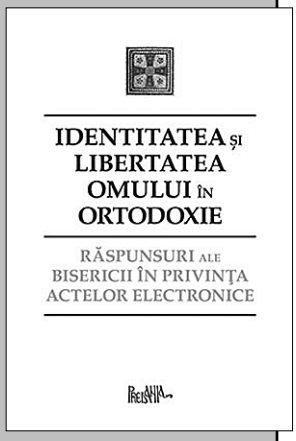

Răpit de KGB şi condamnat la moarte

Paul Leu

Voluminoasa monografie (Ed. Euroland, Suceava, 2009) a fost alcătuită pe baza documentelor din arhivele Securităţii, a celor din arhiva Guvernului Provizoriu Român din Exil, cu sediul la Washington, a rapoartelor Consiliul Naţional Român, a informaţiilor din corespondenţa unor membri ai asociaţiilor românilor din exil şi din alte surse. „Din multitudinea datelor şi faptelor inedite descoperite am selectat aspecte tipice, veridice, semnificative ale istoriei contemporane, de pe poziţia participantului la momentele cruciale dinainte, din timpul şi de după cel de-al doilea război mondial.

Pentru a contura personalitatea ecleziastică, diplomatică şi politică a arhiepiscopului martir al exilului românesc, Victor Vasile Leu, am reconstituit atmosfera şi evenimentele la care a luat parte nemijlocit...“ – afirmă Paul Leu.

Pedagogia creştin-ortodoxă

Pr. Mihail Bulacu

Într-o introducere, intitulată „Îndemn al neputinţei“, la această ediţie anastatică (editor: Şcoala Brâncovenească, Constanţa), Marcel Bouroş afirmă că ruperea învăţământului românesc de Biserică – singura care ar fi putut educa în adevăratul sens al cuvântului – ne-a provocat nouă ca popor o rană care nu se va vindeca niciodată. Şcoala românească este criticată pentru tentativele repetate de a face un „om nou“, dar nu unul după Evanghelie. „Urmărind astăzi tragedia puiului de om, vom găsi modelul hristic întors pe dos. Nu există o ameninţare mai înfricoşătoare şi o fiinţă mai nedorită astăzi, ca bietul copil“, susţine Marcel Bouroş, care propune să punem umărul pentru construirea de şcoli creştine, în care modelul pedagogic să fie cel descris de părintele Mihail Bulacu.

Golgota Românească. Mărturiile bucovinenilor deportați în Siberia

Volumul (Ed. Vestala, Bucureşti, 2009) însumează o serie de mărturii, înregistrate în perioada 1990 -2005, despre deportarea românilor nord-bucovineni de către comu-

nişti. Textele au apărut iniţial în Almanahul „Ţara Fagilor“, alcătuit de Dumitru Covalciuc, preşedintele Societăţii Culturale „Arboroasa“ din Cernăuţi – una dintre cele mai consistente şi importante publicaţii din partea Bucovinei aflate acum în Ucraina. Aceste mărturii conturează istoria orală a martirajului unor români trădaţi, părăsiţi şi chinuiţi de o stăpânire străină.

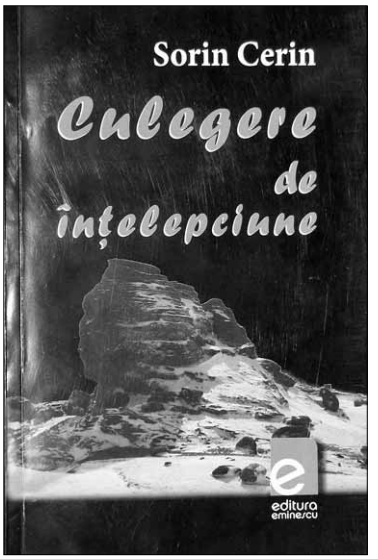

Culegere de înțelepciune

Sorin Cerin

Într-o „notă critică“ care deschide volumul (Ed. Eminescu, 2009), Ion Dodu Bălan ne stârneşte pofta de lectură: „Poet şi prozator de factură modernă, autor de eseuri şi studii filozofice pe teme îndrăznețe şi ambiţioase despre nemurire, efemeritate şi eternitate, despre moarte, neant, aneant, viaţă, credinţă, dor, Sorin Cerin a abordat în ultima vreme teme asemănătoare, în specia aforismului...“. Căci această carte este una de aforisme. În peste 7.000 de cugetări, Sorin Cerin ne pune pe gânduri.

Lumea dinăuntru și lumea dinafară

Alexandru Duțu

Volumul, îngrijit şi cu note de Laurenţiu Vlad (Ed. Universităţii Bucureşti, 2009), conţine articole şi interviuri de Alexandru Duţu şi o „biografie neretuşată“ a acestuia. Cele 49 de texte alese să-l reprezinte pe Alexandru Duţu sunt grupate câte şapte în şapte secţiuni, care reproduc în parte parcursurile biografice, intelectuale ori de suflet ale profesorului.

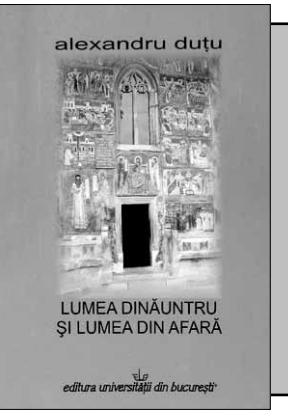

De-a viața

Gheorghe Păun

Jucăuș, cifrat, plin de volute verbale și jerbe de metafore, suav, oscilant între melancolie și un optimism carnal, volumul de poeme al lui Gheorghe Păun (Ed. Tiparg Pitești, 2009) este încântător. Autorul, argeșean din naștere și până azi, matematician de profesie și informatician redutabil, cu lucrări de specialitate traduse în numeroase limbi, inclusiv japoneză și rusă, este și un prolific scriitor, membru al USR și al Academiei Române.

Religia în tranziție

Radu Carp

Cartea (Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2009) grupează texte ale autorului scrise în anii 2001 – 2009 și având ca „element comun prezența religiei în spațiul public autohton, privit autonom sau în legătură cu evoluțiile din alte contexte naționale". Prin urmare, „nu este o cronică constantă și exhaustivă a tuturor temelor aflate în dezbatere în societatea românească și care privesc manifestarea publică a religiei". Dar face o schiță interesantă a evenimentelor care au implicat sau au preocupat Biserica în ultimii ani.

Pătimiri și iluminări din captivitatea sovietică

Radu Mărculescu

Radu Mărculescu (n. 1915), licențiat în litere și filosofie, a fost profesor în anii 1939 – 1942, la două licee din București, timp în care a publicat în câteva reviste eseuri, studii și traduceri. În 1942, a căzut prizonier în bătălia de la Cotul Donului. A fost ținut în captivitate până în 1951. În această carte (Ed. Universal Dalsi, București, 2007) istorisește, plin de har, experiența îngrozitoare din punct de vedere fizic și iluminatoare duhovnicește pe care a trăit-o în anii de prizonierat la ruși. Revenit în țară, a fost închis din nou, între 1959 – 1964, pentru trei poeme considerate subversive.

Abonați-vă la ROST!

Avantaje:

● Primiți revista acasă ● Nu pierdeți nici un număr al acestei reviste de colecție

● Taxele poştale sunt suportate de redacție

Vă puteți abona:

● trimițând contravaloarea prin mandat poştal (în care specificați citeț numele, adresa completă, telefonul şi perioada de abonament) pe numele Târziu Claudiu Richard, Oficiul Poştal 23, Căsuța Poşatală 27, sector 6, Bucureşti;

● achitând contravaloarea abonamentului în contul **RO25BACX0000000107363250**, deschis la **Unicredit Țiriac Bank, Sucursala Orizont – Bucureşti,** pe numele **Asociației** ROST, cod fiscal 12495302**,** după care veți trimite copia chitanței şi o scrisoare în care solicitați abonamentul la **CP 27, Oficiul Poştal 23, Bucureşti**.

Prețul în țară:	**Prețul în străinătate:**
– 24 lei – 6 luni	- 50 euro/ an în Europa
– 48 lei – un an	- 70 USD/ an pentru celelalte continente

În acest număr semnează: ● **Ilie Catrinoiu** – licențiat în Teologie, publicist ● **Adrian Cherhaț** – preot, profesor, publicist ● **Răzvan Codrescu** – scriitor, ultima carte publicată: *În jurul lui Eminescu* (Christiana, 2009) ● **Mihai Diaconu** – inginer ● **Dan Dungaciu** – doctor în Sociologie, profesor universitar, Universitatea Bucureşti, publicist, ultima carte publicată: *Cine suntem noi?* (Cartier, 2009) ● **Pr. Chesarie Gheorghescu** – fost deținut politic, arhimandrit, doctor în Teologie, duhovnicul Mănăstirii Dintr-un Lemn – Vâlcea, ultima carte publicată: *Ofrandă cu smerită închinare pe altarul sfânt al preoției slujitoare* (2009) ● **Paul Ghițiu** – scriitor, regizor şi publicist creştin, ultima carte publicată: *Reabilitarea politicii* (Dacia, 2000) ● **George Popescu Glogoveanu** – fost deținut politic, eseist, ultima carte publicată: *Pentru o istorie culturală. Societatea „Prietenii Științei"* (Craiova, Sitech, 2008) ● **Daniel Focşa** – istoric, publicist, autor al volumului *Escadrila albă. O istorie subiectivă* (Ed. Vremea, Bucureşti, 2008) ● **Silviu Man** – student la Facultatea de Drept a Universității Bucureşti, publicist ● **Constantin Mihai** – doctor în litere la Universitatea Michel de Montaigne, Bordeaux 3, asistent universitar, ultima carte publicată: *Biserica şi elitele intelectuale interbelice* (Institutul European, 2009) ● **Dragoş Moldoveanu** – masterand în Ştiințe Politice la Universitatea Bucureşti, publicist, traducător ● **Viorel Patrichi** – jurnalist, ultima carte publicată: *Ochii şi urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleşiță* (2001) ● **Sânziana Pop** – scriitoare, director al revistei „Formula As" ● **Alexandru Racu** – doctorand în Ştiințe Politice la Ottawa – Canada, publicist ● **Marcel Răduț Selişte** – preot la Spitalul Județean Craiova, master în Comunicare, publicist, ultima carte publicată: *Cu căruța prin democrația românească* (Editura de Sud, 2009) ● **Paul-Gabriel Sandu** – Masterand în Filosofie, Albert-Ludwigs-Universitaet Freiburg, Germania, publicist ● **Constantin N. Strâchinaru** – scriitor, fost deținut politic timp de 14 ani, ultima carte publicată: *Mihai Eminescu şi Gustavo Adolfo Becquer* (2000) ● **Mircea Tarcea** – fost deținut politic, preşedintele AFDPR Hunedoara ● **Claudiu Târziu** – jurnalist.

Cei care doresc să-şi completeze colecţia publicaţiei ROST *pot trimite contravaloarea revistei (3 lei/exemplar), prin mandat poştal, pe numele: Târziu Claudiu Richard, OP 23, CP 27 Bucureşti. Precizaţi pe mandatul poştal ce număr al revistei doriţi, în cîte exemplare şi adresa dvs. Pentru informaţii sunaţi la tel.: 0740.103.621*

Nr. 1 – martie 2003, dedicat lui Nicu Steindhardt
Nr. 2 – aprilie 2003, dedicat lui Mircea Eliade
Nr. 3 – mai 2003, dedicat lui Lucian Blaga
Nr. 4 – iunie 2003, dedicat lui Mihai Eminescu
Nr. 5 – iulie 2003, dedicat lui Nicolae Paulescu
Nr. 6 – august 2003, dedicat lui Sandu Tudor
Nr. 7 – septembrie 2003, dedicat lui Nae Ionescu
Nr. 8 – octombrie 2003, dedicat lui Valeriu Gafencu
Nr. 9 – noiembrie 2003, dedicat Părintelui Dumitru Stăniloae
Nr. 10-11 – decembrie 2003, dedicat lui Vasile Băncilă
Nr. 12 – februarie 2004, dedicat lui Nichifor Crainic
Nr. 13 – martie 2004, dedicat lui Mircea Vulcănescu
Nr. 14-15 – aprilie-mai 2004, dedicat lui Radu Gyr
Nr. 16 – iunie 2004, dedicat lui Vintilă Horia – **epuizat**
Nr. 17 – iulie 2004, dedicat lui Ştefan cel Mare – **epuizat**
Nr. 18 – august 2004, dedicat lui Ernest Bernea
Nr. 19 – septembrie 2004, dedicat lui Constantin Noica
Nr. 20 – octombrie 2004, dedicat Părintelui Arsenie Boca – **epuizat**
Nr. 21-22 – noiembrie-decembrie 2004, dedicat Părintelui Constantin Galeriu
Nr. 23 – ianuarie 2005, dedicat lui Vasile Lovinescu
Nr. 24 – februarie 2005, dedicat lui Octavian Goga
Nr. 25-26 – martie-aprilie 2005, dedicat Părintelui Constantin Voicescu
Nr. 27 – mai 2005, dedicat lui Nicolae Iorga – **epuizat**
Nr. 28 – iunie 2005, dedicat Părintelui Arsenie Papacioc – **epuizat**
Nr. 29 – iulie 2005, dedicat Părintelui Zosim Oancea - **epuizat**
Nr. 30 – august 2005, dedicat lui Vasile Voiculescu - **epuizat**
Nr. 31 – septembrie 2005, dedicat Părintelui Liviu Brânzaş
Nr. 32 – octombrie 2005, dedicat lui Aron Cotruş
Nr. 33 – noiembrie 2005, dedicat Părintelui Iustin Pârvu
Nr. 34 – decembrie 2005, dedicat lui Paul Goma
Nr. 35 – ianuarie 2006, dedicat lui Horia Bernea
Nr. 36 – februarie 2006, dedicat lui Ioan Alexandru
Nr. 37 – martie 2006, dedicat Părintelui Teofil Părăian
Nr. 38 – aprilie 2006, dedicat Părintelui Calciu
Nr. 39 – mai 2006, dedicat lui Pan M. Vizirescu
Nr. 40-41 – iunie-iulie 2006, dedicat lui Ion Gavrilă
Nr. 42-43 – august-septembrie 2006, dedicat Părintelui Adrian Făgeţeanu
Nr. 44 – octombrie 2006, dedicat lui Gabriel Constantinescu
Nr. 45 – noiembrie 2006, dedicat lui Simion Mehedinţi
Nr. 46 – decembrie 2006, dedicat Părintelui Rafail Noica
Nr. 47-48 – ianuarie-februarie 2007, dedicat Părintelui Benedict Ghiuş
Nr. 49 – martie 2007, dedicat luiIoan Ianolide
Nr. 50 – aprilie 2007, dedicat lui Marcel Petrişor
Nr. 51 – mai 2007, dedicat părintelui Nicodim Mândiţă
Nr. 52 – iunie 2007, dedicat Mitropolitului Bartolomeu
Nr. 53-54 – iulie-august 2007, dedicat Părintelui Trifa
Nr. 55 – septembrie 2007, dedicat lui Alexandru Mironescu
Nr. 56 – octombrie 2007, dedicat Părintelui Sofian Boghiu
Nr. 57 – noiembrie 2007, dedicat lui Teodor M. Popescu
Nr. 58 – decembrie 2007, dedicat lui Demostene Andronescu
Nr. 59-60 – ianuarie-februarie 2008, dedicat Părintelui Ioanichie Bălan
Nr. 61 – martie 2008, dedicat lui Dan Botta
Nr. 62 – aprilie 2008, dedicat Maicii Mihaela Iordache
Nr. 63 – mai 2008, dedicat Mitropolitului Nicolae Colan
Nr. 64 – iunie 2008, dedicat Aspaziei Oţel Petrescu
Nr. 65 – iulie 2008, dedicat Părintelui Mina Dobzeu
Nr. 66 – august 2008, dedicat Mariei Brâncoveanu
Nr. 67 – septembrie 2008, dedicat Părintelui Chesarie Gheorghescu
Nr. 68 – octombrie 2008, dedicat Părintelui Marcu de la Sihăstria
Nr. 69 – noiembrie 2008, dedicat lui George Racoveanu
Nr. 70 – decembrie 2008, dedicat lui Constantin Oprişan
Nr. 71-72 – ianuarie-februarie 2009, dedicat lui Gheorghe Stănescu
Nr. 73 – martie 2009, dedicat lui Grigorie Leu
Nr. 74 – aprilie 2009, dedicat Părintelui Cleopa
Nr. 75-76 – mai-iunie 2009, dedicat lui George Popescu Glogoveanu
Nr. 77 – iulie 2009, dedicat lui Petru C. Baciu
Nr. 78 – august 2009, dedicat părintelui Dimitrie Bejan
Nr. 79 – septembrie 2009, dedicat monahului Atanasie
Nr. 80 – octombrie-noiembrie 2009, dedicat Părintelui Roman Braga
Nr. 81 – decembrie 2009, dedicat lui J. V. Iamandi

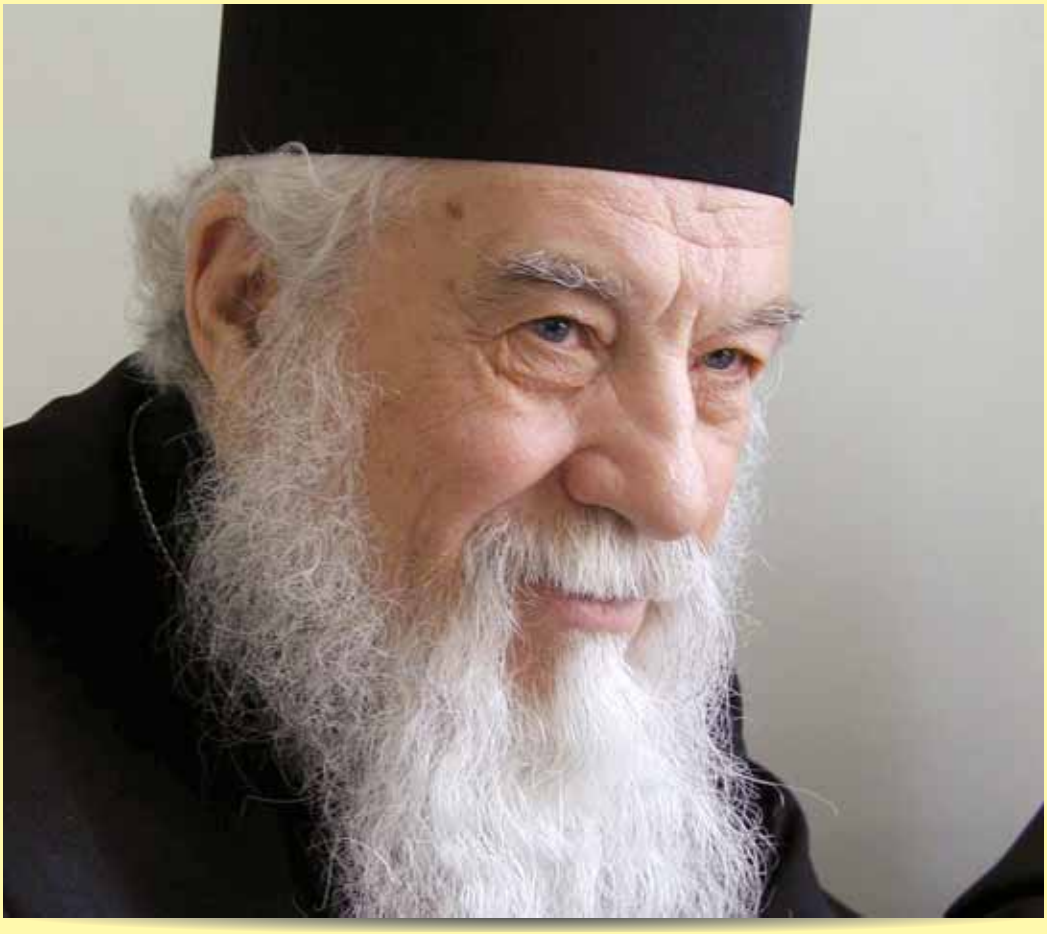

Părintele Gheorghe Calciu:

„Acțiunea ROST este binecuvântată“*

Se aud la Putna paşii uşori ai mucenicilor şi al sfinților români şi paşii temeinici ai eroilor noştri. Se zguduie pământul de trecerea lor sfântă şi cine îi va pomeni dacă Biserica nu o face? Biserica Rusă a canonizat sute de mii de sfinți şi mucenici. Biserica Română nu are nici măcar unul. Toți mucenicii din închisori, din mine, din lagărele de muncă forțată, exterminați prin tortură, bătăi, înfometare, toți cei ce au murit cu numele lui Iisus pe buze sau cu numele Patriei, nu au ființă pentru Biserica neamului nostru.

Scoateți la iveală numele lor, aduceți-i în memoria Bisericii, a neamului şi a lumii, căci mucenicia şi eroismul îşi cer ieşirea la lumina cunoaşterii lor. Dumnezeu vă va da inteligența, puterea şi îndemânarea de a o face. Dumnezeu va amuți gura păcătoşilor şi a vrăjmaşilor voştri şi va pune în gura voastră cuvânt puternic şi-i va da pe ei în mâna voastră, dându-vă reuşită în acțiunea căreia acum îi puneți temelia spirituală.

Copiii mei, acțiunea voastră este binecuvântată. Ea nu urmăreşte nici o sancțiune, ci o dreptate. Ea îşi are rădăcina în sensul adânc al iubirii şi al convingerii că, arătând lumii adevărul despre holocaustul românesc (deşi cuvântul şi-a pierdut valoarea prin circulație forțată), voi vă faceți purtătorii hotărârii lui Dumnezeu care iubeşte pe mucenici, pe sfinți şi pe eroii adevărați.

Pacea şi adevărul cel dumnezeiesc să fie cu voi toți. Amin.

* Din mesajul părintelui Gheorghe Calciu adresat Adunării Generale a Membrilor ROST, ținută la Putna în noiembrie 2005.

01
5 948485 760017